

Salmilehto

Metsähallituksen aluemetsänhoitajan virkatalon historiaa
ja uudelleenkäyttösuunnitelma

Salmilehto

Metsähallituksen aluemetsänhoitajan virkatalon historiaa
ja uudelleenkäyttösuunnitelma

Tekijä: Eeva-Liisa Peteri
Ohjaaja: Anu Soikkeli

Eeva-Liisa Peteri

Oulussa 6.5.2020

1 Tiivistelmä

Tekijä	Eeva-Liisa Peteri
Työn nimi	Salmilehto, Metsähallituksen aluemetsänhoitajan virkatalon historiaa ja uudelleenkäyttösuunnitelma
Työn laji	Diplomityö
Päiväys	6.5.2020
Koulutusohjelma	Oulun yliopisto, Arkkitehtuurin yksikkö
Opintosuunta	Arkkitehtuurin historia ja korjaussuunnittelu
Työn ohjaaja	Anu Soikkeli
Avainsanat	Metsähallitus, virkatalo, puustelli, Ranua, matkailu, korjausrakentaminen

Diplomityössäni tarkastelen Metsähallituksen aluemetsänhoitajan vanhaa pihapiiriä, Salmilehtoa, joka sijaitsee Ranualla. Diplomityöni koostuu kolmesta osasta; ensimmäisessä osassa tarkastellaan Metsähallituksen rakennuskantaa yleisesti, toisessa osassa tutkitaan Salmilehdon historiaa ja kolmannessa osassa tehdään uudelleenkäyttösuunnitelma Salmilehtoon. Työ pitää sisällään laajaa arkistotutkimusta, lisäksi olen kerännyt suullista tietoa asianomaisilta, kirjallisuudesta sekä itse kohteesta Salmilehdosta. Kohde on kulttuurihistoriallisesti merkittävä ja edustaa Metsähallituksen katoavaa rakennushistoriallista perinnettä.

Alueen uusi käyttötarkoitus liittyy ensisijaisesti matkailuun ja majoitukseen. Salmilehdon historiaan perehtyminen tukee pihapiirin suunnitelmaa. Tavoitteena on luoda alueelle toteutettavissa oleva suunnitelma, jolla pyritään säilyttämään pihapiirin merkittäviä arvoja ja tehostaa samalla alueen käyttöä. Erilaiset tarinat ja omintakeinen historia antavat paikalle syvyyttä, mitä monet matkailijat arvostavat kohteessa.

Tavoitteenani on lisätä ihmisten tietoisuutta ja uteliaisuutta Salmilehtoon sekä Metsähallituksen katoavaan rakennusperinteeseen yleisesti. Salmilehdolle on tarkoitus luoda tulevaisuus, jossa se olisi mahdollisimman monen ihmisen saavutettavissa ja pihapiirin

kulttuurihistoriallinen arvo silti säilyisi. Salmilehtoa ei ole tarkoitus museoida vaan säilyttää sille luontevassa käyttötarkoituksessa, joka voisi tuoda pihapiiriin lisää kerroksellisuutta sekä tarinoita myös jatkossakin. Etenkin pihapiirin yhteisöllisyys, joka sillä on aina ollut tähänkin asti, on tavoitteena säilyttää myös tulevaisuudessa.

Abstract

Author	Eeva-Liisa Peteri
Title of Thesis	Salmilehto, History of Metsähallitus's area forester's office house and an adaptive reuse plan
Type of Thesis	Master's Thesis
Date	6.5.2020
Department	University of Oulu, Oulu School of Architecture
Major Subject	History of Architecture and Restoration
Thesis Supervisor	Anu Soikkeli
Keywords	Metsähallitus, office house, Ranua, traveling, renovation

In my master's thesis, I review the old courtyard of Metsähallitus ('Administration of Forests') area forester in Salmilehto, Ranua. This work is divided into three parts. The first part covers the history of building stocks of Metsähallitus in general while the second part focuses on the history of Salmilehto. In the third part, I present an adaptive reuse plan for Salmilehto based on history of the place. The review on the historical background of the venue is based on extensive archival research as well as interviews and literature research. Salmilehto is a culturally and historically significant site and it represents disappearing built heritage of Metsähallitus.

The new adaptive reuse plan for Salmilehto is primarily related to tourism and accommodation. The plan is supported by the history of the area. The aim is to create an executable plan for the area, which preserves the important values of Salmilehto and enhances the use of the venue. Various stories and unique history give depth to Salmilehto, which many travelers appreciate.

The aim of this master thesis is to generate awareness and curiosity regarding Salmilehto and the built heritage of Metsähallitus in general. The purpose is to promote accessibility to Salmilehto in the future while preserving the cultural and historical value of the area. Salmilehto will continue to be

used in its original purpose allowing further generation of stories. Community spirit has been one of the assets of Salmilehto and hopefully continues to be in the future.

Sisältö

1 Tiivistelmä	4
2 Johdanto	7
2.1 Diplomityön rajaaminen	7
2.2 Diplomityön aineisto	8
3 Metsähallituksen rakennuskannan historia	11
3.1 Metsähallitus yleisesti	11
3.2 Metsähallituksen rakennuskanta	14
3.3 Metsähallituksen virkatalot	20
3.4 Metsähallitus Ranualla	25
4 Salmilehdon historiaa	29
4.1 Pihapiiri	29
4.2 Salmilehdon kaavatilanne	44
4.3 Salmilehdon rakennusten historiaa	47
5 Suunnitteluosio	104
5.1 Suunnittelun periaatteet	104
5.2 Matkailu Ranualla	106
5.3 Pihapiirin kehityssuunnitelma	108
5.4 Toimistorakennuksen uudelleenkäyttösuunnitelma	112
5.5 Puustellin korjaussuunnitelma	114
5.6 Muut rakennukset	118
6 Pohdintaa	120
6.1 Lopuksi	121
7 Lähteet	122

2 Johdanto

Diplomityössäni perehdyn vanhan virkatalon Salmilehdon historiaan sekä teen sille uudelleenkäyttösuunnitelman. Tavoitteenani on nostaa ihmisten tietoisuutta tästä tärkeästä kulttuurihistoriallisesta kohteesta etenkin ranualaisten silmissä. Tavoitteenani on luoda Salmilehdolle visio tulevaisuuden suunnitelma, joka vahvistaisi ja säilyttäisi hyvin paikalle ominaisen luonteen. Suunnitelma pohjautuu historiaosioon. Työtä tehdessä on ollut mukava huomata ihmisten, etenkin paikallisten kiinnostus Salmilehtoa kohtaan.

Diplomityö tehdään Oulun yliopiston Teknillisen tiedekunnan Arkkitehtuurin yksikölle. Diplomityön aihe tuli Salmilehdon nykyiseltä omistajalta Unto Karttuselta, joka on erityisen kiinnostunut paikan historiasta ja sen tulevaisuudesta. Historiaosiota varten olen haastatellut metsähallituksen entisiä ja nykyisiä työntekijöitä Ranualla, tutkinut Oulun kansallisarkistoa sekä ihmisten yksityisarkistoja. Olen tutustunut Salmilehdon pihapiiriin ja sen rakennuksiin paikan päällä ja osallistunut kesällä 2019 Salmilehdolla järjestettyyn ”Tappauksia” tapahtumaan. Lisäksi olen lukenut aiheeseen liittyvää kirjallisuutta. Suunnitelmaosio on näkemykseni Salmilehdon mahdollisesta tulevaisuuden

Edellinen sivu, Kuva 1. Länsi-Herttoniemen metsiä.

käytöstä ja korjaustoimenpiteistä, jotka pohjautuvat tilaajan ajatuksiin ja paikan historiaan.

Ensimmäistä kertaa kun tulin Salmilehtoon kohteesta välittyi eheä hyvin perinteinen suomalainen idyllinen pihapiiri. Salmilehtoon johtava lehtikuusitie vei toimistorakennuksen edustalle. Pihapiirissä oli nähtävissä selvästi ajallista kerrostumaa, kun piha koostui selkeästi vanhempien 1900-luvun alun rakennuksien muodostamasta osasta sekä uudempien rakennuksien muodostamasta osasta. Rakennukset vaikuttivat ensi näkemältä hyvin pidetyiltä eivätkä olleet päässeet pahasti vaurioitumaan vuosien saatossa. Tontin päärakennukset ovat toimistorakennus sekä vanha virkatalo eli puustelli. Tontti sijaitsee Ranuanjärven rannalla aivan Ranuan keskustassa. Ranuanjärveltä voi nähdä Salmilehdon puustellin. Pihapiiri on harmoninen kokonaisuus lukuun ottamatta autotallia, joka tuntuu olevan eri paria muiden rakennusten kanssa. Salmilehto on siitä onnellisessa asemassa moniin muihin vastaaviin pihapiireihin verrattuna, että se on pysynyt käytössä ja siitä on pidetty vuosien saatossa hyvää huolta. Pihapiiri on lämminhenkinen ja viihtyisä.

2.1 Diplomityön rajaaminen

Tehtävänannossa ei alun pitäen ollut selvää rajausta vaan sen sai päättää itse yhdessä asiakkaan kanssa. Pyrin rajauksessa ottamaan huomioon asiakkaan toiveet, omat mielenkiinnon kohteet sekä työn arkkitehtonisen painotuksen. Alun perin tarkoitukseni oli tehdä historia- ja suunnitteluosasta yhtä laajat, mutta lopulta työ tuli painottumaan enemmän historiankartoitukseen sillä se oli tässä vaiheessa tarkoituksenmukaisempaa. Asiakas on erittäin kiinnostunut paikan historiasta ja toivoi mahdollisimman syvällistä historian tutkimista kohteesta. Työssäni historiantutkiminen painottuu etenkin rakennusten historiaan, arkkitehtoniseen näkökulmaan, sillä se luo hyvän pohjan pihapiirin jatkokäsittelylle.

Diplomityöni koostuu kolmesta osasta, jossa ensimmäisessä osassa käsitellään Metsähallituksen rakennuskannan historiaa. Toisessa osassa käsitellään Salmilehdon pihapiirin ja sen rakennusten historiaa. Viimeisessä osassa on Salmilehdon uudelleenkäyttösuunnitelma.

Ensimmäisessä osassa käydään läpi Metsähallituksen historiaa yleisellä tasolla, minkä

jälkeen keskitytään Metsähallituksen rakennuskantaan ja erityisesti virkataloihin. Lisäksi käydään läpi Metsähallituksen historiaa Ranualla. Ensimmäisen osan tarkoitus on luoda läpileikkaus Metsähallituksen historiasta ja rakennuskannasta sekä luoda pohjaa Salmilehdon historiankartoitukselle.

Toinen osa on työn laajin ja keskeisin osa koko työtä. Siinä käsitellään Salmilehdon pihapiirin ja rakennuksien historiaa. Aluksi käydään läpi Salmilehdon pihapiirin erilaisia vaiheita, johon koostin myös Salmilehtoon liittyviä tarinoita. Tämän jälkeen käyn läpi pihapiirin rakennuksien historiaa lukuun ottamatta samalla tontilla olevaa paritaloa, joka ei kuulu tehtävänantoon. Rakennuksen historiankartoituksessa keskityn kahteen päärakennukseen, puustelliin ja toimistorakennukseen.

Viimeisessä osassa luon Salmilehdolle uudelleenkäyttösuunnitelman, joka pohjautuu historiankartoitukseen. Suunnitelmassa on tarkoitus luoda aihio jatkokäsittelylle eikä selaisenaan toteutettava suunnitelma. Etenkin kun näillä näkymin seuraava omistaja toteuttaa suuremmat muutostyöt kohteessa. Tästä johtuen suunnitelma on hyvin luonnosmainen ja enemmänkin konseptitason suunnitel-

ma. Suunnittelussa en halunnut mennä liikaa yksityiskohtiin, jotta suunnitelma ei kahlitsisi liikaa, mutta antaisi suuntaa. Toivon, että myös tulevaisuudessa Salmilehdon kulttuurihistoriallisia arvoja vaalitaan ja pihapiiristä pidetään hyvää huolta.

Suunnittelussa esitän pihapiirin rakennuksille mahdollisia uusia käyttötarkoituksia ja ehostan piha-aluetta. Keskityin tekemään toimistorakennukselle tarkemman luonnos-suunnitelman, koska sille toivottiin ensisijaisesti suunnitelmaa ja se on tällä hetkellä vähemmällä käytöllä kuin puustelli. Lisäksi puustellin suunnittelua hankaloittaa se, että rakennus on osittain vuokralla, mistä johtuen en ole päässyt käymään rakennuksen kaikissa tiloissa. Puustellille teen ennallistavan korjaussuunnitelman, jossa käyn läpi puustellin palauttavia korjausperiaatteita.

2.2 Diplomityön aineisto

Keräsin diplomityötä varten aineistoa erilaisista lähteistä, joista merkittävimmät ovat haastattelut, arkistokäynnit sekä Salmilehdon kohdekäynnit. Aluksi perehdyin kohteeseen tutustumalla siihen liittyviin materiaaleihin, jotka sain työn alussa. Ensinäkin minne kohde sijoittuu ja millainen rakennuskanta Salmilehdossa on.

Ensimmäisellä kohdekäynnillä kävin läpi pihan piirin rakennukset lukuun ottamatta samalla tontilla olevaa paritaloa, joka ei kuulu tehtävänantoon. Sain Unto Karttuselta kohdekäynniltä katseltavaksi toimistorakennuksen, varaston ja puustellin vanhoja piirustuksia, joita löytyy työn toisessa osiossa.

Toiselle kohdekäynnille oli sovittu ryhmähaastattelu Metsähallituksen Ranuan hoitoalueen entisten työntekijöiden kanssa Salmilehdon toimistorakennuksessa. Haastatteluun osallistuivat Antero Ahonen, Jouko Hiltunen, Unto ja Leila Karttunen, Juhani Pulju, Veikko Puolakanaho sekä Ilmari Tolonen. Lisätietoa haastatteluista henkilöistä löytyy kirjan lähdeluettelosta, sivuilta 120–121. Haastattellessa tuli esille mielenkiintoisia tarinoita Salmilehdosta ja Metsähallitukses-

ta. Haastattelutilanne oli haastattelijoille erityinen sillä, he kokoontuivat pitkästä aikaa saman pöydän ääreen entisten kollegoiden kanssa entisellä työpaikalla. Haastattelun päätteeksi kiertelimme vielä Salmilehdon pihapiirillä yhdessä.

Kolmannella käynnillä osallistuin Salmilehdossa järjestettävään ”Tappauksia” tapahtumaan, jossa esittelin paikallisille diplomityöni Salmilehdon historiaosuutta. Tapahtuman järjestäjä Ville Impiö pyysi minua tapahtumaan esittelemään työtäni. Tapahtumassa sain lisää tietoa Salmilehdon historiasta sekä merkittävää vanhaa valokuvamateriaalia kohteesta Marika Erkkilä-Ukkolan kautta tilaisuuden jälkeen. Lisäksi kävin Metsähallituksen Ranuan toimipisteen nykyisessä paikassa, jossa haastattelin Metsähallituksen nykyistä työntekijää Erkki Luukkosta. Haastattellessa sain lisätietoa muun muassa Salmilehdon korjaustöistä sekä historiasta.

Selvitin eri arkistojen kautta, että mistä löytyy Salmilehtoon liittyvää materiaalia. Salmilehtoon liittyvää materiaalia oli välillä todella vaikea löytää, sillä viime vuosina arkistojen materiaaleja on siirrelty eri paikkoihin. Lisäksi Ranuan hoitoalueen nimitykset ovat vaihdelleet historian aikana useampaan

otteeseen. Kävin paikan päällä Oulun kansallisarkistossa ja tiedustelemalla suoraan Metsähallitukselta löysin arkistoista kadonneita piirustuksia sekä valokuvia.

Luin aiheeseen liittyvää kirjallisuutta, joista työni kannalta merkittävimmät ovat Anu Vauramon Kämpiltä kelokyliin vuonna 1995 Metsähallituksen julkaisema kirja sekä Ville Impiön vuoden 2013 pro gradu -tutkielma. Internetin kautta tutkin Salmilehdon kaavatilannetta sekä museoviraston kuvausta Salmilehdosta. Katsoin myös läpi Salmilehtoon liittyviä vanhoja lehtiotteita. Lisäksi tutkin muita aiheeseen liittyviä sivustoja, jotka antoivat lisätietoa historiankartoitukseen ja suunnitelmaan. Kirjassa käytettyjen kuvien lähteet löytyvät kirjan lopussa lähdeluettelosta.

3 Metsähallituksen rakennuskannan historia

3.1 Metsähallitus yleisesti

Metsä edustaa suomalaisille monia arvoja. Metsä on oleellinen osa suomalaista identiteettiä. Valtion metsänomistuksella on pitkät perinteet jo vuosisatojen takaa. Metsähallituksen rakenne ja tehtävät ovat muuttuneet ajansaatossa monien uudistuksien myötä.¹ Alusta alkaen Metsähallituksen perustehtävät ovat olleet hoitaa ja suojella valtion metsiä sekä myydä puuta ja tuoda tuloja valtiolle.²

Ruotsi-Suomen Kuningas Kustaa Vaasa julisti vuonna 1542 asumattomat erämaat Jumalan, Kuninkaan ja Kruunun omaisuudeksi, mistä sai alkunsa valtion maaomistus.³ Eräänlainen metsävirasto toimi jo 1600-luvulla, jonka tärkeimpänä tehtävänä oli huolehtia kuninkaan ja hovin metsästysmaista. Metsälaitoksen asema oli pitkään epävakaa.⁴ 1800-luvun alkupuolella metsien pelättiin loppuvan eikä Suomen metsäomaisuudesta ollut selkeää käsitystä.⁵ Suomen metsät olivat kovassa käytössä 1800-luvulle tultaessa muun

muassa kasken poltossa, tervan tuotannossa sekä lisääntyvissä määrin sahateollisuudessa.

Väliaikainen metsänhoitolaitos perustettiin vuonna 1851 valvomaan tiukkaa metsäläikä.⁶ Lopulta Keisari Aleksanteri II vakinaisti metsänhoitolaitoksen vuonna 1859, mistä nykyinen Metsähallitus sai alkunsa.⁷ Valtion metsien sijainnit suurelta osin Pohjois- ja Itä-Suomen tiettömillä alueilla toivat haasteita. Metsähallituksen valtion metsien kontrollointi aiheutti toistuvasti vastarintaa paikallisen väestön keskuudessa.⁸

Metsävarkaudet ja asutuspula olivat merkittäviä ongelmia Metsähallituksessa 1800-luvun ja 1900-luvun taitteessa. Metsähallinto toi uuden komennon 1900-luvun alussa, jolloin valtion metsän puita ei saanut enää vapaasti viedä ilman seuraamuksia.⁹⁻¹⁰ Metsänvartioita rekrytoitiin vartioimaan metsiä. Metsänvartijan työ oli niin vaarallista, että halukkaita tehtävään löytyi niukasti ja sen lisäksi osa metsänvartijoista jopa avusti ryöstäjiä.¹¹ Lopulta ryöstöt saatiin kuriin kulkuyh-

Kuva 3. Miehet metsätoissa kaatamassa puuta.

teyksiä parantamalla, valvontaa tehostamalla sekä puuttumiskynnystä madaltamalla.¹²

1900-luvun alussa Metsähallituksen toimintaa tehostettiin hallintoa uudistamalla, hakkuita lisäämällä ja metsänhoitoa kehittämällä.¹³ Sahaustoiminta käynnistettiin ja Metsähallitus hankki omaa työvoimaa suuril-

1 "Metsähallituksen historia"
2 Parpola, Åberg 2009, 35
3 "Metsähallituksen historia"
4 Salo 1985, 6
5 "150-vuotinen historia lyhyesti"

6 "Metsähallituksen 160-vuotisjuhlavuosi"
7 "Metsähallituksen 160-vuotisjuhlavuosi"
8 Parpola, Åberg 2009, 35
9 Lapin Kansa, 15.4.2015, 6
10 Parpola, Åberg 2009, 44
11 Parpola, Åberg 2009, 50

12 Lapin Kansa, 15.4.2015, 6
13 "150-vuotinen historia lyhyesti"

Edellinen sivu, Kuva 2. Vantaanjoen uitto 1890-luvulla.

le savotoille. Metsähallitus perusti Veitsiluodon sahan ja selluloosatehtaan. Sotien aikana puuta oli saatava nopeasti suuria määriä, mikä vaikutti suuresti metsänhoitoon.¹⁴

Uitot yleistyivät merkittävästi 1800-luvun puolenvälin jälkeen, kun lainsäädäntö mahdollisti aiempaa tehokkaamman puunkäytön.¹⁵ Savotat ja uittotyöt vaativat paljon työvoimaa minkä seurauksena uittoalueille muutti merkittävästi uutta väestöä, etenkin 1930-luvulla, jolloin oli savotoiden ja uiton kulta-aikaa.¹⁶ Tuohon aikaan uittoromantiikka oli ilmiö sekä kirjallisuudessa että tosielämässä. Monet uittomiehet löysivät joenvarrelta vaimonsa ja asettuivat sinne asumaan.¹⁷ Sodan jälkeen 1950-luvulle asti uitot kasvoivat, jonka jälkeen autokuljetus alkoi syrjäyttämään uittoa. 1960-luvulle asti uitto oli merkittävin tapa kuljettaa puut tehtaille.¹⁸ Autokuljetus oli kuitenkin nopeampaa, joustavampaa ja kustannustehokkaampaa kuin uitto.¹⁹ Hiljalleen uitto hiipui vuosikymmenien ajan, kunnes viimeinen jokiuitto oli

14 ”150-vuotinen historia lyhyesti”

15 Pelkonen 1991, 13

16 Elo, Seppälä 1/2013, 40

17 Pelkonen 1991, 59

18 ”Uitto kannattaa kun matka on pitkä ja puuta paljon”

19 Elo, Seppälä 1/2013, 40

Kuva 4. Backasen kartanon metsää, ennen vuotta 1949.

Kuva 5. Nykyään pitkälle automatisoitu metsäkone tekee saman työn mihin ennen vaadittiin paljon työvoimaa.

Kymijoella Kuusankoskella vuonna 2002. Nykyään Vuoksen vesistö on ainoa uittoalue Suomessa.²⁰

Sotien jälkeen oli tavoitteena nostaa Suomen elintasoa metsävarojen avulla sekä selvittää jälleenrakennuksesta ja sotakorvauksista. Metsien syrjäinen sijainti ja puutteelliset tiestöt asettivat haasteita Metsähallitukselle. Sodan aikana käytettiin suuria avohakkuita, jotka Metsähallituksen sen aikainen uusi pääjohtaja N. A. Osara vakiinnutti tehokkuuden lisäämiseksi. Näitä avohakkuiden aukkoja

20 Luoma 2017, 127

kutsuttiin ”Osaran aukeiksi”. 1950-luvun lopulla Osaralle valkeni laajojen avohakkuiden ongelmat, jolloin hän pienensi avohakkuita.²¹

Metsähallituksesta tuli 1950-luvulta lähtien edelläkävijä metsätalouden koneellistamisessa.²² Moottorisahat korvasivat käsikäyttöiset sahat ja kirveet puunkaadossa, ja kuljetuksessa traktorit korvasivat hevoset. Koneellistuminen vaikutti merkittävästi osaltaan 1950-luvun joukkotyöttömyyteen, sillä koneellistumisen myötä työntekijöiden tarve väheni merkittävästi.²³ Metsäviljelystä, metsä uudistamista sekä metsänparannusta kehitettiin 1960-luvulla ja ensimmäinen metsäkone kasattiin jo 1960-luvun lopussa kyläpajassa.^{24,25} Metsäkoneiden kehitys eteni nopeasti ja seuraavaksi metsäkoneet syrjäyttivät metsurit, jolloin tehokkuus lisääntyi entisestään. Yksi metsäkone voi tehdä parinkymmenen metsurin työn.²⁶ Tiedonsiirto metsäkoneista metsäyhtiölle toimi jo vuonna 1993 ja silloin saatiin ensimmäinen PC koneisiin. Nykyään metsänhoitoon tarvitaan

21 ”150-vuotinen historia lyhyesti”

22 ”150-vuotinen historia lyhyesti”

23 Putkisto 1959, 161

24 ”150-vuotinen historia lyhyesti”

25 ”Maailman parhaat metsäkoneet ovat yhteistyön tulos”

26 ”Usko tai älä – kymmenen yllättävää faktaa konekorjuusta”

murto-osa siitä määrästä työntekijöitä mitä ennen, mutta sitäkin enemmän ammattitaitoa.²⁷

Yhteiskunnallinen suhtautuminen metsään ja luontoon muuttuivat 1960- ja 1970-luvuilla, jolloin alettiin arvostamaan metsien virkistyskäyttöä ja luonnonsuojeluliike vahvistui, mikä johti metsätalouteen kohdistuvaan kritiikkiin. Arvojen muutos alkoi myös vaikuttamaan maankäyttöpolitiikkaan ja Metsähallituksen toimintaan. Valtion maita haluttiin muuttaa luonnonsuojelualueiksi, mikä toi ristiriitoja metsätalouskäyttöön. Metsähallitukseen perustettiin vuonna 1981 luonnonsuojelualuetoimisto ja kansallispuistoverkkoa laajennettiin. Metsäpolitiikassa keskeiseksi asiaksi tuli metsien kestävä käyttö ja hoito, muun muassa vanhojen metsien luontoarvo ja alettiin selvittämään. Metsähallitus muutettiin valtion liikelaitokseksi vuonna 1994, jolloin lukuisat hallintotehtävät jäivät pois Metsähallituksen toiminnasta. Tuolloin Metsähallituksen eräät tulosyksiköt erikoistuvat omiksi tuotemerkeikseen. Matkailupalveluita tarjoava Villi Pohjola lakkautettiin vuon-

27 ”Maailman parhaat metsäkoneet ovat yhteistyön tulos”

na 2012 ja myytiin lopulta Lomarenkaalle vuonna 2013.^{28,29,30}

Nykyään Metsähallituksen palveluihin kohdistuu entistä suurempi kysyntä luonnonvarojen merkityksen kasvamisen johdosta.³¹ Metsähallitus täytti 160 vuotta vuonna 2019 ja juhlavuoden viestintäkampanja tunnus on kestävää tekoa.³² Metsähallitus on kokenut monenlaisia haasteita ja kritiikkiä aikojen saatossa niin metsävarkauksien, asuntopulan kuin luonnonsuojelun kysymyksien osalta. Metsät ovat herättäneet ihmisissä voimakkaita tunteita kautta aikojen.

28 ”150-vuotinen historia lyhyesti”

29 ”Metsähallituksen historia”

30 ”Villi Pohjola”

31 Parpola, Åberg 2009, 7

32 ”Metsähallitus täyttää 160 vuotta”

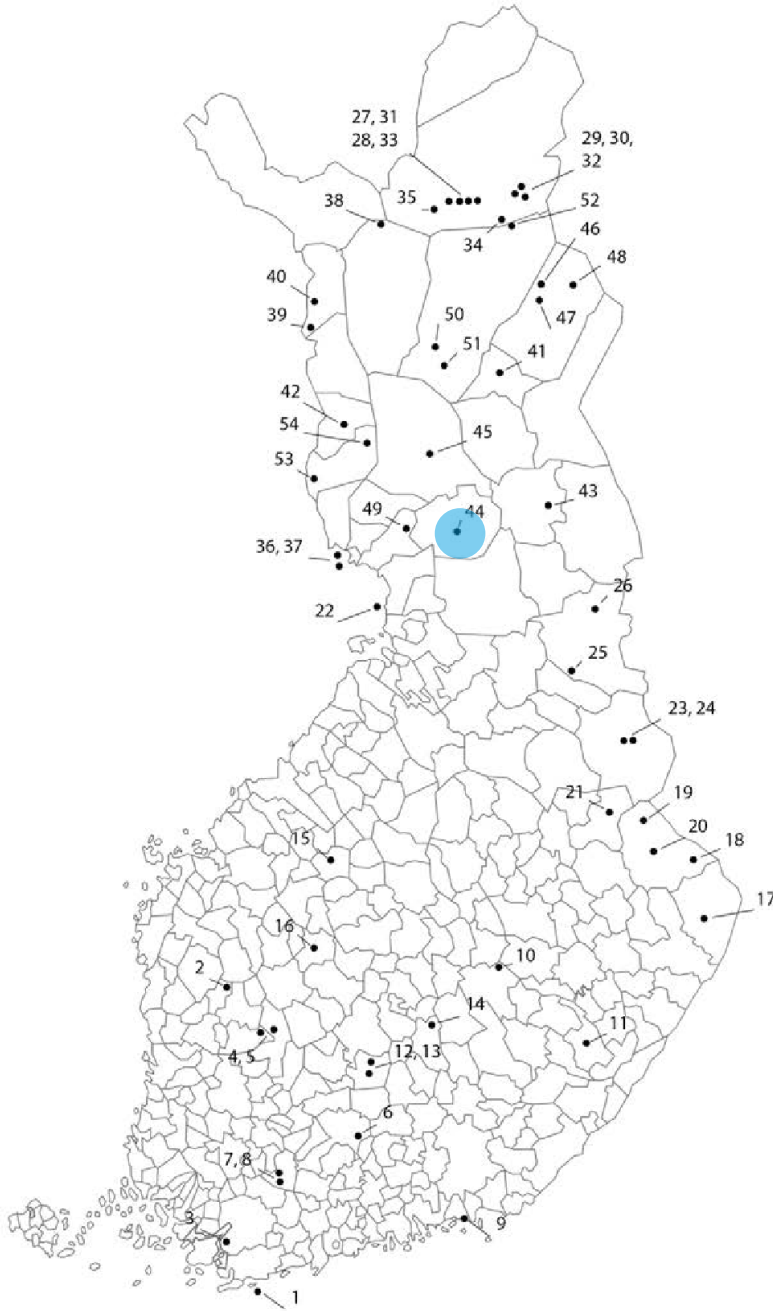
3.2 Metsähallituksen rakennuskanta

Metsähallituksen rakennusten suurin arvo yleisesti on kulttuurihistoriallinen ja maise-mallinen, sillä se edustaa katoavaa puuntuo-tannon kulttuurimaisemaa. Arkkitehtonisesti rakennuskanta on vaatimatonta, mutta joi-takin Metsähallituksen vanhoja rakennuksia on suojeltu myös arkkitehtonisten arvojen perusteella.³³ Metsähallituksen rakennuskan-ta koostuu etenkin työntekijöiden asuin- ja toimistorakennuksista sekä puutuotannon ketjuun liittyviä rakennuksia. Lisäksi Met-sähallitukselta löytyy myös virkistyskäyttöön tarkoitettuja rakennuksia. Metsähallitus ke-hitti itse monia rakennustyyppejä etenkin asumuskäyttöön. Metsähallitus perusti oman työryhmän kartoittamaan rakennuksien suo-jeluarvoa vuonna 1992. Tarkoituksena on ol-lut selvittää rakennuskannan kehittymistä ja siihen vaikuttaneita tekijöitä.³⁴

³³ Vauramo 1995, 59-60

³⁴ Vauramo 1995, 5

Kuva 6. Metsähallituksen autiotupa, joka on raken-nettu vuonna 1967. Tupa sijaitsee Urho Kekkosen kansallispuiston tiettömällä erämaisella osalla.

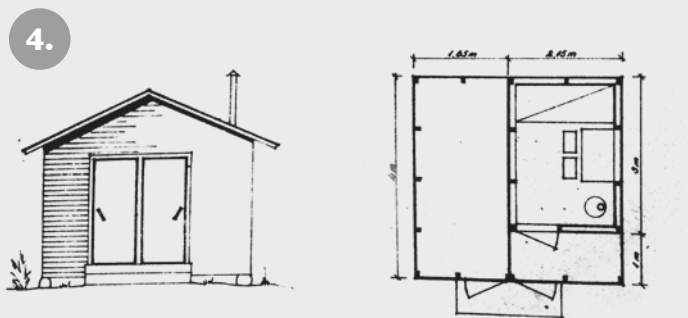
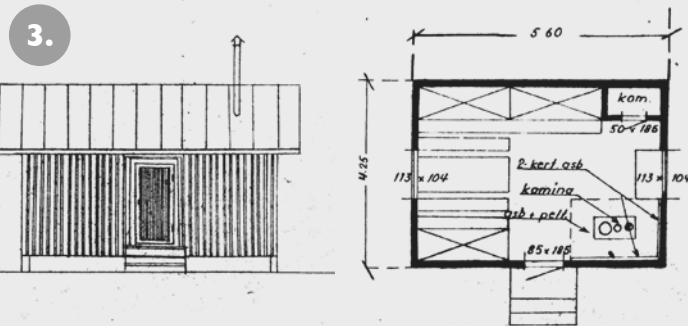
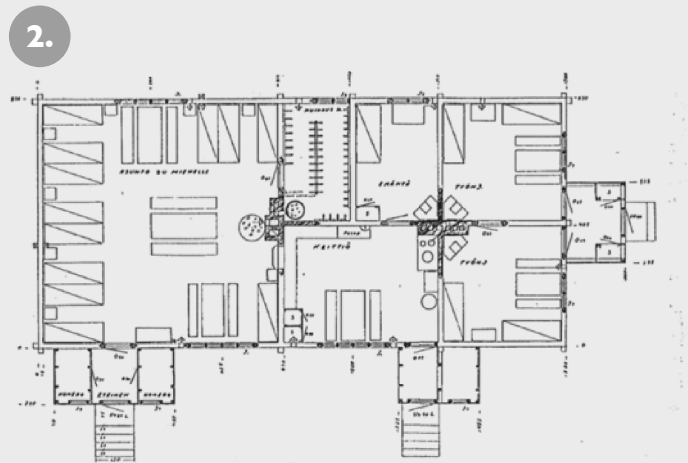
Kuva 7. Metsähallituksen suojeltujen rakennusten sijainti-kartta, johon on sinisellä merkitty Salmilehdon sijainti.

ETELÄ-SUOMI

1. Kullakojan luotsin asunto, osin 1800-luvulta
2. Korpiniemen metsätyökämpä, 1930-luvulta
3. Kirjakkalan ruukkialue
4. Koveron kruununmetsätorppa
5. Pitkäjärven metsätyökämpä
6. Ruuhijärven metsätyökämpä
7. Hyypiön suonkuivausosaston kämpä
8. Korteniemen metsänvartijatila, 1800-luvun lopulta
9. Langinkosken keisarillisen kalastusmajan rakennukset
10. Jäppilän salokämpä
11. Savonlinnan puistoalueen toimipaikka eli Itä-Suomen puistoalueen toimisto Savonlinnassa, entinen aluemetsänhoitajan asunto ja toimisto vuoteen 1994
12. Heretyn kämppäkartano, 1947 kämppälain jälkeen
13. Huhtalan talo, sotilasvirkatalon torppa 1800-luvulta
14. Juhanalan metsänvartijatila
15. Kauluksen niittysauna
16. Lönnrothin miilumaja
17. Hoskon kämppäkartano, 1960-luvulta
18. Kuikkaniemen kalasauna, 1800-luvulta
19. Laklajärven kämppäkartano
20. Lieksan entinen aluemetsänhoitajan virkatalo pihapiireineen
21. Kankaan tehtaiden rakennuttamat Aittolahden kämppärakennukset, 1930-luvulta
22. Luotsila, entinen luotsitalo
23. Romuvaaran metsäsauna
24. Särkkäpirtti eli Särkän kämppäkartano
25. Hallan pirtti eli jääkärikämpä, jääkärien etappipaikka vuodelta 1914
26. Lounatkosken uittopirtti, vuodelta 1950

LAPPI

27. Kultalan kruunun stationi, kullankaivuun valvontatukikohta vuodelta 1870
28. Moberginojan kultakämpät, 1900-luvun alusta Prospektor Oy:n tutkimusten ajalta
29. Oskarinjärven kolttakenttä
30. Oskarinkosken kolttakenttä
31. Pahaojan kultakämpä
32. Raja-Joosepin asuinkenttä
33. Ritakosken kultakämpät, koneellisen kullankaivuun tukikohta
34. Rumakurun uusi ja vanha kämpä, 1950-luvun alussa uudelleen pystytetyt autiotuvat
35. Sallivaara, saamelaisten poroerotuspaikka 1800-luvun lopulta
36. Ailinpieti, kalastajien kämpä 1800-luvulta
37. Selkäsaaren uittokämpä 1940-luvulta
38. Korsatupa, Metsähallituksen vuodesta 1967 omistama autiotupa
39. Aarean metsänvartijatila, 1920-luvulta
40. Naapankivaaran metsänvartijatila 1860-luvulta
41. Pelkosenniemen puustelli "Iso-Otava", entinen aluemetsänhoitajan virkatalo
42. Niemelän metsäteknikon virkatalon alue
43. Akanlahti, Livojärven – Yli-Kitkan tukinsiirtolaitos ja uittoruuhu, vuosilta 1935–1936
- 44. Ranuan hoitoalueen toimisto- ja asuinitilat, Salmilehdon entinen aluemetsänhoitajan virkatalo ja pihapiiri 1900-luvun alusta 1970-luvulle**
45. Maranen, A. E. Järvisen eräkämpä
46. Suttikämpä, Tulppion konesavottaan liittyvä kämpä vuosilta 1913–1916
47. Lattunan vanha palovartijan mökki
48. Riekkohauta, Kemijoen uiton pirtti
49. Martimoaavan niittysauna, Mieltusen niittysauna luultavasti 1800-luvulta
50. Auvojärven kämppäkartano
51. Metsä-Luosto, metsähallituksen henkilökunnan koulutus- ja virkistysrakennus
52. Suomujoen kolttakenttä, kolttasaamelaisten kesäasuipaikka
53. Aavasaksan matkailumaja, vuodelta 1882
54. Hannukkalanniemi, metsätyönjohtajan virkatalon alue vuodesta 1939

Kruununmetsätorpat ja metsävarjatilat

Metsävarjatilat ovat Metsähallituksen vanhin rakennustyyppi.³⁵ Tilojen rakennukset olivat yleensä tavallisia hyvin yksinkertaisia hirsirakennuksia. Metsävarjatilajoja rakennettiin metsävarjitoille syrjäisille seuduille tai niitä muodostettiin kruununmetsätorpista.³⁶ Aikoinaan valtion maille, etenkin asu- mattomille erämaille syntyi uudistiloja, joita ei virallisesti luetteloitu mihinkään eikä vero- tettu. Metsähallitus otti vuoden 1851 metsä- asetuksessa ensi kertaa kontrolliin nämä lait- tomat tilat. Valtion metsämailla asumukset alettiin luetteloimaan, jolloin osasta muodos- tettiin metsävarjitoille metsävarjatilajoja ja osasta metsänhoitajille kruununmetsätorp- pia. Loput asukkaat jouduttiin häätämään, mikä aiheutti katkeruutta ympäri Suomea.³⁷ Valtionmetsätorppa eli kruununmetsätorppa oli Suomen valtion metsäalueella asumista ja maanviljelyä varten vuokralle annettu maa- alue. Kruununmetsätorppia oli enimmillään vuonna 1921 jolloin niitä oli 4620 kappalet- ta, mutta se ei kuitenkaan täysin ratkaissut ti- lattomien ongelmaa. 1920-luvun alkupuolel-

la kruununmetsätorppajärjestelmää alettiin purkaa, jolloin niitä lunastettiin itsenäisiksi tiloiksi.³⁸

Kämpät ja muut väliaikaiseen asumiseen tarkoitetut rakennukset

Suurin osa Metsähallituksen rakentamista ra- kennuksista on ollut kämppiä työntekijöiden tarpeisiin. Ensimmäinen kämppälaki säädet- tiin vuonna 1928, jonka mukaan työnantajan piti rakentaa työntekijöilleen hyvissä ajoin ennen työn alkua majoitusrakennus sekä tal- li hevosille. Myöhemmin lakia tarkennettiin yksityiskohtaisemmillä ohjeilla sekä mallipi- rustuksilla.³⁹ Metsätyöntekijöistä puolet asui- vat kämpillä 1930-luvulla. Vuosina 1956–66 Metsähallituksessa toimi kämppätoimikun- ta, joka pyrki ohjaamaan kämppien raken- tamista yhtenäiseen ja järkevään suuntaan. Toimikunnassa toiminut rakennusmestari Jarmo Säkkinen laati tyyppipiirustukset ra- kennettavista rakennuksista.⁴⁰ Kämpät olivat useimmiten hirrestä rakennettuja hyvin yk- sinkertaisia ja yleensä tilapäiseen asumiseen tarkoitettuja. Metsähallituksen rakennuksista

aikanaan tilapäiskäyttöön rakennetut raken- nukset ovat nykyään erityisen uhanalaisia, kuten kämpät.⁴¹ 1980-luvulla Metsähallitus myi runsaasti kämppiä ja virkataloja kustan- nussäästöjen vuoksi.⁴² Kämppiä rakennettiin aikoinaan esimerkiksi uittotyöläisille ja suon- kuivatusmetsänhoitajille.⁴³

Virkistys- ja palvelu rakentaminen

Metsähallituksessa alkoi 1960-luvulla retkei- lijöitä palveleva virkistys- ja palveluraken- taminen. Vielä 1970-luvulla Metsähallituk- sen uudet työsuhteasunnot olivat etusijalla. 1980-luvulle tultaessa alkoi luonnonsuojelun ja virkistystarpeisiin liittyvä rakentaminen kansallispuistoissa ja retkeilyalueilla.⁴⁴ Luon- nonsuojelu- ja virkistyspaikoille rakennet- tiin matkan varsille levähdyspaikkoja, joista löytyi varustelutasosta riippuen esimerkiksi tulipaikka, käymälä, laavu ja autiotupa.⁴⁵ Autiotuvat ovat maksuttomia ja avoimia yleensä tiettyjen taipaleiden päässä sijait- sevia majapaikkoja.⁴⁶ Vanhimmat autiotuvat

rakennettiin jo 1950-luvun lopulla.⁴⁷ Metsä- hallituksen käytössä syntynyt innovaatio vir- kistysrakentamisessa on kelohongan käyttö rakennusmateriaalina, joka levisi myös muu- hun virkistys rakentamiseen.⁴⁸ Metsähallituk- sen maille, etenkin tunturi-Lappiin raken- nettiin lomakylä. Useimmiten Metsähallitus vain vuokrasi maita eikä itse toiminut raken- nettajana. Metsähallituksen maille raken- nettavat rakennukset piti hyväksyttää Met- sähallitukselle ja vain kelohongasta tehtyt rakennukset hyväksyttiin. Opastuskeskuksia alettiin rakentamaan 1980-luvun alkupuolel- la kansallispuistojen yhteyteen.⁴⁹

Muut metsänhoitoon liittyvät rakennuk- set ja rakennelmat

1930-luvulle asti Metsähallituksella oli käpy- jen karistamiseen käytettäviä karistusriihiä. 1950-luvulla osa karistamoista muutettiin sähkökäyttöiseksi.⁵⁰ Uittoväylien varrelle ra- kennettiin uittoon liittyviä rakennelmia ja rakennuksia, kuten tukinsiirtolaitoksia, tu- kinuittotunneleita sekä uittopirttejä. Teolli- suuden yleistyessä 1800-luvun loppupuolella Metsähallitus rakennutti sahoja ja rataverkko

1. Kuva 8. Kamiina kämpä 24 miehelle vuodelta 1957.
2. Kuva 9. Kämpän tyyppipiirustus vuodelta 1956 parille kymmenelle hengelle.
3. Kuva 10. Kelajärven patokämpä vuodelta 1961.
4. Kuva 11. Kuuden miehen työasunto lijoen uitoissa vuodelta 1943.

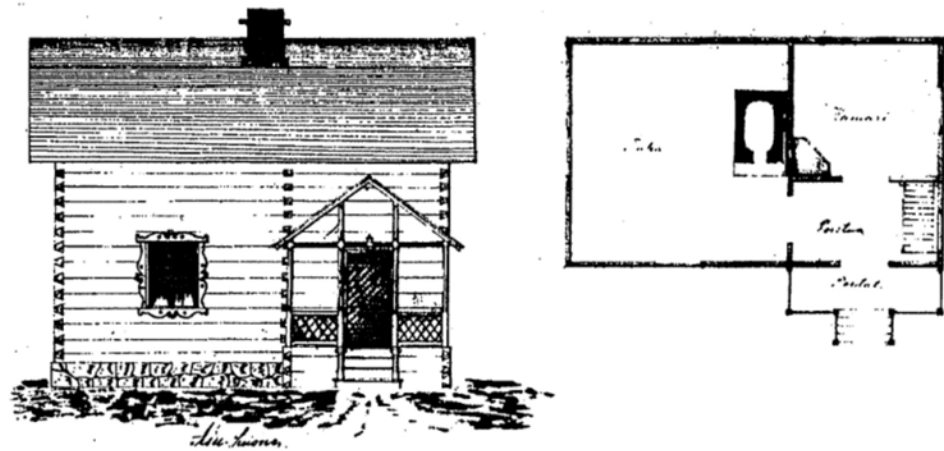
- 41 Vauramo 1995, I
- 42 Vauramo 1995, 13
- 43 Vauramo 1995, 47
- 44 Vauramo 1995, 22
- 45 Vauramo 1995, 51
- 46 "Tupatyytit"

5. Kuva 12. Akanlahden tukinsiirtolaite Posiolla vuonna 1936.
6. Kuva 13. Metsähallituksen kämpä koillismaalta 1950-luvulta.

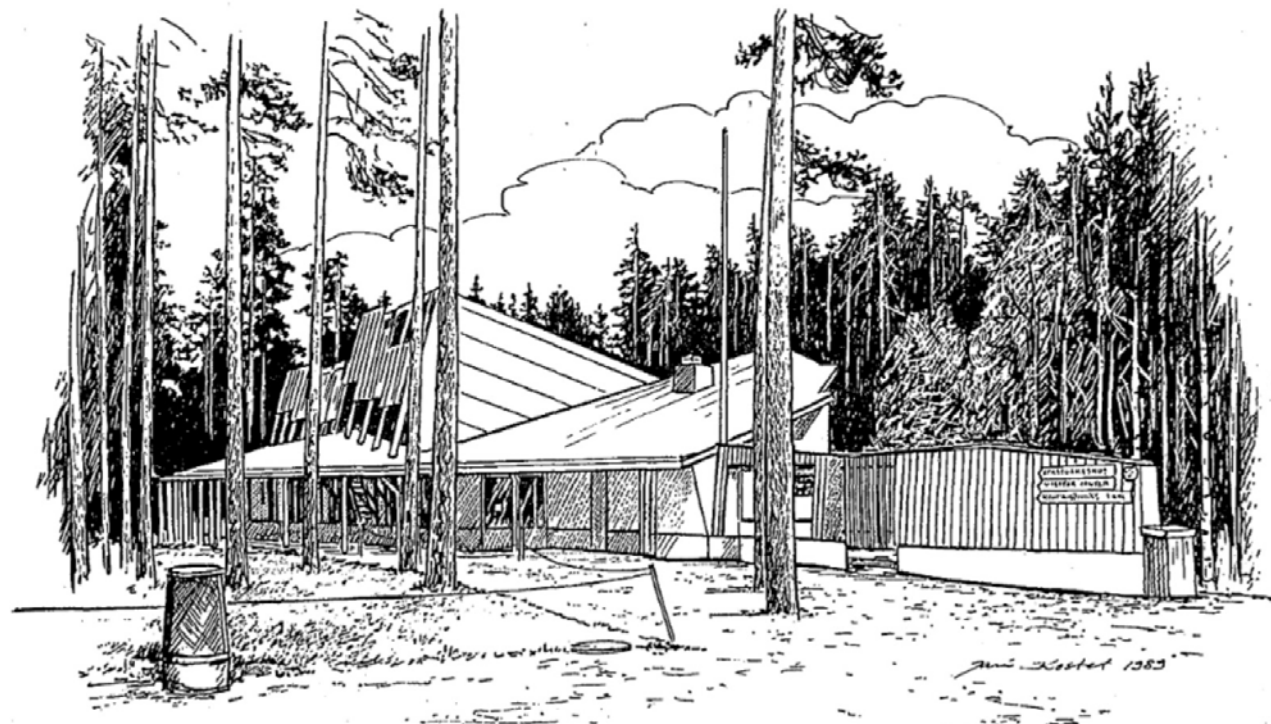
- 47 Vauramo 1995, 50
- 48 Vauramo 1995, 3
- 49 Vauramo 1995, 51-52
- 50 Vauramo 1995, 44

- 38 Parpola, Åberg 2009, 48
- 39 Vauramo 1995, 15-17
- 40 Vauramo 1995, 22-23

- 35 Vauramo 1995, 26
- 36 Sikanen, 5
- 37 Parpola, Åberg 2009, 48

Kuva 14. Asu-huone metsävartijalle Erik Sederholmin toteutumaton suunnitelma.

Kuva 15. Oulangan opaskeskus. Metsähallitus, Jari Kosket 1989.

laajentui tuolloin. Ratojen varsille rakennettiin veturitalleja ja kämppiä. Evon metsäopiston höyrysaha valmistui vuonna 1881, joka oli ensimmäinen Metsähallituksen alainen saha. 1920-luvulla valmistui Kemin Veitsiluodon saha, johon liittyy myös työväenalue. Nykyään Veitsiluoto Oy rakennuskanta on valtakunnallisesti arvokas kohde.⁵¹ Sotien jälkeen Metsähallituksen konekannan lisääntyessä perustettiin korjaus- ja huoltovarikkoja.⁵²

Rakennuskanta nykyään

Nykyään Metsähallituksen hallinnassa on lukuisia merkittäviä Suomen historiasta kertovia kohteita. Monet Metsähallituksen kulttuuriperintökohteet liittyvät metsänkäytön, matkailun ja retkeilyn historiaan sekä krunnumaiden asuttamiseen. Metsähallitukselle on siirtynyt lisäksi arvokasta rakennusperintöä muilta valtion toimijoilta kuten puolustusvoimilta sekä liikennevirastolta. Vuonna 2014 Museoviraston rauniolinnat ja muinaisjäännökset siirtyivät Metsähallitukselle. Tämän myötä Metsähallituksen kulttuurihistoriallisista kohteista merkittävin osa koostuu muinaisjäännöksistä sekä muista arkeologis-

⁵¹ Vauramo 1995, 45

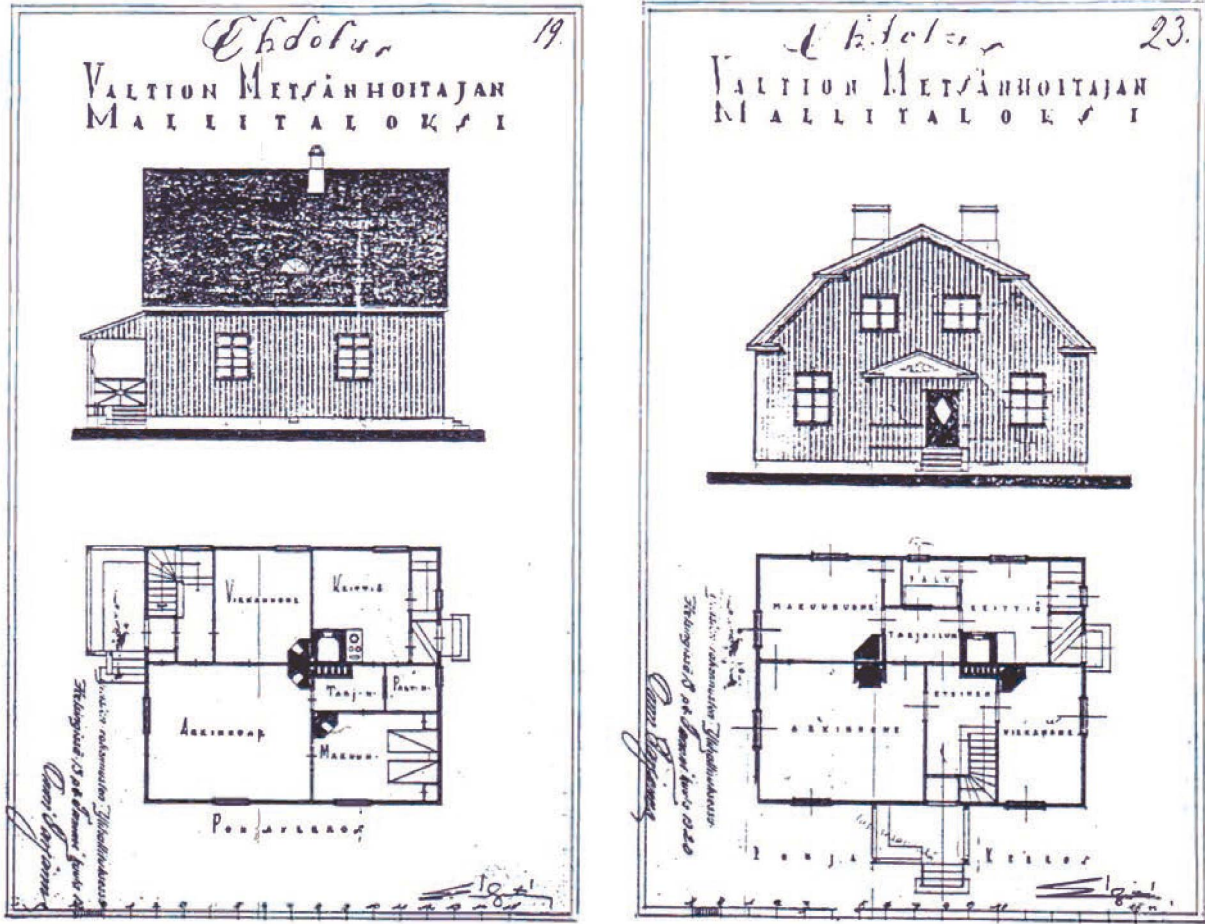
⁵² Vauramo 1995, 49

ta kohteista. Useat Metsähallituksen hoidossa olevat historiakohteet ovat erittäin veto-voimaisia matkailukohteita. Kohteita hoitaa Metsähallituksen asiantuntijat yhdessä viranomaisten kanssa.⁵³ Metsähallituksessa on ymmärretty jo pitkään omien rakennusten suojelu tarve, minkä ansiosta rakennuskanta on pitkälti säilynyt hyvässä kunnossa ja autenttisena ajan saatossa.⁵⁴ Metsähallituksen hallinnassa olevista rakennuskannasta valtaosa ennen vuotta 1948 rakennetuista rakennuksista on suojeltu.⁵⁵

⁵³ "Metsähallitus hoitaa rakennusperintöä metsissä"

⁵⁴ Vauramo 1995, 12

⁵⁵ Vauramo 1995, 60

Kuva 16. Eino Sutisen suunnittelemat metsänhoitajan virkatalon mallitalo piirustukset, joita ei ole juuri ollenkaan toteutettu.

3.3 Metsähallituksen virkatalot

Yleisesti virkatalojärjestelmä yleistyi Suomessa 1600-luvulla. Virkataloista käytettiin toisinaan nimitystä puustelli. Virkatalo oli kruunun omistama tila, joka luovutettiin viranhaltijan käyttöön osana tämän palkkausta. Viranhaltijan tuli huolehtia tilan maista ja rakennuksista. Tilan kunto tarkistettiin säännöllisesti. Virkataloja oli sotilas-, siviili- tai kirkolliseen tarkoitukseen.⁵⁶ 1700-luvulla lanseerattiin karoliininen pohjaratkaisu virkatalojen rakentamiseen jossa keittiö, ruokailu ja makuuhuoneet on erotettu toisistaan. Etenkin 1800-luvulle tultaessa siitä tuli suosittu. Pohjakaavan malli on alun perin peräisin Italiasta, josta se tuli Suomeen Ruotsin kautta. Pohjakaavan keskeistupa on talonpoikainen sovellus, joka oli yleinen pohjaratkaisu suomalaisissa virkataloissa.⁵⁷

Vuonna 1859 Metsähallituksessa määrättiin, että Metsähallituksen metsänhoitajille ja ylimetsänhoitajalle tuli varustaa virkahuoneet.⁵⁸ Maat jaettiin tarkastuspiireihin, hoitoalueisiin sekä vartio-osuuksiin, kullekin alueelle tuli ylimetsänhoitaja ja metsänhoitaja.⁵⁹ Puustellien rakentaminen eteni verkkaisesti, sillä sopivien asuntojen löytäminen oli

vaikeaa. Metsänhoitajan virkatalojen tarve oli suuri, etenkin syrjäisillä seuduilla, joissa oli vaikeaa löytää sopivia vuokra-asuntoja.⁶⁰ Aluemetsänhoitajien tärkein työtehtävä oli etenkin ensimmäisinä vuosikymmeninä hoitoalueen valvonta. Luvattoman metsänkäytön ja metsäpalojen tutkiminen sekä haaskattujen puiden takavarikointi vei eniten aikaa. Aluemetsänhoitajat aiheuttivat jonkin verran epäluuloja sillä suuri osa heistä oli ruotsinkielisiä muualta tulleita etelän miehiä.⁶¹ Metsähallitus pyrki parantamaan virkailijoidensa asuinoloja sekä heidän tyytyväisyyttä.⁶²

Metsähallituksen perustamislaki ja -asetus ohjasi alusta alkaen rakentamista. Virkatalojen tuli sijaita vartiopiirissä ja niitä valvottiin katselmuksilla. Virkatalossa kuului olla asuinhuoneisto, jonka laatu määrättiin taloesittelyissä. Asukkaan vaihtuessa pidettiin tulo- ja lähtökatselmus.⁶³ 1800-luvun lopulla Rakennushallitus suunnitteli aluemetsänhoitajien taloja, mutta toteutus ei aina vastannut alkuperäisiä suunnitelmia. Esimerkiksi vuonna 1893 Sodankylään rakennettu aluemetsänhoitajan uusi päärakennus ei vastan-

nut valokuvien perusteella suunnitelmaa. Metsähallituksen rakennusten valvonta oli hidasta erityisesti pohjoisessa, minkä takia rakentaminen ei mennyt suunnitelmien mukaisesti.⁶⁴ Yleensä rakentaminen tehtiin lopulta aluemetsänhoitajan ohjeiden mukaisesti. Rakennustyötä varten metsähallitukseen perustettiin insinööriosasto 1920-luvulla. Insinööriosaston perustamisen jälkeen aluemetsänhoitajan merkitys säilyi edelleen virkatalojen rakentamisessa.⁶⁵

Metsähallituksella on olemassa tyyppipiirustuksia virkataloista, tosin niiden mukaan rakennettuja rakennuksia ei ole juurikaan toteutettu. Rakennushallituksella työskennellyt Eino Sutinen suunnitteli vuonna 1920 kaksi asuinrakennuksen mallitaloa. Mallitaloissa oli kaksi sisäänkäyntiä ja ne olivat puolitoista kerroksisia. Toisinaan arkkitehtien suunnitelmat eivät tyydyttäneet talon asukkaita sillä suunnitelmat eivät olleet välttämättä kovin käytännöllisiä pohjoisen olosuhteisiin. Taivalkoskelle rakennettiin virkatalo, jonka oveen oli suunniteltu avoin porraskivi, vaikka pohjoisessa lumikinokset ovat talvisin korkeat. Saunat olivat mitoitukseltaan niin suu-

ret, että niiden lämmittämiseen meni pari päivää, jotta saatiin edes lattia lämpimäksi. Aluemetsänhoitaja Einar Reuter ihmetteli, että miksi Lapin olosuhteisiin on rakennettu tuollainen virkatalo.⁶⁶

Metsähallituksen rakennuksille, etenkin virkataloille oli ominaista sijoittaa ne luonnonkauniille rakennuspaikoille vesistön äärelle.⁶⁷ Tyypillistä Metsähallituksen vanhoissa virkataloissa olivat myös lehtikuusi-istutukset, kuten esimerkiksi Salmilehdon ja Lieksan virkataloilla.⁶⁸ Metsänhoitajien virkatalo sisälsi yleensä toimiston omalla sisäänkäynnillä sekä asunnon.⁶⁹ Vanhempi hirsirakentaminen sai vahvasti vaikutteita paikallisesta rakentamisesta. 1900 vuosisadalle tultaessa rakennuksissa oli havaittavissa vaikutteita myös arkkitehtuurin yleisistä suuntauksista.⁷⁰ Virkataloihin kuului alun perin peltoja, niittyjä sekä tiluksia, sillä tuohon aikaan elämä perustui luontaistalouselämänmuotoon hyvin vahvasti. Myöhemmin omavaraisuus menetti merkitystä virkamiesten eläntöasuinolojen kehittyessä.⁷¹

⁶⁰ Vauramo 1995, 29

⁶¹ Parpola, Åberg 2009, 49

⁶² Hiltunen 1994, 5

⁶³ Vauramo 1995, 15

⁶⁴ Vauramo 1995, 17

⁶⁵ Vauramo 1995, 20-21

⁶⁶ Vauramo 1995, 18-19

⁶⁷ Vauramo 1995, 26

⁶⁸ "Lieksan entinen aluemetsänhoitajan virkatalo"

⁶⁹ Vauramo 1995, 20

⁷⁰ Vauramo 1995, 26

⁷¹ Valve 1985, 10

Sotien jälkeen virkataloista oli jäljellä enää vain puolet. Lukuisten puustellien pellot jäivät rappiolle ja karjat katosivat.^{72,73} Talonrakentaminen kävi erityisen vilkkaana 1940-luvun loppupuolella, kun etenkin Lappiin oli rakennettava runsaasti virkataloja ja kämppiä.⁷⁴ Tuohon aikaan vaivasi kova asuntopula.⁷⁵ Lopulta vuonna 1956 saavutettiin sotia edeltävä taso.⁷⁶ 1970-luvulla yleisen asumistason nousun ja henkilöverotuksen muutoksen takia vähitellen virkatalot jäivät pois käytöstä. Niitä alettiin verottaa, joten niissä asumisesta tuli kallista.⁷⁷ Hiljalleen virkatalot alkoivat menettää merkitystään alkuperäisessä käyttötarkoituksessaan. Virkataloja myytiin 1980-luvulla paljon kustannussäästöjen vuoksi.⁷⁸ Monia Metsähallituksen huonokuntoisia pihapiirejä on purettu uusien istutuksien ja rakennusten tieltä ajan saatossa, minkä takia ehjiä pihapiirejä ei ole säilynyt montaa tähän päivään.⁷⁹ Salmilehto on Metsähallituksen yksi harvoista tähän päivään säilyneistä virkatalopihapiirikokonaisuuksis-

^[1] Vauramo 1995, 30

^[2] Valve 1982, 10

^[3] Vauramo 1995, 21

^[4] Lapin kansa, 1941, 3

^[5] Vauramo 1995, 30

^[6] ”Virkatalojärjestelmä ja asutushallitus”

^[7] Vauramo 1995, 13

^[8] Vauramo 1995, 54

ta.⁸⁰ Taivalkosken aluemetsänhoitajan virkatalo Tyynelä kuului kulttuurihistoriallisesti arvokkaisiin rakennuksiin, kunnes rakennushallitus purki sen vuonna 1994.⁸¹

Aluemetsänhoitajan virkatalot ovat Metsähallituksen muihin asuinrakennustyypeihin verrattuna koristeellisempia, näyttävämpiä ja suurempia, mutta silti ne olivat hyvin käytännöllisiä eivätkä erityisen prameita. Niissä on nähtävissä virkamiesten korkea asema muihin työntekijöihin nähden. Yleisesti Metsähallituksen rakennuskanta on melko käytännöllistä, jopa vaatimatonta. Myös Virkataloissa korostuu käytännöllisyys. Rakentaminen oli pääsääntöisesti hyvin käyttäjälähtöistä, kun aluemetsänhoitaja itse vaikutti rakentamiseen merkittävästi.

”Pitkään virassaan toimineille metsänhoitajille virkatalosta tuli koti, jota kaivaten muisteltiin eläkepäivinä.”⁸²Aluemetsänhoitaja Frosström, Emauksen virkatalon pitkäaikainen asukas muisteli kaiholla kotiaan, virka-puustellia. Salonki oli kuin ritarisali ja se vei neljänneksen rakennuksen kokonaisalasta. Salmilehdon entiset asukkaat muistelivat

^[9] Kuha 2017

^[10] Vauramo 1995, 30

^[11] Vauramo 1995, 30

myös lämmöllä sitä aikaa, kun vielä asuivat siellä.⁸³ Nykyään virkataloja ei enää käytetä niiden alkuperäisessä käyttötarkoituksessa.⁸⁴ Ne edustavat keskeisenä osana Metsähallituksen entisten rakennusmuotojen kulttuurihistoriaa.

^[12] Ryhmähaastattelu 2018

^[13] Valve 1982, 10

^[14] Hiltunen 1994, 5

^[15] Vauramo 1995, 17

^[16] ”Salmilehdon aluemetsänhoitajan virkatalo”

^[17] Elo, Seppälä 1/2013, 55-56

^[18] Vauramo 1995, 30

^[19] Vauramo 1995, 29

Metsähallituksen aluemetsänhotajan virkataloja 1800-luvun lopulta 1900 alkupuolelle

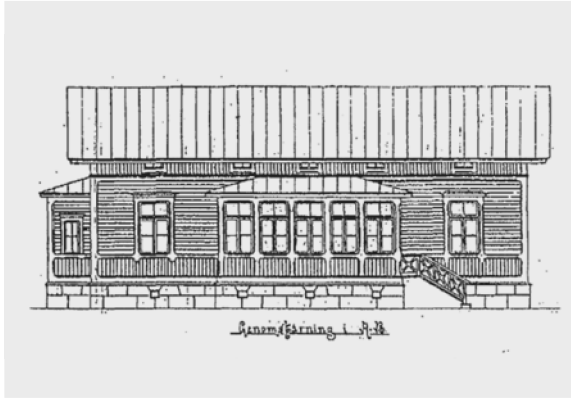
Kuva 17. Kemijärven virkatalo Lepistö

Perustettiin vuonna 1862 ja rakennuttaja oli Kemijärven ensimmäinen aluemetsänhoitaja Johan Ferdinand Gebhard.⁸⁵

Kuva 20. Pelkosenniemen virkatalo

Pihapiireineen vanhimpia Metsähallituksen hallinnassa säilyneitä aluemetsänhoitajan virkataloja. Se on rakennettu vuonna 1913.⁸⁸

Kuva 18. Sodankylän virkatalo

Gustav Granholm suunnitteli vuonna 1893 virkatalon uuden päärakennuksen. Valokuvien mukaan rakennus ei vastannut täysin suunnitelmaa.⁸⁶

Kuva 21. Lieksan virkatalo

Yksi Metsähallituksen hienoimpia metsänhoitajan virkataloja. Se rakennettiin vuonna 1937. Viimeinen virkatalo, jota on käytetty sekä toimistona että asuntona. Virkatalo sijaitsee Savonlinnassa.⁸⁹

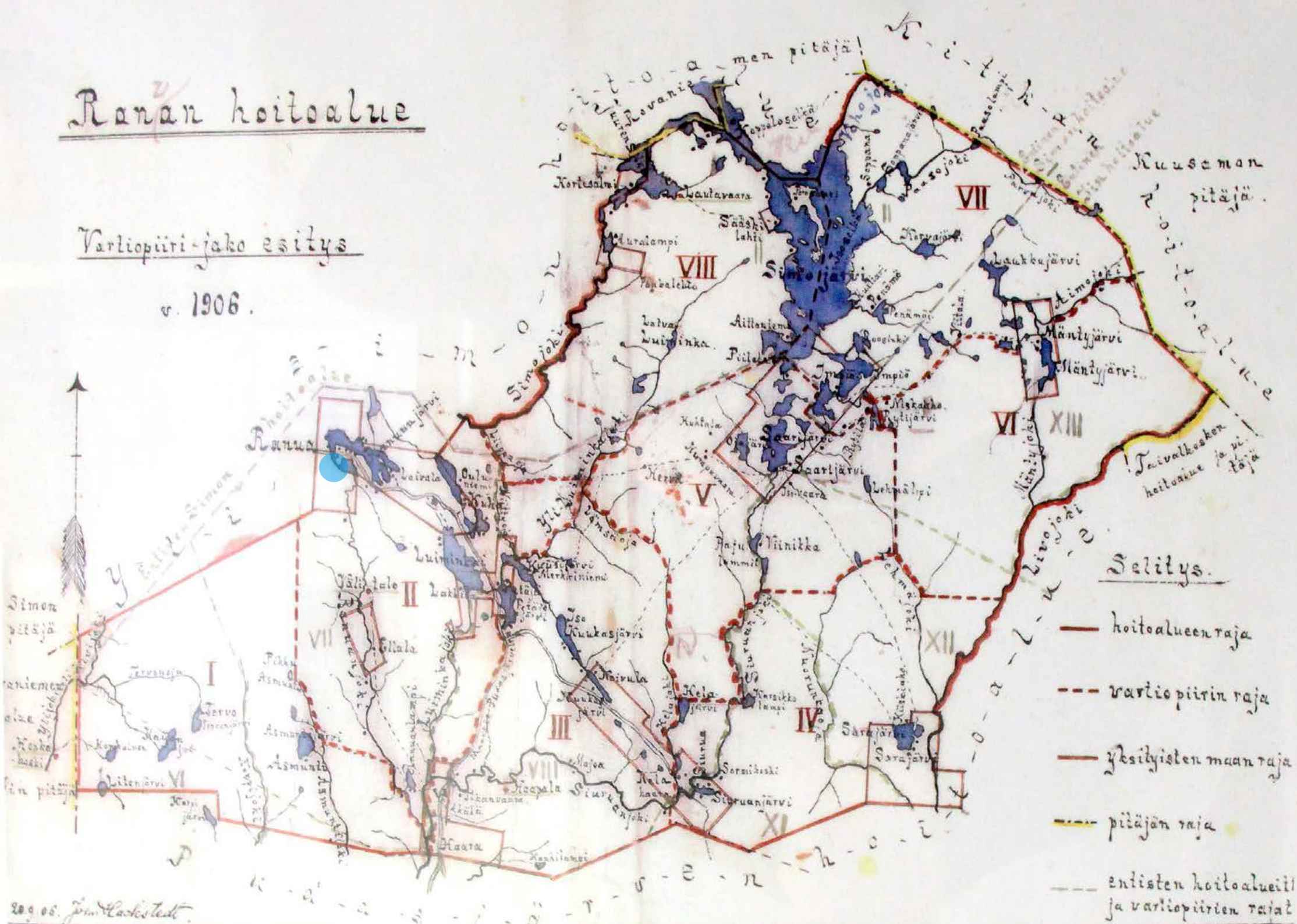
Kuva 19. Salmilehdon virkatalo

Rakennettiin vuonna 1914 Ranualle. Salmilehto on Metsähallituksen yksi ajallisesti kerrostunein pihapiiri.⁸⁷

Kuva 22. Alakittilän virkatalo

Virkatalo etupiha vuonna 1958.⁹⁰

3.4 Metsähallitus Ranualla

Metsähallituksella on ollut merkittävä vaikutus Ranuan kunnan kehitykseen sekä asukkaiden toimeentuloon.⁹¹ Se on ollut paikalliskunnalla parhaimmillaan suurin työllistäjä ja merkittävä tekijä esimerkiksi asutuksen ja tiestön kehityksessä.^{92,93} Metsähallituksella on ollut Ranualla vaiheikas historia muun muassa metsävarkauksien kitkemisessä, hoitokunnan kehityksessä sekä asutuspuhmien ratkomisessa.

Metsähallinnon Ranuan kunnan hoitoalue perustettiin vuonna 1905. Tätä ennen hoitoalueen metsät kuuluivat Iin ja Simon hoitoalueisiin.⁹⁴ Ranuan kunta perustettiin vuonna 1917.⁹⁵ Kunnan alueella oli vuoteen 1923 asti kaksi Metsähallituksen hoitoaluetta, Ranuan ja Yli-Simon hoitoalueet, kunnes ne yhdistettiin yhdeksi hoitoalueeksi. Ranuan hoitoalue käsitti Ranuan eteläpuoliskon ja Yli-Simo Ranuan pohjoispuoliskon.^{96,97} Ranuan hoitoalue jaettiin uudelleen kahteen osaan, Ranuan läntiseen ja itäiseen hoitoalueeseen vuonna 1957.⁹⁸ Hoitoalueet

- 91 Kuriiri 2017, 4
- 92 Hiltunen 2018
- 93 Lapin Kansa 2015, 6
- 94 Impiö 2013, 16
- 95 "Ranua-info"
- 96 Impiö 2013, 3
- 97 Lapin Kansa 2015, 6
- 98 Taulukko 32. Suora-sanainen kertomus 1957

Edellinen sivu. Kuva 23. Ranuan hoitoalueen kartta vuodelta 1906, sinisellä on merkattu Salmilehdon sijainti, minne se myöhemmin rakennettiin.

yhdistettiin jälleen 1960-luvun puolessa välissä.⁹⁹ Myöhemmin Kemi ja Posio liitettiin Ranuan hoitoalueeseen.¹⁰⁰ Vuonna 1994 tuli organisaation uudistus, jonka myötä tulivat tiimit. Ranuan hoitoalueesta tuli yksi tiimi, jonka vetäjä oli Antero Ahonen seitsemäntoista vuoden ajan. Vuonna 2014 uusimman organisaatio uudistuksen myötä tiimejä muokattiin isommiksi, jolloin Rovaniemen ja Ranuan hoitoalueet yhdistettiin. Ranuan johto siirtyi tuolloin Rovaniemelle.¹⁰¹

Ranuan hoitoalueen alkuvaiheet

Vuosisadan vaihteessa Iida Kyngäksen ja hänen miehensä soutivat aikoinaan Ranuanjokea pitkin, jonka varrelle mies teki heille kodin. Mies kävi savotoissa ja tuolloin Iida joutui synnyttämään kotona yksin. Metsänhoitaja koitti häätää nuoren perheen pois, mutta Iida totesi, ettei lähdetä kuin palasina. Myöhemmin perhe sai asumustilan. Asutustilat alkoivat leviämään vasta sen jälkeen, kun valtio alkoi muodostamaan niitä.¹⁰²

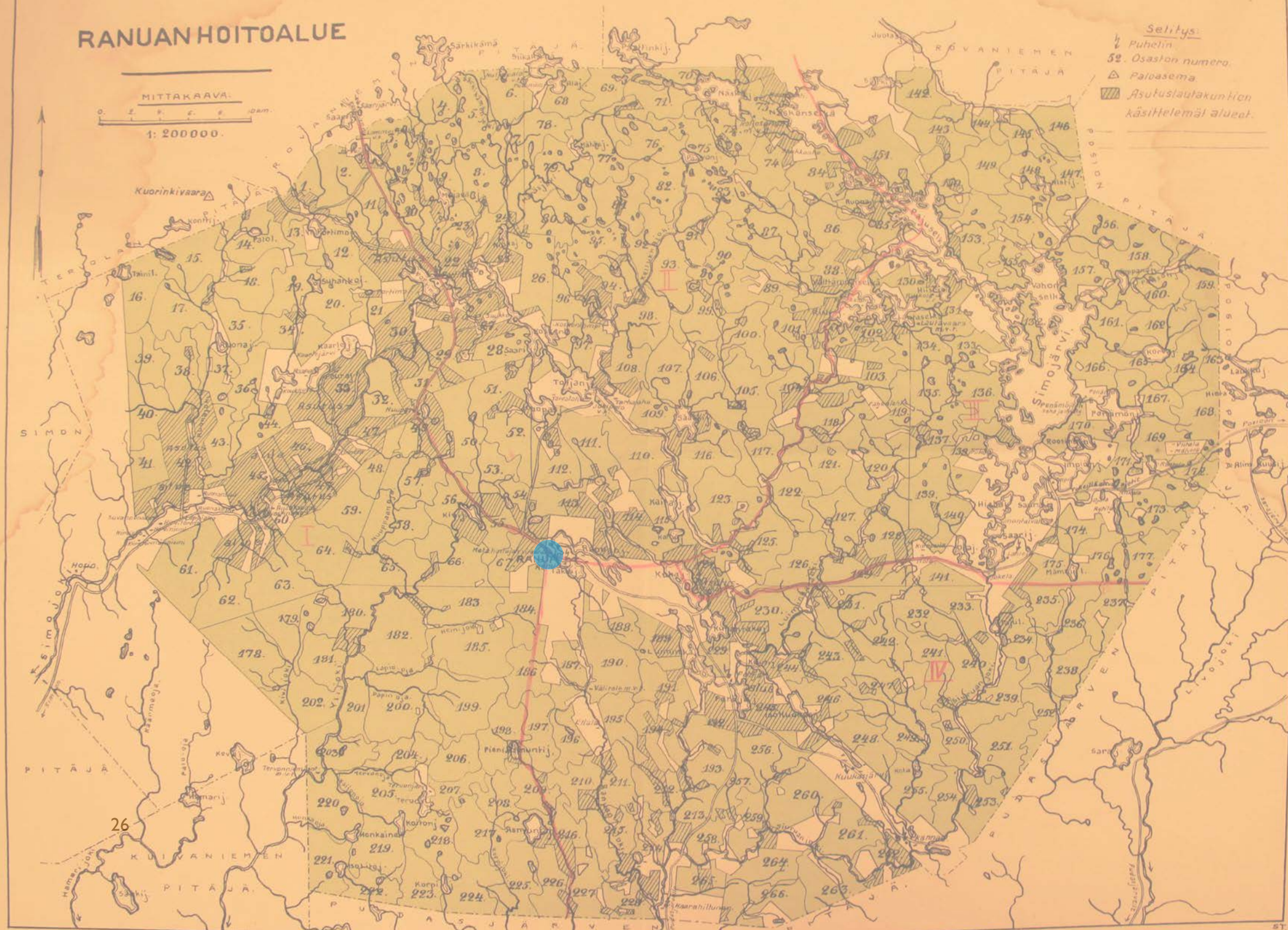
Metsävarkaudet kukoistivat Ranualla 1900-luvun alussa ja metsänvartijat ja metsänhoitajat pyrkivät kitkemään sitä kovin ot-

- 99 Metsähallituksen kirje 1964
- 100 Tolonen 2018
- 101 Ahonen 2018
- 102 Petäjä 1984, 59

tein.¹⁰³ Metsävarkauksien kitkemiseksi koko maassa Metsähallinto toi uuden komennon 1900-luvun alussa, jolloin valtion metsän puita ei saanut enää vapaasti viedä ilman seuraamuksia. Uudistuksen jälkeen vielä 1910-luvun alkuun saakka Ranualla kirjattiin useita metsävarkauksia. Kulkuyhteyksiä parantamalla, valvontaa tehostamalla sekä puuttumiskynnystä madaltamalla metsävarkaudet saatiin lopulta kitkettyä. Vuonna 1917 ensimmäistä kertaa ei todettu ensimmäistäkään metsävarkautta Ranualla.¹⁰⁴ Metsänhoitaja Arnold Salko oli toimintakaudellaan 1914–1918 keskeisessä roolissa metsävarkauksien kitkemisessä Ranualla. Hän oli muutenkin merkittävä henkilö Ranuan historiassa, sillä hän osallistui aktiivisesti kunnan ja suojelukunnan perustamiseen. Hän oli myös jääkäri liikkeen aktivisti ja metsähallituksen virkatalo Salmilehto toimi tuohon aikaan jääkärien etappiasemana.¹⁰⁵

1910-luvulla oli heikko työtilanne ja pulaa-aika, jolloin käännyttiin Metsähallituksen puoleen esimerkiksi rakennuspuun tarpeesta. Kato- ja pulakausina Metsähallitus antoi pettepuuta ranualaisten käyttöön.¹⁰⁶ Ranual-

- 103 Kuriiri 12.7.2017, 4
- 104 Lapin Kansa 2015, 6
- 105 Lapin Kansa 2015, 7
- 106 Impiö 2013, 96

la oli 1940-luvulla puutteellinen tiestö, koska kunta oli laaja ja harvaan asuttu. Kuntaa vaivasi tuolloin myös merkittävä asuntopula, kun useat asuntohakemukset odottivat päätöstä. Kunta oli tuolloin melkoisen hajanainen, koska se oli yhdistetty eri kuntien alueista.¹⁰⁷

Metsähallituksen työnkuvan muutokset ajan saatossa

Metsähallitus toimi ainoastaan puun pystymyyntiä harjoittaneena toimijana 1910-luvulle saakka, jolloin puiden kaato jätettiin muille tahoille. Vuodesta 1927 lähtien alkoivat omat hankintapuut, jolloin Metsähallitus hoiti puunkaadoon.¹⁰⁸ Tämän jälkeen Metsähallituksesta tuli merkittävä taloudellinen toimija Ranualla. Parhaimmillaan metsähallitus oli Ranuan kunnassa suurin työllistäjä. Ranuan hoitoalue maksoi puolet Ranuan kunnan veroista 1930-luvulla.¹⁰⁹ Parhaimmillaan toimistossa ja työnjohdossa oli yli 30 työntekijää.¹¹⁰ Ranuan kunnassa oli 1970-luvulla talvisin metsureita toisessa yli 200.¹¹¹ Viimeisen kolmenkymmenen vuoden aikana metsätyön koneellistaminen

- 107 Lapin kansa 1941, 3
- 108 Kuriiri 2017, 4
- 109 Kuriiri 2017, 4
- 110 Hiltunen 2018
- 111 Puolakanaho 2018

Edellinen sivu. Kuva 24. Ranuan hoitoalueen kartta noin 1950-luvulta, sinisellä on merkitty Salmilehdon sijainti.

on mennyt roimasti eteenpäin, mikä näkyy myös Ranualla. 1980-luvulla tuli ensimmäinen monitoimikone Ranualle, joka hakkasi puuta. Koneellistamisen myötä metsureiden työ tehostui huomattavasti eikä työntekijöitä tarvittu enää niin paljon metsänhoidossa. Vielä 1980-luvulla oli liki sata metsuria töissä Ranuan hoitoalueella, kun vuonna 2018 oli enää noin kuusi metsuria.¹¹²

Ranualla 1980-luvulta lähtien kehitettiin Metsähallituksen virkistyspalveluita matkailun yleistyessä. Virkistyspalveluita varten perustettiin Villi Pohjola, joka otti haltuun Metsähallituksen virkistysrakenteet. Karttunen oli Metsähallituksella töissä virkistysrakenteiden rakentamisessa. Vanhoja saunoja purettiin ja rakennettiin uudelleen, autiotupia korjattiin ja asuinkämppejä rakennettiin. Villi Pohjola laajeni ja kehittyi 1990-luvulla kovasti. Villin Pohjolan toiminta hiipui 2000-luvulla Ranualla.¹¹³

Uitot olivat aikanaan suuri työllistäjä ja siihen liittyy paljon tarinoita.¹¹⁴ Ranualla on ollut aikoinaan tukkilaiskisoja, jotka ovat osa uittoperinnettä. Ilmari Tolonen kertoi voitaneensa kisoja parina peräkkäisenä vuon-

- 112 Ahonen 2018
- 113 Unto Karttunen 2018
- 114 Tolonen 2018

na.¹¹⁵ Koskenlaskukisat ovat jääneet elämään Suomessa vielä tähän päivään ja se on täysin suomalainen juttu osana metsäperinnettä.¹¹⁶ ”Katsottiin, että onko pullo jalkapohjissa. Ei voi tulla koskenlaskijaa, jos on pyöreät jalkapohjat, jotka eivät pysy pystyssä.”¹¹⁷ 1960-luvulla loppuivat Simonjoesta uitot ja Kemintoesta 1990-luvulla. Juuri kun Kemintoen uittovälineitä oli kunnostettu isolla summalla tuli poliittinen päätös lopettaa uitot Kemintoesta kokonaan.¹¹⁸

Nykyään Metsähallituksen rooli on pienentynyt Ranualla, kun työntekijöitä ei tarvita kuten ennen. Ranuan alueen metsät ovat tällä hetkellä hyväkasvuisia ja hakkuumääriä voitaisiin lisätä nykyisestä.¹¹⁹ Ranualla on matkailu lisääntynyt kovasti viime vuosina kansainvälisen kiinnostuksen myötä Lappiin.¹²⁰ Metsähallitukselta löytyy joitakin matkailuun liittyviä kohteita Ranualta kuten esimerkiksi Simojärven retkeilypolku, autiotupia sekä eräkämppejä.¹²¹ Nykyään Ranuan painopiste on muuttunut enemmän matkailun suuntaan.

- 115 Tolonen 2018
- 116 ”Tukkilaiskisoissa kisataan joka kesä”
- 117 Pulju 2018
- 118 Unto Karttunen 2018
- 119 Kuriiri 2017, 4
- 120 ”Ranuan matkailu kovassa kasvussa”
- 121 ”Rosamo Eräkämpä”

4 Salmilehdon historiaa

4.1 Pihapiiri

”Kyllä se oli räväkkä paikka tämä Metsähallituksen pihapiiri ja onhan tämä komia.” (Juhani Pulju)

”Lotta-tytöt olivat töissä Salmilehdossa. Tekivät ruokaa sotatoimissa oleville ihmisille.” (Leila Karttunen)

”Oli tarkkaa tästä pihapiiristä, joka puun poistosta melkoisia kärejiä käytiin. Joku kuusi tuosta piti poistaa, kun niitä lehtikuusia oli niin paljon.” (Veikko Puolakanaho)

”Kevvällä pyydettiin lahnojakin niin koko kylä kertyi syömään tuonne vanhan saunan pohjalle. Meitä oli Tolonen, Lauri Paavo ja minä. Savustettiin tuossa kaloja ja yhtenä helluntainakin siinä oli syömämiehiä ja kymmeniä lahnoja savustettiin.” (Juhani Pulju)

”Täällä on ollut niin monta perhettä, että näkyy ketkä tuli sivukyliltä tuli kylään. Ailalle kulkee vieläkin vieraita. Talonmiessiivooja asuu tuossa vieressä.” (Leila Karttunen)

”Pihapiiri oli yhteisöllinen.” (Veikko Puolakanaho)

Salmilehdolla on yli sata vuotta pitkä ja värikäs historia. ”Kunnan perustamisen aikoihin voitiin sanoa, että kaikki tiet vievät Salmilehtoon.”¹²² Salmilehto on metsähallituksen entinen aluemetsänhoitajan virkatalo, joka sijaitsee kauniilla paikalla Ranuanjärven rannalla Ranuan keskustassa. Havupuukuja johdattaa virkatalolle, kuten tyypillisissä metsähallituksen virkataloissa yleensä.¹²³ Salmilehdon vieressä sijaitsee Ranuan vanha

122 Kuriiri 2017, 4
123 ”Salmilehdon aluemetsänhoitajan virkatalo”

Edellinen sivu. Kuva 25. Valokuva Salmilehdon virkatalon edustalta vappuna vuonna 1930. Kuvassa ovat apteekkari A. Viklund, Kirkkoherra Olli Marttinen, Metsänhoitajat Isomursu ja Tuomikoski ja nimismies Lauri Korteniemi.

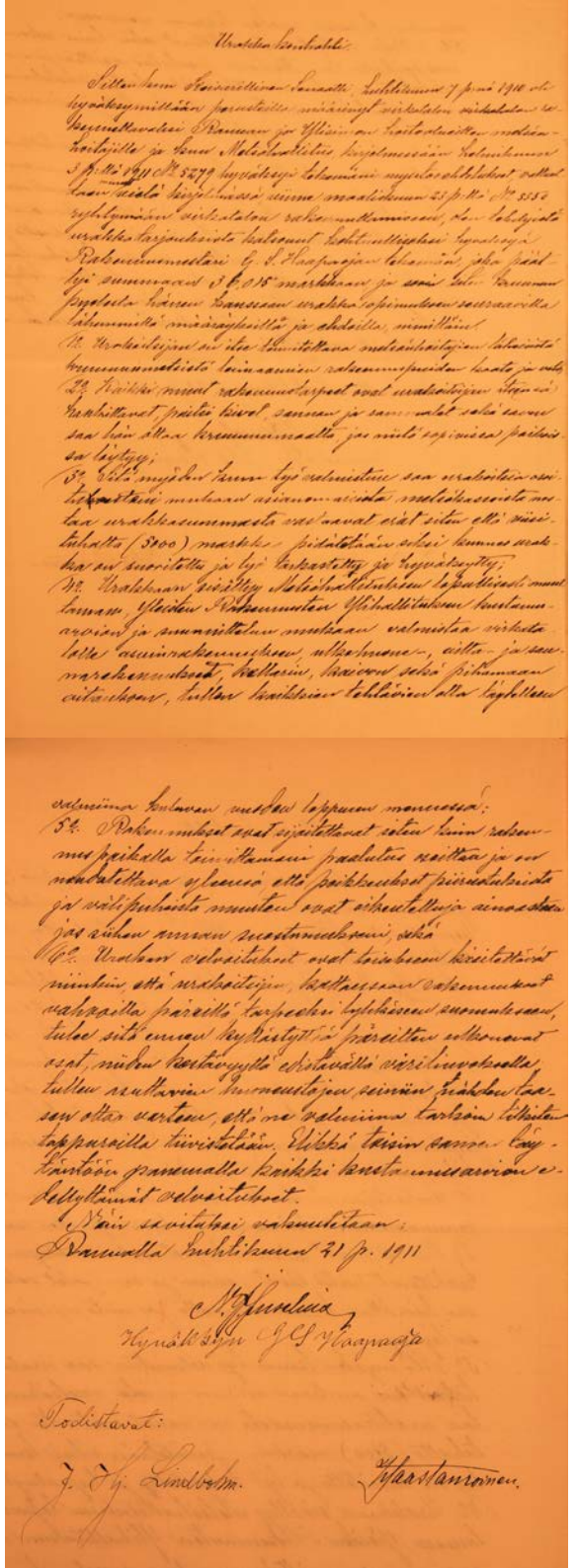
Oik. Kuva 26. Urakkakontrakti vuodelta 1911, dokumentissa on urakkasopimus Ranuan ja Ylisimon hoitoalueiden virkatalon, Salmilehdon rakentamista varten.

1930-luvun kulttuurihistoriallisesti arvokas sairaalarakennus sekä uusi hyvinvointikeskus. Salmilehto herättää monissa lämpimiä muistoja. Paikan tarinoissa huokuu selvästi pihapiirin vahva yhteisöllisyys.

Salmilehdon alkuvuosikymmenet

Ranualla asutus muodostui pääasiassa vesistöjen äärelle, kuten myös Salmilehdon virkatalo sijaitsee Ranuanjärven rannalla. Tiestöä oli Ranualla hyvin vähän 1900-luvun alussa, mikä teki alueesta vaikeakulkuista.¹²⁴ Salmilehdon tila syntyi vuonna 1912 sen kantatilan Lohen osituksien myötä, jonka jälkeen alettiin rakentamaan Salmilehdon virkataloa. 1900-luvun alkupuolella Ranualla suoritettiin useita kantatilojen osituksia.¹²⁵ Hieman ennen itse tilan muodostamista oli jo tehty päätös virkatalon rakentamisesta Ranuan ja Yli-Simon hoitoalueiden metsänhoitajille, sillä vuonna 1910 urakoitsija G. Y. Haapa-oja teki urakkatarjouksen virkatalon rakentamisesta Ranualle. Seuraavana vuonna 1911 laadittiin urakkasopimus eli urakkakontrakti. Urakkasumma oli tarjouksessa 36 015 markan suuruinen.

124 Petäjä 1984, 59
125 Hiltunen 1990, 83

Salmilehdon rakennusten rakentamiseen tuli käyttää Metsähallituksen puutavaraa ja kaikki materiaalit oli hankittava mahdollisimman läheltä rakennuspaikkaa.^{126,127} 1910-luvulla vallitsi heikko työllisyystilanne ja pulakausi ja sen takia Salmilehtoa rakennettaessa oltiin tarkkana materiaalien käytöstä ja puut pyydettiin Metsähallitukselta. Pahimpina katoja pulakausina Metsähallitus antoi pettupuita ranualaisten käyttöön.¹²⁸ Voi olla, että lopullinen päätös rakennuspaikasta tehtiin vasta urakkasopimuksen jälkeen, sillä sopimuksessa ei mainittu sijainnista mitään ja Lohen tilan ositus tehtiin vasta urakkasopimuksen jälkeen. Salmilehtoon rakennettiin ensin virkatalo eli puustelli, saunarakennus sekä käpyaita noin vuonna 1911. Muutama vuosi myöhemmin noin vuonna 1917 rakennettiin talli ja aitta täydentämään pihaa.^{129,130}

”Ranuan juhlat, niin todellakin ne ovat olleet ja menneet. Ensi kerran Ranuan nuorten keskuudesta oli sellaista syntynyt. Ensi

- 126 Urakkatarjous, G.Y. Haapaoja 1910
 127 Urakkakontrahti, G.Y. Haapaoja 1911
 128 Impiö, 96
 129 Ranuan perinnekirjatoimikunta 1979, 95
 130 Kuha 2017

Vas. ylä. Kuva 27. ”Metsähallituksen virkatalo rakenteilla v. 1914. Pari vuotta myöhemmin siinä asuivat metsänhoitajat Huovinen ja Salko sekä jääkäri Einar Kuusisto. Talossa on ennättänyt aikojen kuluessa majoilla myös venäläisiä ja saksalaisia sotilaista.”

Vas. ala. Kuva 28. Näkymä Uimaniemestä päin katsottuna Salmilehtoon. Tuolloin Salmilehtoon johti sillalta vanha tie, jota ei ole enää olemassa. Kuva on otettu 1940-luvulla. Lapin sodassa saksalaiset räjäyttivät sillan.

kerran juhli Ranuan nuoriso. Ensi kerran Salmilehto helmoansa sulki iloiten ja juhli van nuorisoparven. Ensi kerran siellä ilmoille kajahteli nuorten sydämellinen ilo. Olimme iloisia siitä, että saimme vastaanottaa suuren joukon pitkältä matkalta saapuneita iloisia towereita, jotka ensimmäistä kertaa pientä vaatimatonta juhlaa terwehtimään riensivät. Sydämellinen kiitos heille kaikille siitä, että muistivat meitä.” Kertomus Salmilehdossa vuonna 1913 vietetystä juhlasta, jonka lehtiote löytyy tekstin oikealta puolelta. Kyseiset juhlat olivat ensimmäiset juhlat Salmilehdossa. Salmilehto oli alusta asti yhteisöllinen kylälaisten kokoontumispaikka.¹³¹ Siellä on vietetty vuosien varrella monenlaisia juhlia ja tapahtumia, jotka olivat kaikille kyläläisille avoimia.¹³²

1900-luvun alun pihapiireissä pääasiallisesti rakennusten sijoittelussa on olemassa kaksi tapaa, vanhemmalla tavalla rakennukset sijoitettiin käyttötarkoituksen mukaisesti vapaasti maastoon. Toisessa ajallisesti nuoremassa tavassa rakennukset sijoittuvat säännönmukaisesti neliöpihapiiriin.¹³³ Salmilehto edustaa jälkimmäistä nuorempaa tapaa, jos-

- 131 Kaiku 1913, 3
 132 Ryhmähaastattelu 2018
 133 Tervonen 2003, 51

Pudasjärven Ranualta.

Kello on jo 11 illalla, 9 p:nä heinä-, kun istun vielä, malmon aurin-
 gon kanssa tilpaa. Melkein olen un-
 hottanut kaiken ympärilläni. Muiste-
 len viimeisiä viikkoja, viimeisiä wuo-
 rokausia, mitkä juuri ovat jällelle jää-
 neet, menneisyyden kalmistoon hautau-
 tuen. Unhoittumia ovat kaikki heikket
 yhteisiltä juhliltamme, muistojen ruu-
 sut, laastumatta kuuan tuofjuttaa yh-
 teisessä muistojen tönnyöfjessä, senhän
 towereina fiellä melkein tietämättä si-
 doimme.

Ranuan juhlat, niin todellakin ne
 ovat olleet ja menneet. Ensi kerran
 Ranuan nuorten keskuudessa oli sel-
 laista syntynyt. Ensi kerran juhli Ra-
 nuan nuoriso. Ensi kerran Salmilehto
 helmoansa sulki iloisen ja juhliwan
 nuorisoparven. Ensi kerran fiellä il-
 moille kajahteli nuorten sydämellinen
 ilo. Olimme iloisia siitä, että saimme
 vastaanottaa suuren joukon pitkältä
 matkalta saapuneita iloisia towereita,
 jotka ensimmäistä pientä vaatimatonta
 juhlaamme terwehtimään riensivät.
 Sydämellinen kiitos heille kaikille siitä,
 että muistivat meitä.

6 p:nä iltana foto Ranua näytti
 juhliwan. Salmilehdon wakawa tuu
 fittotin seijoi tuin juhlan hurmaama
 mana. Ei otakaan liikahtanut ja sal-
 men aallottaan eivät loistinnallaan
 hennoneet häiritä juhlimaa joukkoa,
 waan peilititkkaafsi tyynny sen pinta
 ja salaa pillisteli se suurten kuusten
 lomitse sinne, missä nuorten karkelo
 ilmoille kajahteli antaen illalle vielä
 kin kauniimman, juhlaallisemman tun-
 teen.

Kaihomieliin muistelen juhlien aikaa,
 jällelle jääneitä iltoja. Hauskojahan ne
 olivat, ne valmistuspöyhät, kun fo-
 to kylän nuoret kotoontuivat aina il-
 taifin kantamaan kotiaan yhteiseen
 kehoon, kaitilla oli ianoistusta.

Ranuan metsänhoitaja, hän juhliem-
 me aikaansaamisefsi kaittensa uhrasi ja
 johtawana henkilönä työssä kaitessa
 yhdessä kulti. Kiitollisin mielin muis-
 telemme häntä ja tahdomme yhdestä
 suusta lausua sydämelliset kiitokset hä-
 nelle. Loimomme myös, että hän wie-
 lä kauaksi ajaksi jäisi joukkoomme —
 Salmilehdon asukkaaksi.

Salmilehto, miikhdytä häntä, että ei
 hän rientäisi pois joukostamme suuren
 maailman hyödrinään.

Laulakaa, Salmilehdon kesäiset lin-
 nut, iloa rintaan ja wirteyttä mieleen!

Ytifi joukosta.

Kuva 29. Ote Kaiku lehdestä N:o 166, 22.7.1913.

sa rakennukset sijoittuvat säännönmukaisesti. Ainakin 1930-luvulle asti Ranuansalmen länsipuolella oli harva asutus ja tuolloin Salmilehto hallitsi salmea.¹³⁴

Salmilehdon alkuvuosina vuonna 1918 puustellin silloiset asukkaat vaativat rakennuksen korjausta. Puustellin korjaus toteutettiin ja sen hinta-arvio oli 1200 mk.¹³⁵ Alun perin Salmilehdon virkatalossa on ollut kahden hoitoalueen, Ranuan ja Yli-Simon, toimistot ja aluemetsänhoitajien asunnot. 1920-luvulla alueet yhdistettiin, minkä jälkeen Yli-Simon puoli puustellista on vuokrattu muun muassa nimismiehelle.¹³⁶ Metsänhoitajan V. Hyhkön vuonna 1924 laatimasta asemapiirustuksesta käy ilmi, millainen Salmilehdon piha alku aikoina oli. Pihassa on nähtävissä 1920-luvun klassismin piirteitä, kuten pihan symmetrisyys.¹³⁷ Kertomuksien mukaan Salmilehdon piha oli todella hyvin hoidettu ja kaunis. Etenkin metsänhoitajien rouvat olivat innokkaita puutarhan hoitajia. Pihoilla kasvatettiin runsaasti sekä koriste että hyötykasveja.¹³⁸

¹³⁴ Hiltunen 1990, 195

¹³⁵ Metsähallituksen Ranuan hoitoalueen arkisto, Ylimetsänhoitajalle 1918

¹³⁶ Kuha, 2017

¹³⁷ V. Hyhkö, 1924

¹³⁸ Luukkonen 2019

Vas. Kuva 30. ”Metsänhoitaja Arno Salko noudatti tiukka linjaa metsävarauksien lopettamiseksi.”

Oik. ylä. Kuva 31. Jääkäri liikkeen muistokivi Ranualla. Kivi on pystytetty vuonna 1994 Ranuan etapin vuosina 1915–18 muistoksi. Muistokivi sijaitsee lähellä Salmilehtoa, joka oli merkittävässä roolissa Ranuan etapissa aikanaan.

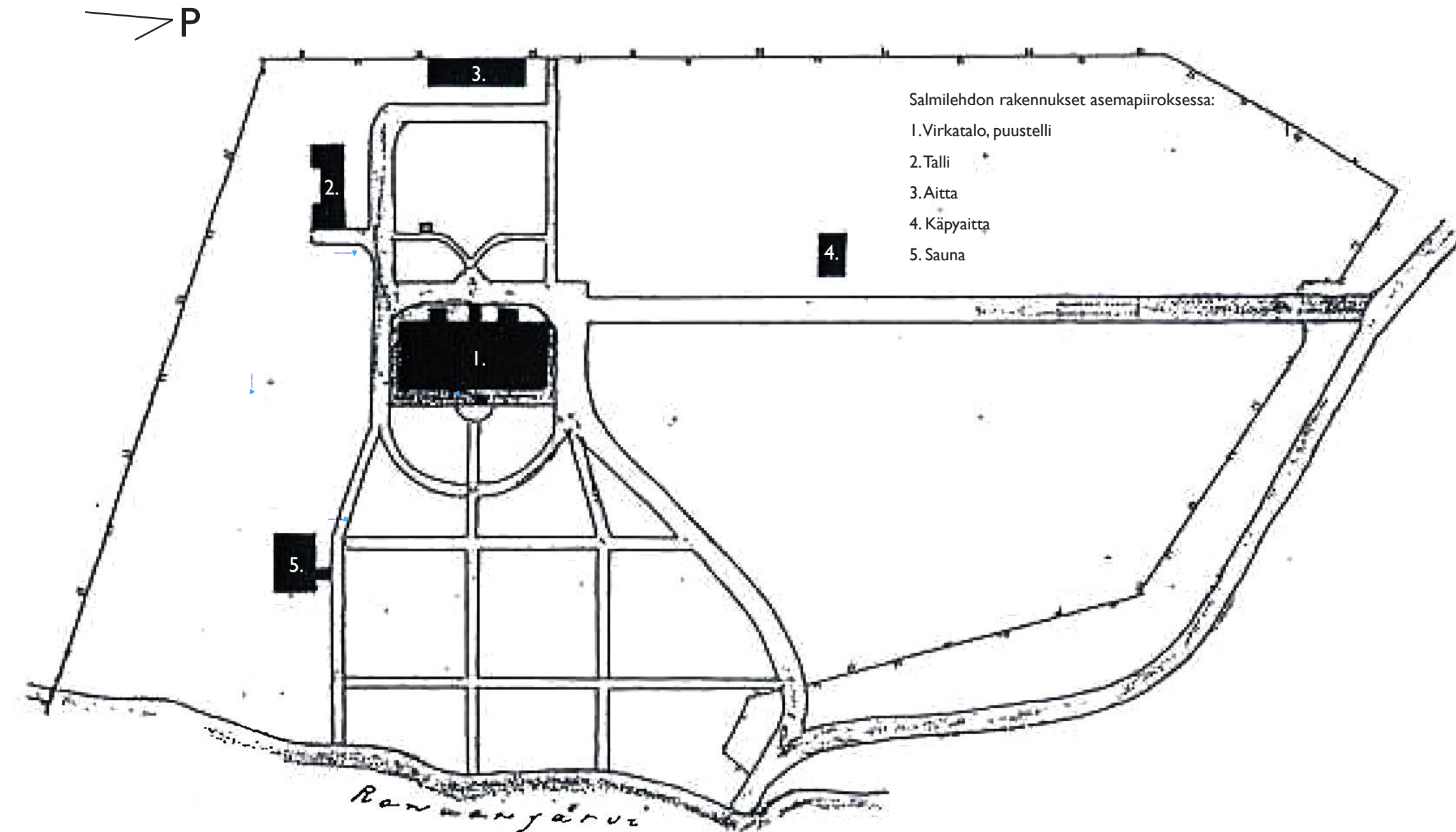
Sota-aika Salmilehdossa

Arnold Salko toimi metsänhoitajana vuosina 1914–1918, jona aikana Salmilehto oli jääkärien etappiasema.¹³⁹ Tuohon aikaan puustellin ullakolla piiloteltiin Saksaan meneviä suomalaisia jääkäreitä.¹⁴⁰ Tallissa on aikoinaan ollut aseätkö.¹⁴¹ Sodanaikana Lotat olivat töissä Salmilehdolla, he tekivät ruokaa sotatoimissa oleville. Lotilla oli tehtävänä myös näyttää sotilaiden omaisille menehtyneiden sotilaiden ruumiita, joista omaiset pystyivät tunnistamaan niitä. Ruumiita säi-

¹³⁹ Lapin Kansa 2015, 7

¹⁴⁰ Ryhmähaastattelu 2018

¹⁴¹ Luukkonen 2019

Kuva 32. Metsänhoitaja V. Hyhkön asemapiirustus aluemetsänhoitajan virkatalo Ranualla talousrakennuksineen ja puutarhan pengerryksineen vuodelta 1924, mittakaavassa 1:1000.

lytettiin sota-aikana Salmilehdossa.¹⁴² Sotien jälkeen virkataloista oli jäljellä enää vain puolet. Salmilehdon virkatalo säilyi hyvin sodan yli tähän päivään.¹⁴³

1940-luvulla metsänhoitaja Liste työskenteli Salmilehdossa. Lapin Kansan lehtiotteen mukaan hän oli tuohon aikaan hyvin kiireinen, ettei ehtinyt kiertämään piiriään, kun täytyi olla toimistossa asioita hoitamassa. ”Listeen sanoi, että hänet paiskattiin tänne evakkona Sallasta.”¹⁴⁴ Vuosina 1941–1943 Salmilehdon saunarakennuksessa toimi Ranuan ensimmäinen oppikoulu, saunakoulu.¹⁴⁵ Jossain vaiheessa Salmilehtoon rakennettiin myös pienempi hirsinen ulkosauna ison saunan lisäksi, koska ison saunan lämmittämiseen meni paljon aikaa ja resursseja.¹⁴⁶ Ennen uuden toimiston rakentamista pienempää ulkosaunaa käytettiin etenkin arkisin, sillä toinen vielä olemassa oleva saunarakennus oli epäkäytännöllisen suuri

-
- 142 Ryhmähaastattelu 2018
 143 Vauramo 1995, 30
 144 Lapin kansa 1941, 6
 145 Muistolaatta 1993
 146 Luukkonen 2019

Vas. ylä. Kuva 33. Saunakoululaisten ryhmäkuva vuodelta 1942, takana on puustelli.

Vas. ala. Kuva 34. Saunakoululaisia vuodelta 1942, keskikoulusta. neljäs vasemmalta Kaarina Erkkilä, viides vasemmalta Anja Hukari, toinen oikealta Iiris Kuha. Kuvassa oleva rakennus on todennäköisesti rannalla sijainnut pienempi saunarakennus, joka on sittemmin purettu.

arkikäyttöön. Toimistorakennuksen sisäsauna korvasi ulkosaunan, jolloin se jäi vähälle käytölle ja lopulta purettiin pois huono kuntoisena ennen 1980-lukua.¹⁴⁷

Salmilehto 1950–60-luvuilla

Metsähallituksen toimisto muutti väliaikaiseen parakkirakennukseen vuonna 1957 ja samana vuonna Ranuan hoitoalue jaettiin kahteen osaan Ranuan läntiseen ja itäiseen hoitoalueeseen.¹⁴⁸ Vuonna 1959 Ranuan hoitoalueen toimisto muutti kolmesti vuoden sisällä. Aluksi se oli väliaikaisessa parakissa, joka paloi. Sitten toimisto muutti väliaikaisesti mv. M. Laivamaan taloon kirkonkylälle. Hoitoalueen arkisto selvisi palosta, mutta toimistokalusteet tuhoutuivat melko pahasti.¹⁴⁹ Lopulta toimisto muutti vastarakennettuun asianmukaiseen uuteen toimistorakennukseen takaisin Salmilehtoon.¹⁵⁰ Uuden toimiston rakentamisen myötä pihan painopiste muuttui. Omavaraisuus väheni Salmilehdos-

-
- 147 Luukkonen 2019
 148 Taulukko 32. Suora-sanainen kertomus 1957
 149 Ranuan läntinen hoitoalueen aluemetsänhoitaja, v. 1959
 150 Taulukko 32. Suora-sanainen kertomus v. 1957

Oik. ylä. Kuva 35. Saunakoululaisia saunarakennuksen takapihalla vuonna 1942. Kolman vasemmalla Iiris Kuha, neljäs vasemmalla Kaarina Erkkilä, kuudes vasemmalla Anja Hukari.

Oik. kes. Kuva 36. Puustellin korjaus 1980-luvulla. Puustellia palautettiin alkuperäisen kaltaiseksi korjauksen yhteydessä.

Oik. ala. Kuva 37. Puustelli korjauksen jälkeen.

sa hiljalleen, tallissa ei ollut enää hevosia eikä puutarhaa hoidettu samalla tavalla kuin ennen sotia 1920-luvulla. Toimistohenkilökunnan määrä kasvoi ja toimistotilat erottuivat selvemmin asuintiloista Salmilehdossa.

1960-luvulla Salmilehtoon rakennettiin uusi tieliittymä lehtikuusikujan päähän. Alun perin sen ajateltiin olevan väliaikainen liittymä toimistorakennukselle ja autotalleille.¹⁵¹ 1960-luvulla Salmilehdon tilan alueelle rakennettiin sähkölinja sekä muuntoasema.¹⁵² Ranuan hoitoalueet yhdistettiin jälleen 1960-luvun puolessa välissä, missä yhteydessä pohdittiin Salmilehdon virkatalon luovuttamista pois Metsähallituksen käytöstä. Lopulta työntekijöiden asutopulasta johtuen virkatalosta ei luovuttu. Tuohon aikaan yksi haastatteleman Metsähallituksen entinen työntekijä Ilmari Tolonen oli ilman asuntoa.¹⁵³

-
- 151 Metsähallinnon Pohjanmaan piirikuntakonttorin kirje, v. 1963
 152 Koillis-Pohjan Sähkö Oy:n anomus, v. 1963
 153 Metsähallituksen kirje, v. 1964

Salmilehdon rakennukset asemapiiroksessa:

1910-luvun, suojeltut rakennukset:

1. Virkatalo, puustelli
2. Talli
3. Aitta
4. Käpyaitta
5. Sauna

1950-luvun rakennukset:

6. Uusi virkatalo, toimisto
7. Varasto
8. Asuinrakennus

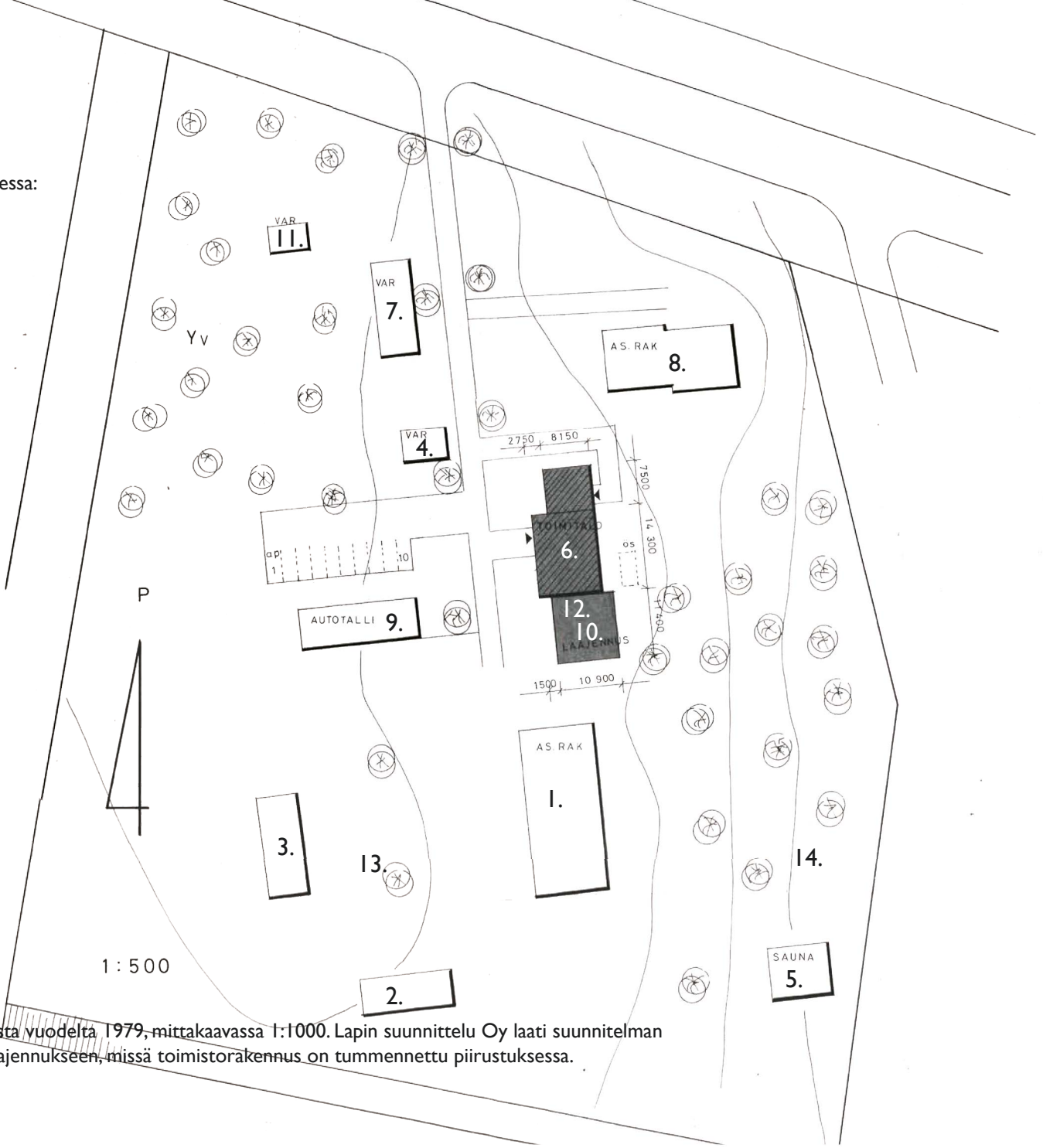
1970-luvun rakennukset:

9. Autotalli
10. Toimiston laajennus

Puretut kohteet:

11. Varasto
12. Entinen autotalli
13. Kaivo
14. Suunnilleen tällä sijainnilla on ollut aiemmin pihasauna

Kuva 38. Asemapiirustus Salmilehdosta vuodelta 1979, mittakaavassa 1:1000. Lapin suunnittelu Oy laati suunnitelman toimistorakennuksen korjaukseen ja laajennukseen, missä toimistorakenus on tummennettu piirustuksessa.

Salmilehto 1970–90-luvuilla

1970-luvulla toimistoa laajennettiin ja toimiston kyljessä ollut autotalli purettiin pois laajennuksen tieltä, koska toimistotilat kävivät ahtaiksi. Autopaikkoja tarvittiin myös lisää autojen yleistyttyä, joten rakennettiin erillinen autotalli.^{154,155} Vielä 1970-luvulla pihalla lähellä käpyaittaa oli varastorakenus, joka näkyy toimiston laajennuksen asemapiirustuksessa. Myöhemmin varasto purettiin.¹⁵⁶ Pihapiirillä on ollut myös ilmeisesti aiemmin kaksikerroksinen käpykaristamo. Puustelli toimi metsänhoitajan virkatalona aina virkasuhteiden muutosvuosiin saakka eli noin 1970-luvulle asti.^{157,158} 1970-luvulla Puustelliin tehtiin isompi korjaus, jossa rakennus päivitettiin sen ajan hengen mukaiseksi.¹⁵⁹

- 154 "Vuosisata suomalaista autoilua"
- 155 Autotallin urakkasopimus 1975
- 156 Lapin suunnittelu Oy 1979, Asemapiirustus
- 157 Hakasalo 1993
- 158 "Virkatalojärjestelmä ja asutushallitus"
- 159 Puustellin korjauksen piirustukset 1970-luvulta

Oik. ylä. Kuva 39. Näkymä Salmilehdon aitan edustalta vuodelta 1986. Etualalla näkyy kaivo, joka suojeltiin 1990-luvulla. Kaivon puinen osa on myöhemmin purettu pois.

Oik. kes. Kuva 40. Näkymä käpyaitasta ja varastorakennuksesta vuodelta 1986. Tuolloin Salmilehdossa oli vielä hiekkatie, joka on myöhemmin asfaltoitu.

Oik. ala. Kuva 41. Näkymä puustellista talvella vuodelta 1986. Kuva on otettu puustelliin 1980-luvun korjauksen jälkeen. Puustellin päätyseinällä näkyy huurteinen kohta alakerran kohdalla, jossa on aiemmin sijainnut ikkuna.

Salmilehdon tila suojeltiin 1990-luvulla ympäristöministeriön päätöksellä.¹⁶⁰ Käsitte-
len suojeluastetta tarkemmin luvussa 4.2. Salmilehdon vanha piha-alue suojeltiin ja 1900-luvun alussa rakennetut rakennukset sekä vanha pihan kaivo. Vanha kaivo toimi istumapaikkana ja oli valokuvien perusteella olemassa ainakin vielä 1980-luvulla. Kaivon istumatasanne on purettu jossain vaiheessa eikä vanhasta kaivosta ole enää paljoa jäljellä.^{161,162,163} 1980-luvulla puustelliin tehtiin jälleen laajempi korjaus, jonka yhteydessä haluttiin palauttaa rakennusta valokuvien perusteella mahdollisimman alkuperäisen kaltaiseksi.¹⁶⁴ 1990-luvulla toimistorakennukseen lisättiin koneellinen ilmastointi.¹⁶⁵

- 160 Museoviraston lausunto 2019
- 161 Lapin suunnittelu Oy 1979, Asemapiirustus
- 162 "Salmilehdon aluemetsänhoitajan virkatalo"
- 163 Metsähallitus 1986, valokuva Salmilehdosta
- 164 Luukkonen 2019
- 165 Lapin Suunnittelu Oy 1992, LVI-suunnitelma

Salmilehdon rakennukset asemapiirustuksessa:

1910-luvun, suojeltut rakennukset:

1. Virkatalo, puustelli
2. Talli
3. Aitta
4. Käpyaitta
5. Sauna

1950-luvun rakennukset:

6. Uusi virkatalo, toimisto
7. Varasto
8. Asuinrakennus

1970-luvun rakennukset:

9. Autotalli
10. Toimiston laajennus

Puretut kohteet:

11. Varasto
12. Entinen autotalli
13. Kaivo
14. Suunnilleen tällä sijainnilla on ollut aiemmin pihasauna

Kuva 42. Asemapiirustus Salmilehdon nykytilanteesta vuoden 1979 laaditun asemapiirustuksen pohjalta, mittakaavassa 1:1000.

38

Metsähallituksen poismuutto Salmilehdosta

Metsähallitus muutti pois Salmilehdosta toimistorakennuksen sisäilmaongelmien vuoksi vuonna 2011.¹⁶⁶ Uskottiin, että sisäilmaongelmat johtuivat homeesta, mutta todennäköisesti kyseessä oli 1990-luvulla lisätyn koneellisen ilmastoinnin aiheuttamat ongelmat. Metsähallituksen poismuuton jälkeen Salmilehto oli 2010-luvulla pidemmän aikaa myynnissä, ainakin pari vuotta, kunnes sen nykyinen omistaja Metsähallituksen entinen työntekijä Unto Karttunen osti tilan vuonna 2015.^{167,168} Nykyään Ranuan Metsähallituksen toimisto sijaitsee lähellä Salmilehtoa Ranuan kirkonkylällä.¹⁶⁹ Salmilehto oli Metsähallituksen yksi pisimpään käytössä olleista virkataloista. Se on virkatalojen pihapiireistä ajallisesti kerrostuneimpia, eri aikakauden rakennukset muodostavat omat pihat.

Vuosien saatossa Salmilehdon pihapiiri ja ympäristö pusikoituivat sillä, noin viiteenkymmeneen vuoteen sieltä ei saanut kaataa juuri mitään puita. Pihapuut siemensivät itsekseen lisää puita eikä niitäkään saanut

- ¹⁶⁶ Kuriiri 2015, 6-7
¹⁶⁷ Karttunen Unto 2018
¹⁶⁸ Kuriiri 2015, 6-7
¹⁶⁹ "Metsähallitus, Ranua"

Oik. ylä. Kuva 43. Salmilehtoon johtava tie nykyään Posiontielle päin katsottuna. Tien varrella on lehtikuusia, kuten Metsähallituksen virkatalon pihalla on tyypillisesti ollut.

Oik. ala. Kuva 44. Ranuanjärven ympäristö Salmilehdolla. Puita on harvennettu järven lähistöltä muutama vuosi sitten.

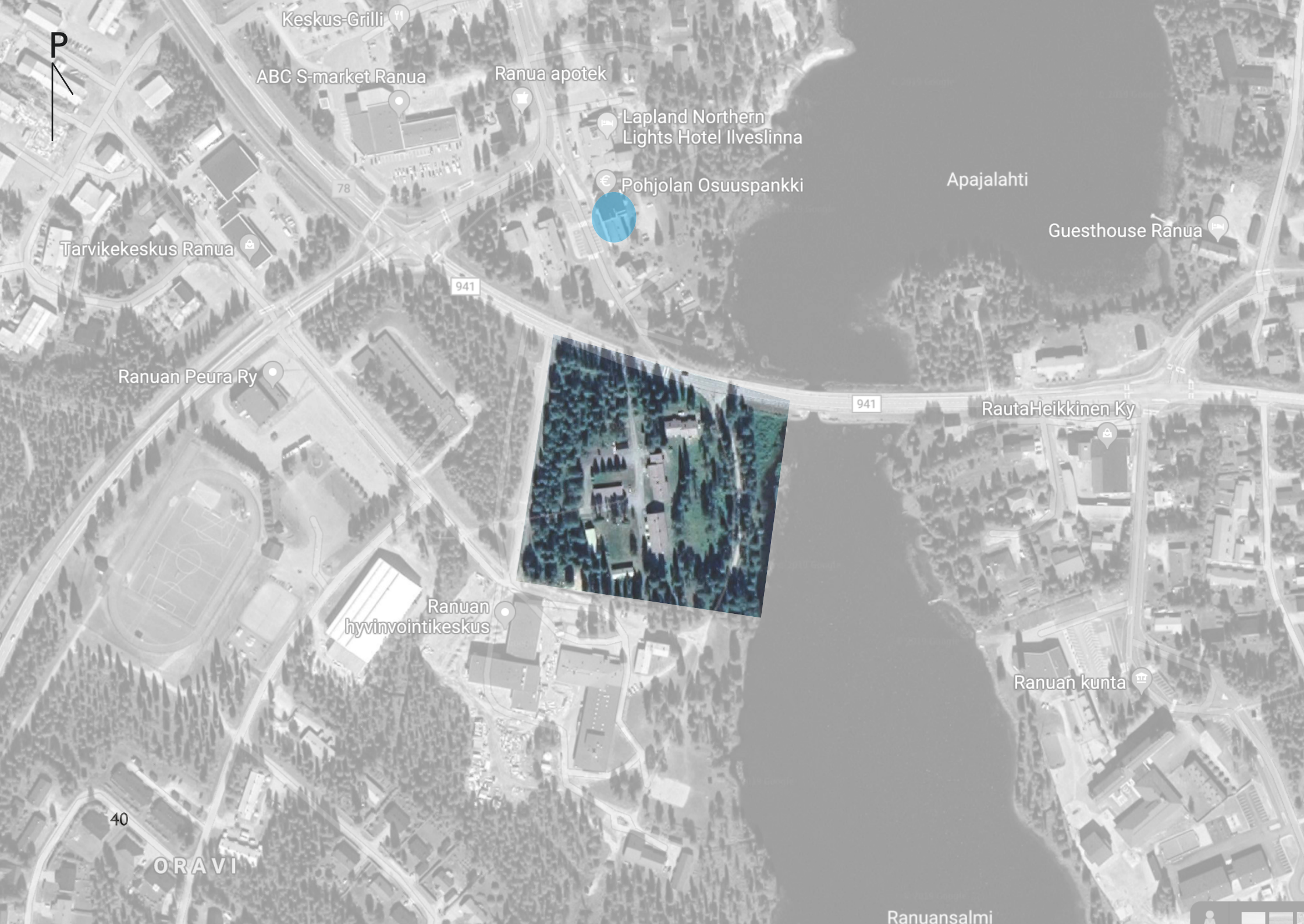
kaataa.¹⁷⁰ Käräjiä käytiin joka ikisen puun kaatamisesta.¹⁷¹ Viime vuosina Salmilehdon uusi omistaja Karttunen on harventanut puustoa, etenkin Ranuanjärven edustalta.¹⁷² Useammat ovat kommentoineet, että puiden harvennus teki hyvää pihalle ja piiloon jääneet rakennukset tulivat kauniisti esille etenkin Ranuanjärven suunnalta katsottuna.¹⁷³

Salmilehto nykyään

Nykyiset omistajat ovat pitäneet Salmilehdossa muutaman vuoden ajan yritystä Salmilehto Apartments, joka on tarjonnut majoitusmahdollisuuksia matkailijoille. Salmilehdossa oli mahdollista majoittua puustellin yhteen asuntoon ja sen lisäksi pihalta löytyi telta- ja karavaanaripaikkoja.¹⁷⁴ Etenkin hilla-aikana majoitukselle on ollut tarvetta. Salmilehdossa on majoitettu puustellissa ja toimistorakennuksessa.¹⁷⁵ Kohteeseen on tehty aiemmin opinnäytetyö, jossa tuotettiin tilaajalle Asunnonvuokraus Salmilehdolle työkaluja palvelutarjonnan laajentami-

- ¹⁷⁰ Luukkonen 2019
¹⁷¹ Puolakanaho 2018
¹⁷² Karttunen Unto 2018
¹⁷³ Ryhmähaastattelu 2018
¹⁷⁴ "Visit Ranua"
¹⁷⁵ Karttunen Unto 2018

seen.¹⁷⁶ Karttuset tietävät monia mielenkiintoisia yksityiskohtia Salmilehdosta mitkä kiehtovat matkailijoita ja antavat kohteelle syvyyttä.¹⁷⁷

Nykyiset omistajat ovat ehostaneet Salmilehdon rakennuksia maalamalla ja vaihtamalla tallista ja aitasta kuluneet osat. Viime vuonna 2019 Unto ja Leila Karttunen itse muuttivat Salmilehtoon puustellin eteläpäätyyn asumaan. Tällä hetkellä puustellissa on myös pari vuokralaista. Unto Karttunen vähentää vähitellen matkailutoiminnan pitämistä Salmilehdossa, mutta toivoo että joku tulevaisuudessa voisi jatkaa sitä.¹⁷⁸

Salmilehtoon johtaa nykyään kaksi tietä. Tämä aiheutti Karttusille ongelmia, sillä nuoriso tykkäsi ajella pihan läpi ja kävi pihalla tupakalla. Asiattoman oleskelun vuoksi toiselle tielle laitettiin puomi, ettei siitä kuljettaisi läpi. Salmilehdon Ranuanjärven rannan vieressä kulkeva tie oli alun perin kävelytie, mutta nykyään sairaalakorjauksen myötä siitä tuli virallinen ajotie.¹⁷⁹ Lähiaikoina sau-

- 176 Syri 2017
- 177 Salmilehto, Facebook 2018
- 178 Karttunen Unto 2018
- 179 Karttunen Leila 2018

Edellisellä sivulla. Kuva 45. Ilmakuva Salmilehdosta ja sen ympäristöstä. Salmilehdon tontti löytyy kartalta vahvistettuna ja Metsähallituksen nykyinen sijainti näkyy sinisellä.

Oik. ylä. Kuva 46. Metsähallituksen nykyinen toimistorakennus Ranuan keskustassa.

Oik. keski. Kuva 47. Näkymä Ranuanjärven rannalta Salmilehdolta.

Oik. ala. Kuva 48. Salmilehdon pohjakartta autotallin seinällä.

narakennus on tarkoitus kunnostaa käyttöön ja siitä on tehty suunnitelmia.¹⁸⁰

Piha on selkeästi jäsenyvä, jossa rakennukset rajaavat pihan. Metsähallituksen vanhojen pihapiirien tapaan ne edustavat ajallisesti kerrostunutta rakentamista.¹⁸¹ Rakennukset sointuvat hyvin yhteen lukuun ottamatta 1970-luvulla rakennettua autotallia, joka ei istu vanhaan perinteiseen pihapiiriin ollenkaan, paitsi punaisen värityksen puolesta. Uusi toimistorakennus, joka rakennettiin 1950-luvulla, sopii pihapiiriin antaen sille mielenkiintoista kontrastia muihin nähden ja ajallista kerrostumaa. Lisäksi toimistorakennus on hieman erillään puustellin ja muiden vanhempien rakennusten rajaamasta osasta muodostaen omaa kehää yhdessä autotallin ja käpyaitan kanssa. Lähistöllä oleva paritalo sekä varastorakennus on rakennettu toimiston kanssa samoihin aikoihin ja ne muodostavat yhdessä oman ajallisen kerrostumansa.

Metsähallituksessa on ollut omien rakennusten suojelun tarpeen pitkäaikaista ymmärrystä.¹⁸² Tämä näkyy myös Salmilehdon pi-

- 180 Karttunen Unto 2018
- 181 Vauramo 1995, 59-60
- 182 Vauramo 1995, 12

Salmilehto sittenkin uudelle omistajalle

Metsähallituksen työntekijä ei pelännyt homepuheita ja suojelua

Ranua

Metsähallituksen entinen virkata-lokiinteistö Salmilehto kirkonkylän keskellä löysi sittenkin uuden omistajan. Pitkään kaupatun kokonaisuuden osti Metsähallituksessa metsänhoitoesimiehenä työskentelevä, ranualainen Unto Karttunen yhdessä vaimonsa Leilan kanssa. Koska ostajana oli Metsähalli-

tuksen oma työntekijä, kaupat piti lopulta tehdä niin että kauppakirjan allekirjoittajana oli Metsähallituksen ylin johtaja eli pääjohtaja Esa Härmälä. Myyjän eli Metsähallituksen Laatumaan puolelta haluttiin varmistaa, ettei synny epäluuloja siitä että kaupat olisi jotenkin tehty keittiön kautta.

– Kun olimme keväällä tehneet tarjouksen, antoi Laatumaa sen tie-

doksi kaikille kiinteistöstä kiinnostuneille minkä jälkeen heillä oli kaksi viikkoa aikaa tehdä oma tarjous. Muita tarjouksia ei sitten tullut, selvittää Karttunen.

Kaupat kiinteistöstä tehtiin jo huhtikuussa, ja Karttunen on jo pieniä muutoksia ehtinyt paikalla tehdä. Suurin ulospäin näkyvä muutos on tietysti tontilla seisovan taajan havupuuston harventami-

nen. Suunnitelma käytiin ennakolta läpi kunnan rakennustarkastajan kanssa. Harvennus avasi rakennusryhmän pihapiiristä asti näkymää Ranuanjärvelle, ja rakennukset pilkottavat nyt myös Ranuansalmen sillalta katsoen.

Puita on kaadettu muutaman viikon aikana kymmenittäin. Saha-tavaraksi on päätynyt pihakuusia, lehtikuusia ja sembramäntyjä, sa-

hapiirin rakennuksista, joista pidettiin aina hyvää huolta käytön aikana. Verrattuna muihin Metsähallituksen virkataloihin Salmilehto on melko isokokoinen, mikä johtuu siitä, että siinä oli alun pitäen kahden hoitoalueen virkatalo eli Ranuan ja Yli-Simon hoito-alueiden. Puustelli on symmetrinen ja siinä on kaksi pääsisäänkäyntiä sekä kaksi sivu sisäänkäyntiä. Nykyään virkataloja ei käytetä alkuperäisessä käyttötarkoituksessa eikä niitä enää rakenneta.¹⁸³

Salmilehdon yhteisöllisyys on tänä päivänäkin nähtävissä. Vielä nykyäänkin Salmilehdossa on järjestetty kuntalaisille avoimia tapahtumia. Kesäisin järjestetään mahdollisuuksien mukaan historiatapahtuma ”Tappauksia” jossa pääsee tutustumaan Ranuan historiaan.¹⁸⁴ ”Tappauksia”-tapahtuma on järjestetty Salmilehdossa ainakin 2017–19 kesinä ja siellä on parhaimmillaan ollut liki sata osallistujaa. Viimeisin tapahtuma järjestettiin kesällä 2019, jolloin huonon sään takia ”tapahtuma pidettiin puustellin ullakolla. Tuolloin pidin Salmilehdon historian katsauksen ranualaisille. Salmilehdon entinen asukas ja Metsähallituksen entinen työntekijä Ju-

¹⁸³ Vauramo 1995, 30
¹⁸⁴ Kuriiri 2017, 4

Vas. Kuva 49. Lehtiote: Salmilehto sittenkin uudelle omistajalle, Kuriiri 12.8.2015.

hani Pulju kertoi, kuinka keväällä he pysyivät lahnoja niin, että koko kylä kertyi syömään niitä vanhan saunan lähettyville. ”Meitä oli Tolonen, Laurin Paavo ja minä. Savustettiin tuossa kaloja ja yhtenä helluntainakin siinä oli syömämiehiä ja kymmeniä lahnoja savustettiin.”¹⁸⁵ Salmilehdossa on asunut monta perhettä ja sivukylistäkin tuli ihmisiä käymään. Salmilehdossa autettiin toisia, esimerkiksi hoidettiin naapureiden lapsia tarpeen mukaan. Piha oli yhteisöllinen. Monet Salmilehdon asukkaat ja työntekijät muistelevat lämmöllä Salmilehtoa.¹⁸⁶

Salmilehto edustaa 1900-luvun alusta valtion tärkeimpien paikallisvirkamiesten asuintyyppiä.¹⁸⁷ Salmilehdon virkatalo on säilynyt yli sata vuotta samalla paikalla käytössä ja hyväkuntoisena. Yleisesti ottaen Suomessa ei ole jäljellä runsaasti ennen sotia rakennetusta rakennuskannasta mikä tekee myös Salmilehdosta merkittävän kohteen osana Suomen rakennusperintöä. Vaikka Salmilehto on muuttunut ajan saatossa niin, silti siitä välittyy 1900-luvun alun pihapiirin tunnelma hyvin vielä nykyään.

¹⁸⁵ Pulju 2018
¹⁸⁶ Ryhmähaastattelu 2018
¹⁸⁷ Kuha 2017

Oik. ylä. Kuva 50. Lehtiote: Historiaa metsävarkauksista metsien virkistyskäyttöön, Kuriiri 12.7.2017.

Oik. ala. Kuvat 51. ja 52. Puustellin ullakolla kesän 2019 Tappauksia tapahtumassa.

Historiaa metsävarkauksista metsien virkistyskäyttöön

Unto Karttusen ja Ranuan kunnan järjestämässä historiatapahtumassa viime viikon lauantaina käytiin läpi Metsähallituksen vaikutusta 1910–1930-lukujen Ranualla sekä Metsähallituksen nykyistä toimintaa. Alustajina aiheeseen toimivat FM Ville Impiö ja Metsähallituksen suunnittelupäällikkö Lauri

Karvonen.

Impiön esityksestä kävi ilmi kuinka metsähallinnon metsänhoitajat ja metsänvartijat pyrkivät voimaperäisesti hävittämään 1900-luvun alussa Ranualla kukoistaneen tavan metsävarkauksiin. Esitelmä käsitteli myös Metsähallituksen vaikutusta Ranuan kunnan kehitykseen

ja alueen asukkaiden toimeentuloon. 1910-luvulle Metsähallitus toimi ainoastaan puun pystymyyntiä harjoittaneena toimijana. Omat hankintahakkuut alkoivat vuonna 1927. Nopeasti Metsähallituksesta muotoutui toimija, joka pystyi määrittelemään tukkityöläisten palkat kunnan alueella. Merkit-

tävänä taloudellisena toimijana Metsähallituksen Ranuan hoitoalue maksoi 1930-luvulla puolet Ranuan kunnan verotuloista. Impiö ja Leo Nieminen kävivät läpi myös Metsähallituksen vanhan virkatalon Salmilehdon historiaa. Salmilehto on 115 vuoden ajan seissyt keskeisellä paikalla

Ranuansalmen rannalla. Kunnan perustamisen aikoihin voitiin sanoa, että kaikki tiet vievät Salmilehtoon. Lauri Karvonen kävi läpi Metsähallituksen painopistealueita ja viime vuosikymmenten toimintaympäristöä metsien hyöty- ja virkistyskäytön näkökulmasta. Tällä hetkellä Ranualla hakataan

valtion metsistä puuta noin 75 000 neliometriä. Ranuan alueen metsät ovat hyväksyisiä ja hakkuumäärä voidaan tulevaisuudessa jopa kaksinkertaistaa nykyisestä. Tilaisuus päättyi kahvitte-luun, jonka aikana suunniteltiin jatkossakin järjestettäväksi historiaseminaaria. (FM Ville Impiö)

EERO ÖSTERBERG

Ville Impiö esitteli Metsähallituksen vaiheita Ranualla sen alkuvuosikymmeninä.

Historiatapahtuma järjestettiin Salmilehdossa, entisen aluemetsänhoitajan virkatalon pihamaalla.

Salmilehdon savotalta. Tyvitukeissa on vahvuutta niin paljon ettei paikkakunnan talousmetsistä vastaavia löydy, ihailevat Unto ja Tommi Karttunen.

4.2 Salmilehdon kaavatilanne

Salmilehdon tila suojeltiin 27.6.1994.¹⁸⁸ Rakennuksista suojeltuja ovat 1900-luvun alkupuolella rakennetut rakennukset: vanha virkatalo, talli, aitta, käpyaitta sekä sauna merkinnällä sr-2. Vanhan virkatalon ympärillä oleva piha-alue on suojeltu merkinnällä s-1. Salmilehdon pihalta löytyvä muinaisjäänös on suojeltu merkinnällä sm-1. Kirkonkylän asemakaava on laadittu vuonna 2008.

Kirkonkylän osayleiskaava on laadittu viimeksi vuonna 2018, sen laati Sweco Ympäristö Oy. Tavoitteena on kehittää muun muassa Ranuaan vetovoimaisempi keskustaa houkuttelemaan suunnitteilla olevaan Suhangon kaivokseen uusia työntekijöitä. Osayleiskaavan suojelun kuvaus Salmilehdosta: ”Turvataan rakennussuojelukohteen kulttuurihistoriallisten arvojen säilyminen. Uudis- ja lisärakentaminen kohteen lähiympäristössä sovitetaan sijainniltaan, mittakaavaltaan ja rakennustavaltaan arvokkaaseen kulttuuriympäristöön.”¹⁸⁹

188 Museovirasto lausunto 2019
189 Sweco 2018

Salmilehdon tontin asemakaavamerkinnot:

sr-2

Suojeltava rakennus.

Historiallisesti arvokas ja taajamakuvan kannalta tärkeä rakennus. Rakennuksessa suoritettavien korjaus- ja muutostöiden tulee olla sellaisia, että rakennuksen historiallisesti arvokas ja taajamakuvan kannalta merkittävä luonne säilyy.

Täydennysrakentamisen, korjaustöiden sekä käyttötarkoitus- ja muiden muutosten suunnitelmista on neuvoteltava museoviranomaisen kanssa ennen rakennus- tai toimenpidelupaa koskevan päätöksen antamista.

s-1

Suojeltava alueen osa.

Alue ja siellä olevat rakennukset on suojeltu rakennussuojelulain nojalla. Suojelumääräykset on annettu suojelupäätöksessä.

(Ympäristöministeriön suojelupäätös nro 69/561/93,27.6.1994).

Rakennusten ja ja muun ympäristön olennaisista muutoksista on neuvoteltava Museoviraston kanssa.

sm-1

Alueen osa, jolla sijaitsee muinaismuistolaita rauhoitettu kiinteä muinaisjäänös.

Alueen kaivaminen, peittäminen, muuttaminen ja muu siihen kajoaminen on muinaismuistolain nojalla kielletty. Aluetta koskevista toimenpiteistä ja suunnitelmista on kuultava Museovirastoa tai maakuntamuseota.

AL

Asuin-, liike- ja toimistorakennusten korttelialue.

/s

Alue, jolla ympäristö säilytetään. Uudet rakennukset on rakennettava siten, että ne sijainnin, muodon, värityksen ja julkisivujen jäsentelyn osalta noudattavat alueella olevien rakennusten ominaispiirteitä.

AL / s

Asuin-, liike- ja toimistorakennusten korttelialue, jolla ympäristö säilytetään. Uudet rakennukset on rakennettava siten, että ne sijainnin, muodon, värityksen ja julkisivujen jäsentelyn osalta noudattavat alueella olevien rakennusten ominaispiirteitä.

Oik. Kuva 53. Asemakaavaote Ranuan kunnan Kirkonkylän länsi puolelta, Salmilehdon kohdalta. Salmilehdon tontti on piirustuksessa vahvistettu ruskea alue. Piirustus on vuodelta 2008, mittakaavassa 1:2000.

44

45

Kuva 54. Salmilehdon piha nykyään pohjoispuolelta katsottuna.

4.3 Salmilehdon rakennusten historiaa

"Nämä rakennukset oli aina hoidettu ja hyvässä kunnossa." (Juhani Pulju)

Pihapiirin vanhimmat rakennukset ovat valmistuneet vuonna 1910-luvulla, uusi toimistorakennus ja varasto 1950-luvun lopulla sekä autotalli ja toimiston laajennusosa 1970-luvulla. Pihalta on purettu pari rakennusta ja vanhan kaivon puiset osat.^{190,191,192} Kaikki vanhimmat rakennukset ovat säilyneet hyvin tähän päivään asti Salmilehdossa.

Vanhempi hirsirakentaminen sai vahvasti vaikutteita paikallisesta rakentamisesta. 1900-luvun alkuun tultaessa rakennuksissa oli havaittavissa vaikutteita myös arkkitehtuurin yleisistä suuntauksista.¹⁹³ Salmilehdon puustellissa on nähtävissä 1910-luvulla vallinneen jugendin piirteitä esimerkiksi julkisivun ikku-

- 190 Lapin suunnittelu Oy 1979, Asemapiirustus
- 191 "Salmilehdon aluemetsänhoitajan virkatalo"
- 192 Metsähallitus 1986, vanha valokuva Salmilehdosta
- 193 Vauramo 1995, 26

noissa. Ranualla rakennukset olivat monesti rakennettu multapenkille tai luonnonkivisokkelille hirrestä ja katto oli tuohesta. Salmilehdon rakennukset olivat hyvin saman tyyppisiä kuin muut aikalaiset.¹⁹⁴ Ranuan tavanomaisiin pihapiireihin verrattuna Salmilehto oli virkamiesten korkean aseman vuoksi suurempi ja jopa ylellisempi. Uudempi toimistorakennus edustaa 1950–60-luvun sen ajan uutta toimistorakentamista. Salmilehdon kaikki 1900-luvun alkupuolella rakennetut rakennukset suojeltiin vuonna 1994 ympäristöministeriön päätöksellä.¹⁹⁵

Yleisesti rakennukset ovat säilyneet hyvässä kunnossa ja ulkoapain lähes alkuperäisessä asussaan. Etenkin piharakennukset ja saunarakennus ovat säilyneet hyvin. Eniten muutoksia on tullut uuteen toimistorakennukseen sekä puustellin sisätiloihin ajan saatossa.

- 194 Petäjä 1984, 59
- 195 Museovirasto lausunto 2019

Oik. ylä. Kuva 55. Salmilehto talvella vuonna 2018.

Oik. keski. Kuva 56. Ranuanjärven rannalla oleva saunarakennus puustellin takapihalta päin katsottuna. Piha-alue on jäänyt luonnontilaan, puita on harvennettu viime vuosina. Ennen sotia tällä alueella oli hyvin hoidettu puutarha.

Oik. ala. Kuva 57. Panoraama Salmilehdon vanhasta piha-alueesta.

1.

2.

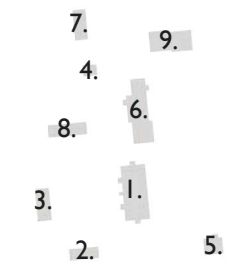
Salmilehdon nykyiset rakennukset:

Kuvat 58-62. 1910-luvulla rakennetut nykyisin suojeltut rakennukset vasemmalla sivulla:

1. Puustelli
2. Talli
3. Aitta
4. Käpyaitta
5. Sauna

Kuvat 63-66. Oikella sivulla 1950-luvun jälkeen rakennetut rakennukset:

6. Toimistorakennus
7. Varasto
8. Autotalli
9. Paritalo

7.

3.

5.

4.

6.

8.

9.

Kuva 67. Salmilehdon rakennusten alkuperäiset käyttötarkoitukset

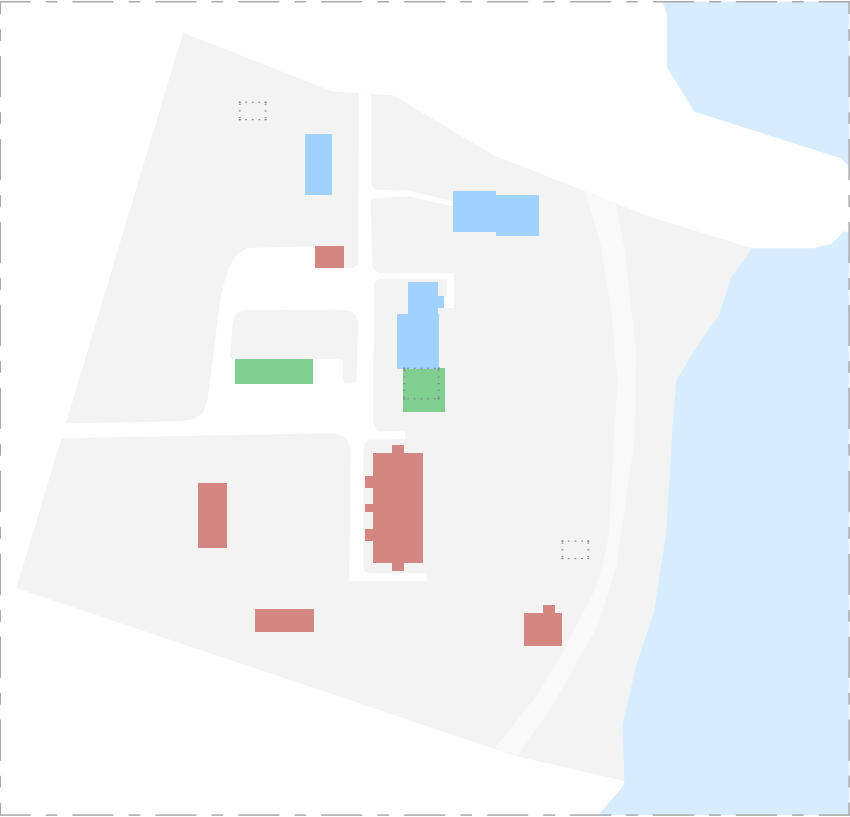
- toimisto ja asuinrakennus
- sauna
- toimisto
- varasto, aitta
- asuinrakennus
- talli
- autotalli
- käpyaitta

Kuva 68. Salmilehdon rakennusten nykyiset käyttötarkoitukset

- asuinrakennus
- majoitustilat
- tyhjiällä
- puretut rakennukset
- autotalli
- varasto

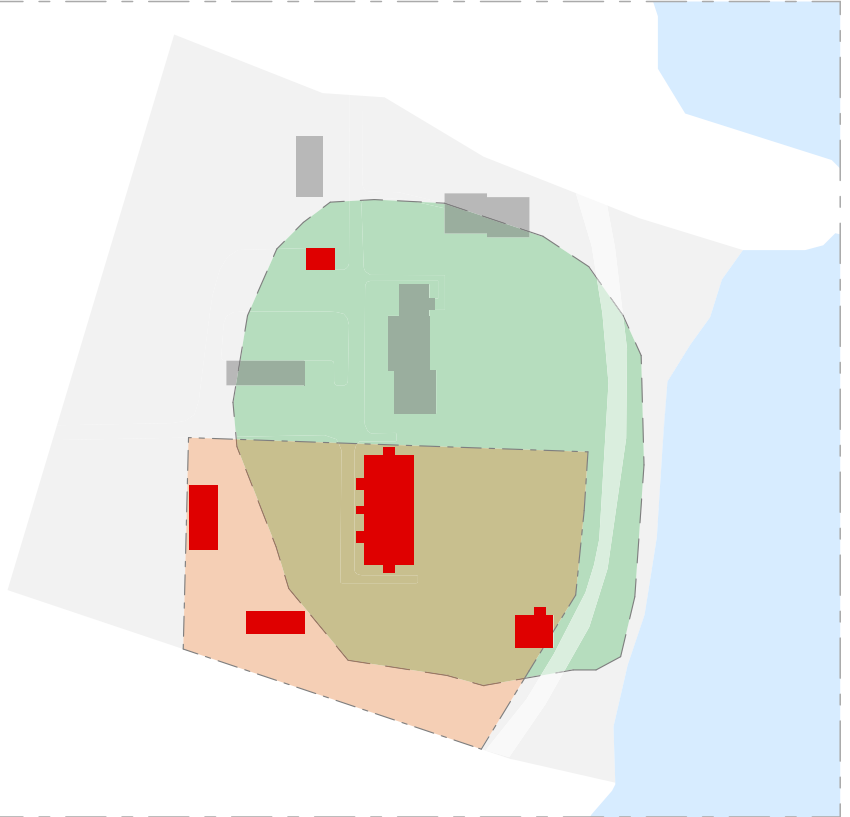
Kuva 69. Salmilehdon rakennusten ajoituskaavio

- 1910-luvun rakennukset
- 1950-luvun rakennukset
- 1970-luvun rakennukset
- puretut rakennukset ja rakennelmat

Piirustukset ovat mittakaavassa 1:2000.

Kuva 70. Salmilehdon nykyhetken suojelutilanne

- sm-1 suojeltava alue, jolta löytyy kiinteä muinaisjäänös
- s-1 suojeltava alueen osa, alue ja siellä olevat rakennukset ovat suojeltuja
- sr-2 suojeltavat rakennukset
- rakennukset, joilla ei ole suojelumerkintää

4.3.1 Puustelli

"Minä asuin 18 vuotta tuossa, ihailin kaikkia rakennuksia, kun oli komeasta hirrestä tehty. Silloinkin kun asuimme siinä, oli asuntopula ja meillä oli vuokralaisia. Koko talo on ollut yhteinen." (Ilmari Tolonen)

Vanha virkatalo eli puustelli sijaitsee pihalla keskeisellä paikalla tallin vieressä ja aittaa vastapäätä. Puustellissa on nähtävissä hieman 1900-luvulla vallinneen jugend-tyylisuunnan piirteitä esimerkiksi ullakon vanhoissa alkuperäisissä ikkunoissa. Monesti rakennuksen päätyjen yläikkunat olivat koristeellisempia muihin ikkunoihin verrattuna, kuten myös Salmilehdon puustellissa. Tuohon aikaan ikkunoiden määrä ja koko taloissa kasvoi, mikä näkyy myös Salmilehdon puustellissa suurena ikkunoiden määränä.¹⁹⁶ Puustellin alapohja on täyte- eli rossipohjainen ja kivijalka on rakennettu lohkokivistä. Rakennuksen runko on tehty hirsistä, joka vuorattiin punamulta laudoituksella. Valkoiset vuorilaudat, ikkunat ja kuistit rytmittävät hillittyjä julkisivuja.¹⁹⁷ Pohjaratkaisultaan puustelli on symmetrinen ja pohjautuu 1700-luvulta peräisin olevaan karoliiniseen pohjaratkaisuun, jossa keittiö, ruokailu ja makuuhuone oli erotettu toisistaan.^{198,199}

- 196 Kokko 2018, 7
- 197 "Salmilehdon aluemetsänhoitajan virkatalo"
- 198 1910-luku, puustellin pohjapiirustus
- 199 "karoliininen pohjakaava | keskussalipohjakaava"

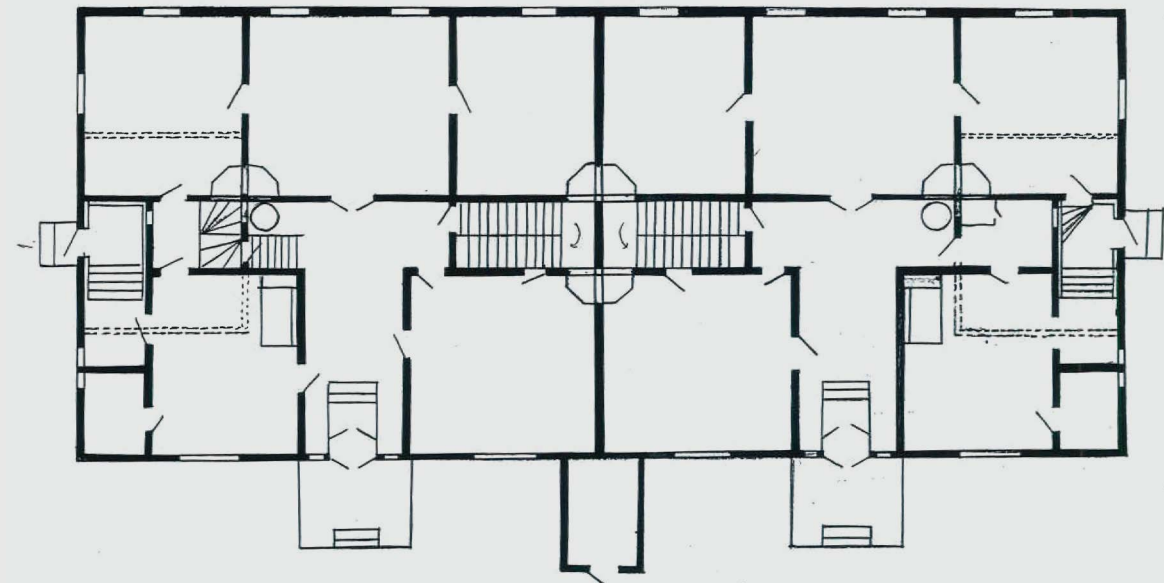
Edellinen sivu. Kuva 71. Piirustus Salmilehdon puustellista.

Ylä. Kuva 72. Puustelli vuonna 2018.

Suunnittelija: ei tiedossa, rakennusmestari G.Y. Haapaoja
Valmistumisvuosi: 1911
Alkuperäinen käyttötarkoitus: toimisto, asuinrakennus
Nykyinen käyttötarkoitus: matkailutoimintaa, vuokra-asuntuntoja
Suojelumerkintä asemakaavassa: sr-2
Aikakausi ja ominaispiirteet: kansallisromantiikka, jugend
Ulkohahmo: ulkoseinillä punainen puulaudoitus sekä valkoiset vuorilaudat, ikkunat ja ovet pitkälti uusittu, kuistit palautettu alkuperäisen kaltaiseksi, ulkoa päin muistuttaa osittain alkuperäistä ulkoasua, savupiipuista osa on poistettu
Interiööri: muuttunut paljon ajan saatossa, tyyllisesti löytyy monenlaista ajallista kerrostumaa, kaikki kakluunit on poistettu, kattoa on laskettu ja ullakon pohjoispäähän on rakennettu asunto, kellari ja kylmä ullakko ovat alkuperäiset
Rakenne: hirsirakenne, umpinainen kivisokkeli, alun perin tiilikate, nykyään peltikate

Rakennuksen korjaushistoria
1911 Rakennettiin.
1918 Ensimmäiset korjaukset kuten takan uusiminen, vedon poisto ja säilytystilojen kohentaminen.
1960–61 Peruskorjattu mm. varustettiin lämminvesi- ja viemärijohdolla sekä sähköistettiin, ulkomaa-
laus ilmeisesti maalattiin punaisesta valkoiseksi sekä vuorilaudat ruskeaksi. Peruskorjauksen yhteydessä valmistui 3 vuokra-asuntoa.
1964 Olohuoneen maalatun seinän pahituksen paikkaus ja maalaus, lisä- lämpöpatterin asennus, makuuhuoneen tapettikorjaus, komeroitten lämpöeristysten tarkistus, tuuli ja ikkunalaudoitukset ulkopuoliset maalaukset, ulkoportaiden korjaus, sähkölieden hankkiminen.
1970 Sisämaalaustyöt ja pientä rakennuksen korjausta, katolla olevan paloportaiden, kattolevyjen sekä jäänestovaijereiden korjaustyö.
1974 Ullakkohuonetilat tehdään rakennuksen pohjoispäähän ja siinä käytetään hyväksi entinen hirsirakenteinen huone.
1987 Kuistit ja ulko-ovet uusittiin vanhan valokuvan mukaan ja julkisivut maalattiin valkoisesta takaisin punaiseksi. Lisälämmöneristys sisäpuolelta ensimmäisestä kerroksesta.
2000 Vesiputket uusittu.
2005 Kaukolämpöön liitetty.
2017 Rakennuksen alaosan maalaus on rapistunut. Myös portaikot pitäisi maalata uudelleen. Lisäksi piiput vaativat pellityksen.

Puustelli edustaa tuon ajan tyypillistä pohjalaistaloa sillä se on suorakaiteen muotoinen ja siinä on korkeahkot julkisivut, satulakatto ja ulkonevat satulakattoiset kuistit.²⁰⁰ Puustellin alkuperäinen katemateriaali oli varmaankin päre tai vastaava, kuten 1900-luvun alussa yleisesti oli.²⁰¹ Pääjulkisivuun liittyy kellarin sisäänkäynti.

Rakennushistoria

Salmilehdon puustelli oli alun perin tehty kahdelle hoitoalueelle, minkä takia puustelli oli kookas ja sisälsi kaksi pääsisäänkäyntiä. Pohjaratkaisu on karoliinisen pohjaratkaisun kaksinkertainen muunnelma kahdella pääsisäänkäynnillä. Päädyissä on toissijaiset sisäänkäynnit palvelusväelle.^{202,203}

Puustelli rakennettiin vuonna 1911. Alun perin Salmilehdossa oli Ranuan sekä Yli-Simon hoitoalueen aluemetsänhoitajat.²⁰⁴ Puustellin ullakolla piiloteltiin sotilaita silloin kun Salmilehto toimi jääkärien etappiasemana vuosina 1915–1918.²⁰⁵

- 200 "Rakentamisen historiaa. Talonpoikainen rakentaminen"
 201 Kokko 2018, s.6
 202 1910-luku, puustellin pohjapiirustus I. krs
 203 "karoliininen pohjakaava | keskussalipohjakaava"
 204 Kuha 2017
 205 Ryhmähaastattelu 2018

Kuva 73. Puustellin alkuperäinen pohjapiirustus I. krs 1910-luvulta, mittakaavassa 1:200.

Julkisivu länteen, mittakaavassa 1:200.

Julkisivu itään, mittakaavassa 1:200.

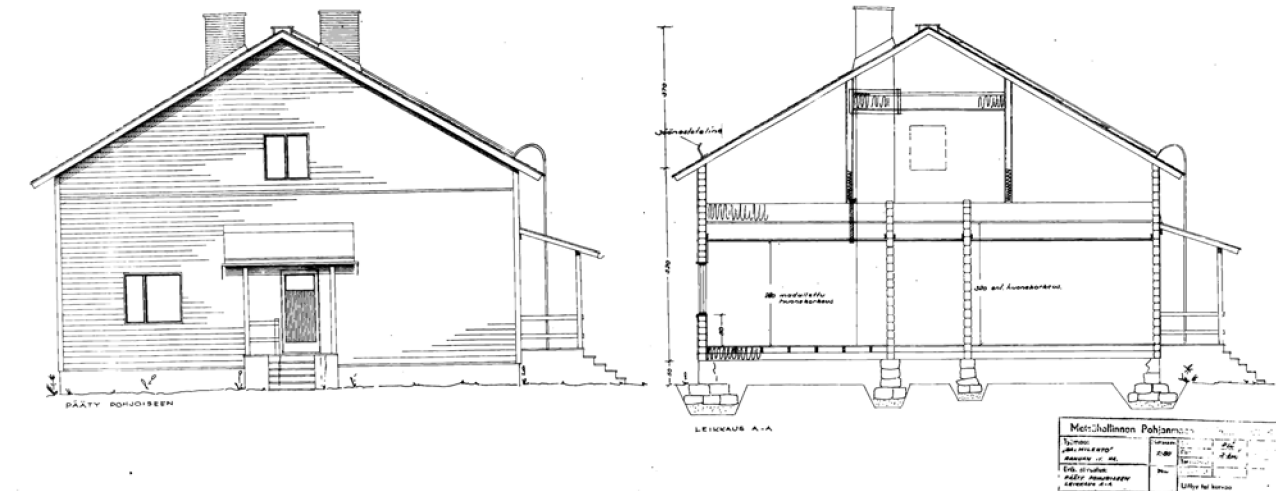
Kuva 74. Puustellin rekonstruktoidut alkuperäisjulkisivut nykyisen puustellin, vanhojen valokuvien ja pohjapiirustuksien pohjalta.

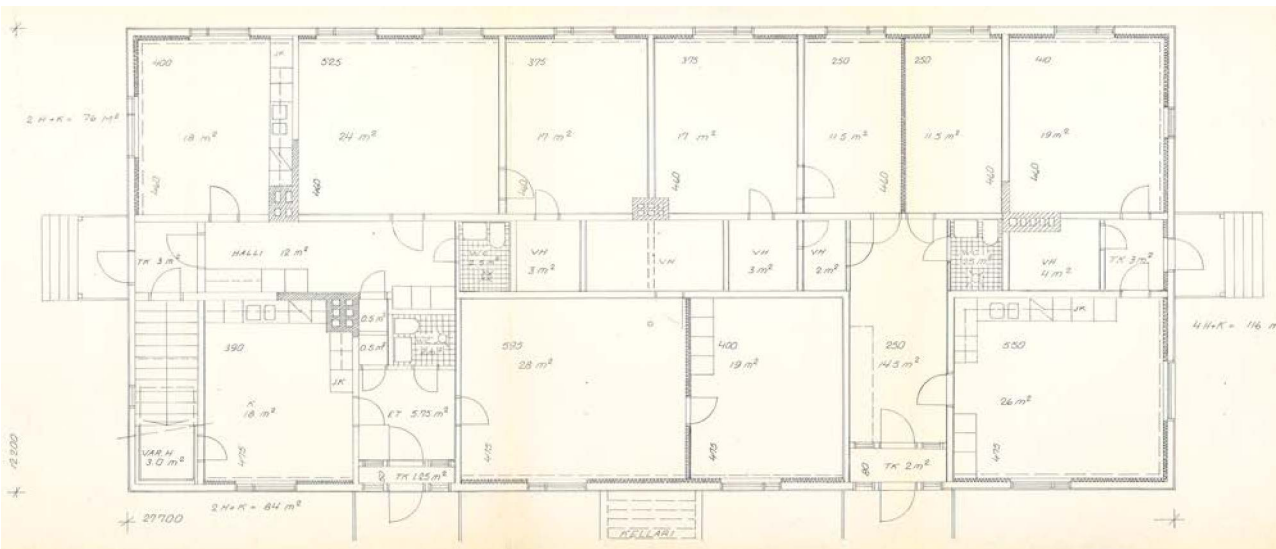
Julkisivu pohjoiseen, mittakaavassa 1:200.

Julkisivu etelään, mittakaavassa 1:200.

Kuva 75. Puustellin korjauksen julkisivupiirustus pohjoiseen ja leikkauspiirustus 1970-luvulta, mittakaavassa 1:200.

Kuva 76. Puustellin pohjapiirustus vuodelta 1987, mittakaavassa 1:200.

Vuonna 1918 puustellin silloiset asukkaat vaativat korjausta sillä paikka paikoin sisätiloissa kävi veto ja asukkailla ilmeni vilustumisoireita ja nivelkipuja, etenkin asutussa ullakkokamarissa. Vaatesäilö oli liian pieni ja ruokasäilö oli niin kylmä, että ruoat jäätyivät. Ruokailutilassa oleva uuni ei ollut käyttäjien mielestä sopiva pohjoiseen ilmastoon, joten sinne haluttiin avotakkauuni. Virkatalon korjaus toteutettiin ja sen hinta-arvio oli 1200 mk.²⁰⁶ Ullakkohuoneeseen johtava käytävä purettiin. Yli-Simon puoli talosta oli 1920-luvusta lähtien vuokralla muun muassa nimismiehelle.²⁰⁷

Puustelli toimi metsänhoitajan virkatalona aina virkasuhteiden muutos vuosiin saakka eli noin 1970-luvulle asti.^{208,209} 1970-luvun korjauksen yhteydessä puustelli koki monenlaisia muutoksia. Kuistit muutettiin ajan ihanteiden mukaiseksi alkuperäistä yksinkertaisemmiksi lapekattoisiksi ja julkisivut maalattiin vaaleiksi, minkä voi nähdä vanhasta valokuvasta. Vuorilaudat maalattiin tummanruskeiksi. Ikkunat uusittiin kokonaan tuolloin lukuun ottamatta kylmän

- 206 Ylimetsänhoitajalle 1918
 207 Kuha 2017
 208 Hakasalo 1993
 209 "Virkatalojärjestelmä ja asutushallitus"

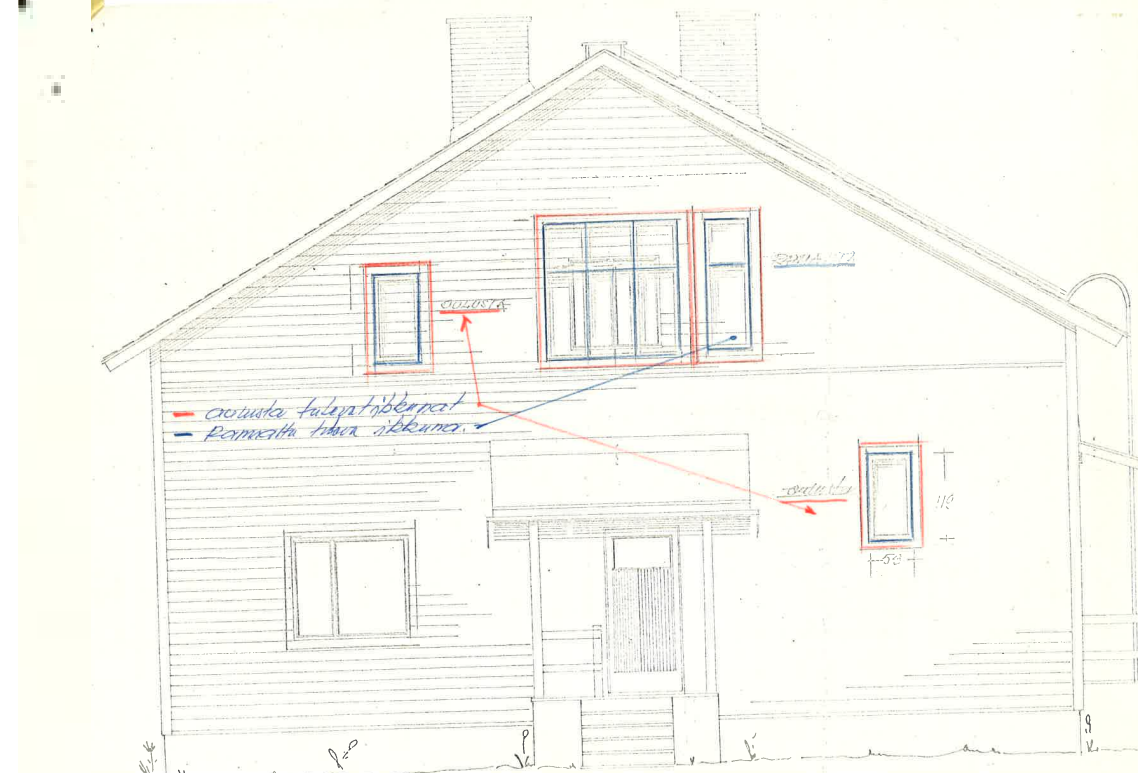
ullakko-osan ikkunoita, jotka ovat säilyneet tähän päivään asti alkuperäisinä. Muiden ikkunoiden koko pieneni huomattavasti ja ikkunan jaotus muuttui yksinkertaisemmaksi. Rakennuksen pohjoispäähän rakennettiin asumiskäyttöön ullakkohuonetilat. Ullakon alkuperäistä huonetilan tilajakoa ja olemassa olevia hirsirakenteita hyödynnettiin korjauksessa. Alakerrassa huonekorkeutta laskettiin ja mahdollisesti alkuperäiset ovet poistettiin. Sisäpinnat uusittiin ja todennäköisesti tulisi sijat ja kakluunit purettiin tuolloin.^{210,211,212} Jossain vaiheessa silloin kun Ilmari Tolonen asui puustellissa, niin rossilattia putosi makuuhuoneesta alas ja lattia meni kylmäksi. Ilmeisesti tämä johtui korjauksessa tehdystä rakennusvirheestä, joka saatiin myöhemmin korjattua.²¹³

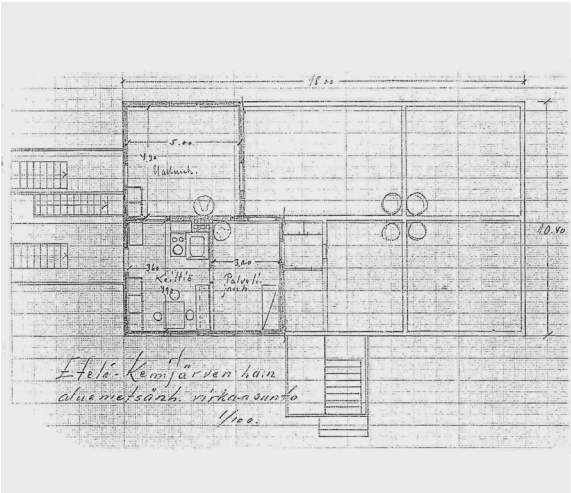
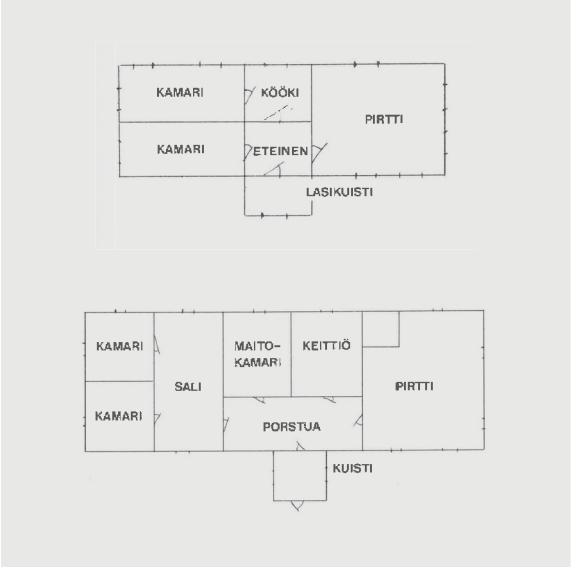
- 210 Metsähallitus, valokuvat
 211 Taulukko 32. Suora-sanainen kertomus 1957
 212 Luukkonen 2019
 213 Tolonen 2018

Puustelli 1980-luvun remontin jälkeen

Kuva 77. Oik. ylä Puustellin muutos julkisivupiirustus pohjoiseen, mittakaavassa 1:100. 1970-luvun piirustuksen päälle on laadittu suunnitelma päätyjulkisivun remontista, johon lisätty ja muutettu ikkunoita. Kuistit palautettiin saman korjauksen yhteydessä.

Kuva 78. Oik. ala Puustelli vuonna 1986 korjauksen jälkeen ennallistettuna. Julkisivun alakerran toista päätyikkunaa ei palautettu sillä entisen ikkunan kohdalla on nykyään ullakolle johtava portaikko.

1980-luvun lopulla puustelliin tehtiin uusi korjaus, jonka tarkoituksena oli palauttaa rakennuksen ulkoasua alkuperäisempään suuntaan. Silloisen aluemetsänhoitajan Hannu Jokisen määräyksestä kirvesmies Alpo Kuruaho toteutti puustellin korjauksen. Nykyisten kuistien korjaaminen tehtiin vanhan valokuvan (löytyy s.20) perusteella. Nykyiset kuistit ovat lähes alkuperäisen näköisiä. Samalla pyrittiin palauttamaan pohjoispäädyn ikkunoita alkuperäisen kaltaisiksi. Osittain rahoitus määritti sen, ettei kaikkia haluttuja yksityiskohtia saatu tehtyä kuten alun perin oli suunniteltu esimerkiksi puustellin päädyn ikkunoiden yksityiskohdat ja autotallin katon muuttamisen harjakattoiseksi eivät toteutuneet. Tuon korjauksen yhteydessä julkisivujen väritys palautettiin alkuperäisen tyyliseksi punavalkoiseksi. Saman korjauksen yhteydessä oikaistiin ja uusittiin puustellin katto. Ennen korjausta se oli huopakatto, joka vaihdettiin nykyiseen peltikattoon.²¹⁴

Pohjaratkaisultaan Salmilehdon puustellin muistuttaa läheisesti muita aikalaisia rakennuksia kuten esimerkiksi Metsähallituksen Kemijärven puustellia tai Ranuanjärvelle samoihin aikoihin rakennettua Seppälää tai

214 Luukkonen 2019

Kuva 79. Vas. ylä. Kuvassa on tyypillisiä pohjaratkaisuja, mitä tuolloin Ranualla rakennettiin. Molemmat talot on rakennettu Ranuanjärven rannalle. Ylempi on Seppälä ja alempi entinen Miekkala, joka on 1980-luvulla purettu.

Kuva 80. Vas. ala. Kemijärven virkatalon pohjapiirustus.

Miekkalaa joiden pohjapiirustukset ovat tekstin vasemmalla puolella. Kaikissa rakennuksissa on erillisinä tiloina muun muassa kuisti, keittiö, sali sekä makuuhuone. Salmilehdon puustelli on pohjaratkaisultaan kaksinkertainen muunnelma tyypilliseen aikalaiseen pohjaratkaisuun verrattuna.^{215,216}

Puustellissa on nähtävillä paljon ajallista kerroksellisuutta. Alkuperäisinä on säilynyt puustellin erillinen kellaritila ja kylmä ullakko. Ullakon eteläpäädyn erillinen huone on ollut joskus aikoinaan asuinkäytössä, koska siellä on jäänteitä vanhoista tapeteista, muu kylmä ullakkotila on tapetoimatonta hirsi-pintaa. Ullakolle johtava porrastila voimakaine väreineen ilmentää 1970-luvun aikaa. Pääsisäänkäynnin pieni sisäkuisti vaikuttaa olevan noin 1950-luvun peruja, seinä on paneloitu sormipaneelilla ja kuistin ovi on samalta ajalta. Alkuperäiset ovet ja ikkunat poistettiin lähes kokonaan 1970-luvun korjauksessa. Asunnotilat on korjattu moneen otteeseen ja nykyään ne ovat kiintokalusteiden perusteella korjauttu viimeksi noin 2000-luvulla vastaamaan tämän päivän tarpeisiin.²¹⁷ Puustellin alkuperäiset tulisijat ja savupiiput

215 Sointu 1994, 8
216 Petäjä 1984, 60
217 Puustelli

on purettu. Alkuperäisen pohjapiirustuksen mukaan alun perin puustellissa oli jokaisessa huoneessa omat tulisijat ja piippuja oli kuusi. Kakluuneja oli pari ja loput tulisijat olivat luultavasti kaakeliuuneja.²¹⁸

Nykyään puustellissa asutaan ja vielä vuonna 2019 yksi asunnoista oli matkailijoiden käytössä. Puustellissa on kolme asuntoa, joista kaksi on alakerrassa ja yksi yläkerran pohjoispäädyssä. Pohjoispäädyn asunnot ovat vuokralla ja etelä päädyn asuntoon muuttivat vastikään Salmilehdon nykyiset omistajat, Karttuset.²¹⁹ Etelä päädyn asunto oli matkailijoiden käytössä ennen Karttusten muuttoa sinne.²²⁰ Puustellin nykyiset asukkaat ovat viihtyneet siellä hyvin. Puustelli on suojeltu vuodesta 1994 lähtien ympäristöministeriön päätöksellä.²²¹

218 1910-luku, puustellin pohjapiirustus 1. krs
219 Karttunen Unto 2018
220 Karttunen Unto 2018
221 Museovirasto lausunto 2019

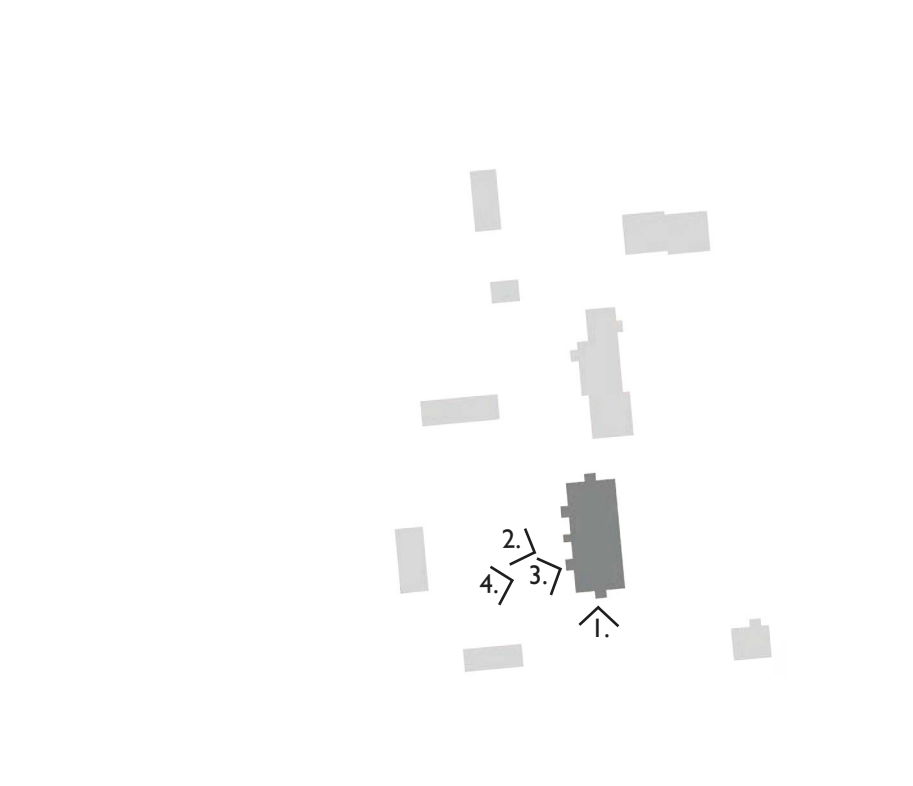
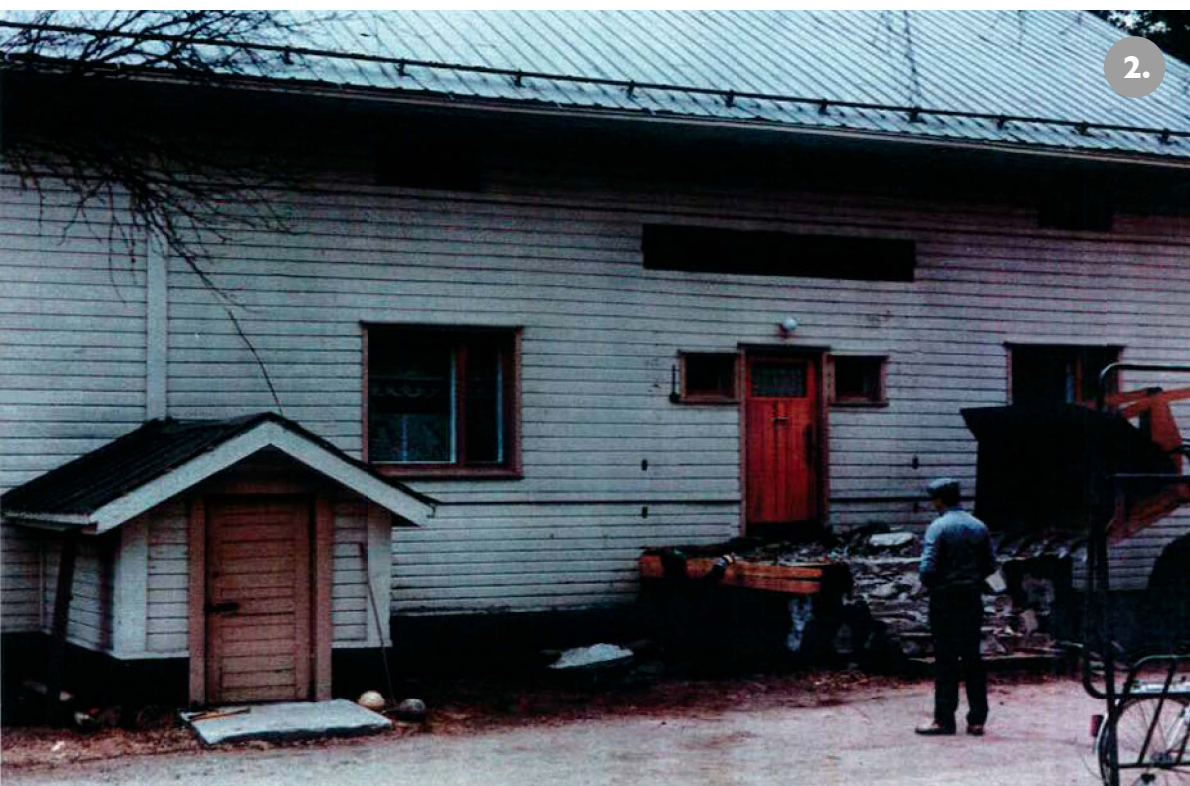
Kuva 81. Oik. ylä. Kuva on todennäköisesti otettu puustellissa.

Kuva 82. Oik. ala. Puustellin salitila nykyään eteläpäädyn asunnossa.

Puustelli alunperin ja 1980-luvun remontin aikoihin sekä nykyään

1. **Kuva 83.** Puustellin eteläpäädyn yläosa ennen 1980-luvun ennallistavaa remonttia. Puustelli oli hyvin erilainen tuolloin kuin nykyään tai alunperin. Esimerkiksi julkisivun väritys ja kuistit olivat erilaiset.
2. **Kuva 84.** Puustelli 1980-luvun remontin alkuvaiheessa kun 1970-luvulla tehtyä avokuistia ollaan juuri purkamassa. Kuistin ovi vaihdettiin uuteen.
3. a **Kuva 85.** Puustellin kuisti 1930-luvulla, alkuperäisessä asussaan, tätä valokuvaa käytettiin 1980 ja 1990-luvulla kuistien uusimisen lähtökohtana kun haluttiin palauttaa puustelli alkuperäisen tyyliseksi.
3. b **Kuva 86.** Puustellin kuisti nykyään.
4. a **Kuva 87.** Puustelli vuonna 1941, kuvasta nähdään miltä puustelli näytti likipitään alunperin. Talossa oli kuusi kakluunia piippujen kohdilla ja ikkunananjako oli erilainen nykyiseen verrattuna.
4. b **Kuva 88.** Puustellin läntinen julkisivu nykyään vuonna 2019. 1990-luvun remontin yhteydessä puustellin julkisivua palautettiin alkuperäisempään suuntaan valokuvien ja olevassa olevien tietojen perusteella.

1.

2.

Puustellin julkisivut nykyään

1. **Kuva 89.** Puustellin julkisivu länteen.
2. **Kuva 90.** Päätyjulkisivu pohjoiseen.
3. **Kuva 91.** Itäinen julkisivu.
4. **Kuva 92.** Päätyjulkisivu etelään.
5. **Kuva 93.** Puustellin kellarin sisäänkäynti. Kellari on puustellin yksi parhaiten alkuperäisessä asussa säilyneistä tiloista.
6. **Kuva 94.** Kellarin alkuperäiset kiviportaavat.
7. **Kuva 95.** Puustellin länsijulkisivulla sijaitsevan asunnon pääsisäänkäynti.

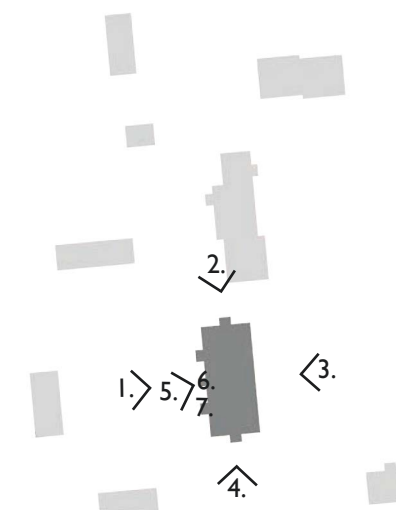
5.

3.

4.

6.

7.

1.

2.

3.

Puustellin interiöörit nykyään

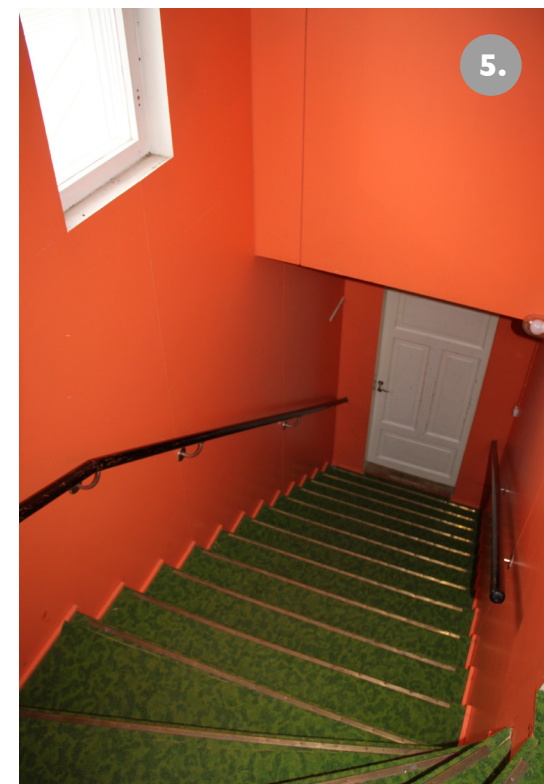
1. **Kuva 96.** Eteläpäädyn asunnon sisääntuloaula.
2. **Kuva 97.** Eteläpäädyn asunnon pieni sisäkuisti, vaikuttaa olevan 1950-luvun peruja.
3. **Kuva 98.** Eteläpäädyn asunnon ruokailutila.
4. **Kuva 99.** Eteläpäädyn asunnon keittiö, remontoitu viimeksi 2000-luvulla.
5. **Kuva 100.** Pohjoispäädyssä olevat yläkerran asunnolle sekä ullakolle johtavat portaat.
6. **Kuva 101.** Ullakon kattotuolit, alkuperäisessä asussaan.
7. **Kuva 102.** Yleisnäkymä ullakolla, tällä hetkellä ullakolla on asuntojen häkkivarastot ja sieltä löytyy puustellin alkuperäiset sisäväliovet.
8. **Kuva 103.** Ullakon eteläpäädyn huone, jossa on aikasemmin asuttu.

7.

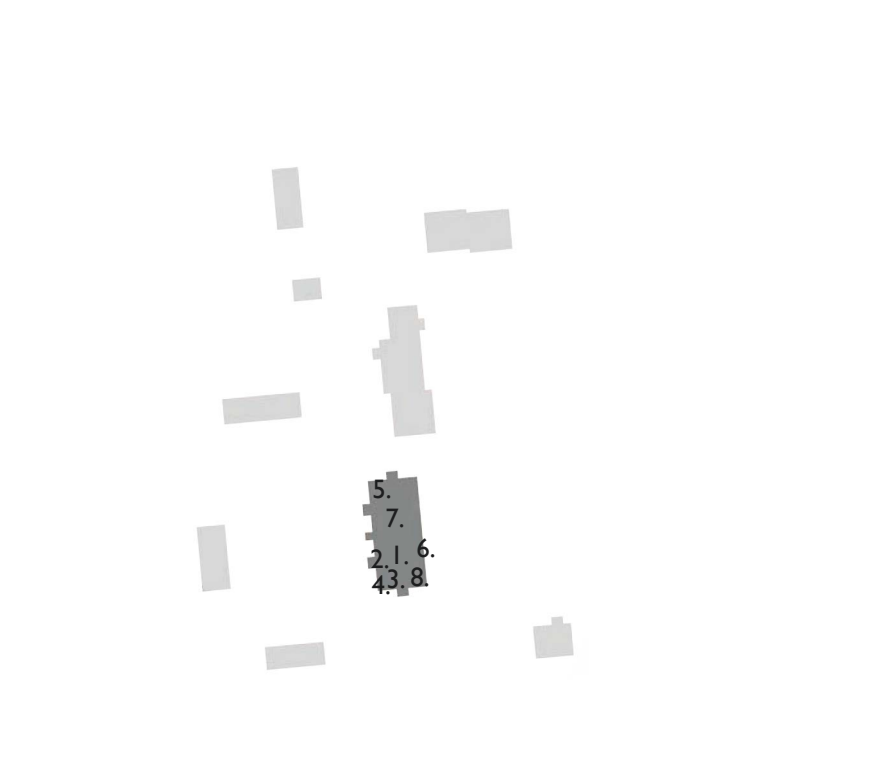
4.

5.

6.

8.

4.3.2 Talli

"Mulla on tässä ollut maakotka ja kanahaukka elättinä tallissa." (Ilmari Tolonen)

"Se on hyvin mielenkiintoinen ja pitää kunnostaa." (Unto Karttunen)

"Minä rakastuin tuohon talliin, se olisi niin kaunis. Minä ajattelin, että siihen laitettaisiin lasten keppihevosia seinään ja hevosvälineitä. Siinä voisi käydä leikkimässä sitten siinä on aika jännittävät portaat vinttiin ja luukku mistä voi heittää, se olisi kaupunkilapsille elämys." (Leila Karttunen)

Talli rakennettiin hirrestä vuonna 1917 samoihin aikoihin kuin aitta. Tallissa on ollut sota-ajoilta peräisin oleva asekatko aikoihin.²²² Alun perin tallissa pidettiin hevosia, mutta niitä ei ole ollut tallissa enää aikoihin. Sen sijaan vielä ainakin Tolosen aikana siellä on pidetty muita lemmikkieläimiä, kuten maakotkaa ja kanahaukkaa. Tolonen on Metsähallituksen entinen työntekijä, joka asui puustellissa aikaisemmin.²²³ Nykyään talli on hyvin vähäisellä käytöllä, lähinnä varastotiloina.²²⁴

Talli sijaitsee puustellin ja aitan vieressä. 1970-luvulla rakennettu autotalli on tallia vastapäätä. Talli reunustaa vanhan pihan etelä sivua. Rakennuksen itäinen päätyosa

222 Ryhmähaastattelu 2018
223 Tolonen 2018
224 Karttunen Unto 2018

Edellinen sivu. Kuva 104. Piirustus Salmilehdon tallista.

Ylä. Kuva 105. Talli vuonna 2018.

on lautarakenteinen ja muuten rakennus on tehty hirrestä. Molemmissa sekä tallissa että aittarakennuksessa löytyy hirs- ja lautarakenteiset osat. Hirsiosan salvostyyppi on lukkonurkka, minkä näkee tallin sisäpuolelta selvästi. Jossain vaiheessa tallin katemateriaali on vaihdettu samoin kuin pihapiirin muissa 1900-luvun rakennuksissa, kuten puustellissa ja aitassa. Alun perin katemateriaali on ollut päre ja nykyään siinä on peltikate.

Talli on säilynyt lähes alkuperäisessä asussaan. Tallin interiööri on hyvin säilynyt alkuperäisenä, sieltä löytyy esimerkiksi hevosten ruokakaukalo. Pinnat ovat hyväkuntoiset. Tallin etupuolella sijaitsee entisaikojen herroille tarkoitettu ulkokäymälätila, joka muuhun tallin tiloihin poiketen on tapetoitu useampaan otteeseen. Tallin takaosasta löytyy erikseen työläisille tarkoitettu käymälä. Talista löytyy vinttitila, ja siellä on luukku, josta tiputettiin heiniä hevosille aikanaan. Talli on suojeltu vuodesta 1994 lähtien ympäristöministeriön päätöksellä.²²⁵

225 Museovirasto lausunto 2019

Suunnittelija: ei tiedossa, rakennusmestari G.Y. Haapaoja
Valmistumisvuosi: 1917
Alkuperäinen käyttötarkoitus: hevostalli, varasto
Nykyinen käyttötarkoitus: varasto
Suojelumerkintä asemakaavassa: sr-2
Aikakausi ja ominaispiirteet: 1900-luvun perinteistä hirsistä rakentamista
Ulkohahmo: lähes alkuperäisessä asussa, punainen hirsinen julkisivu, peltikate,
Interiööri: lähes alkuperäisessä asussa, vanhat tallin syöttökourut ovat säilyneet hyvin.
Rakenne: osittain hirsirakenne, osittain lautarakenteinen, peltikate

1.

2.

Talli julkisivut

1. **Kuva 106.** Tallin pääjulkisivu pohjoiseen.
2. **Kuva 107.** Päätyjulkisivu itään.
3. **Kuva 108.** Eteläinen julkisivu.
4. **Kuva 109.** Päätyjulkisivu länteen.
5. **Kuva 110.** Tallin ikkuna pohjoisjulkisivulla. Ikkuna on alkuperäinen ja hyväkuntoinen, maali on vain vähän hilseillyt.
6. **Kuva 111.** Tallin takaosassa eteläisellä julkisivulla sijaitseva ulkovessa. Tätä vessaa käyttivät työläiset aikanaan.
7. **Kuva 112.** Hirren liitossalvos tallin yläkerrassa, jonka salvostyyppi on lukkonurkka eli hakanurkka.

5.

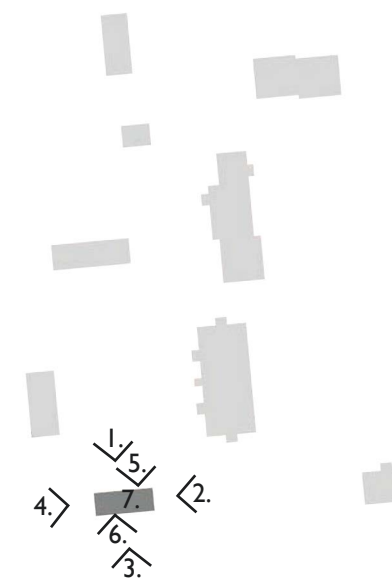
6.

3.

4.

7.

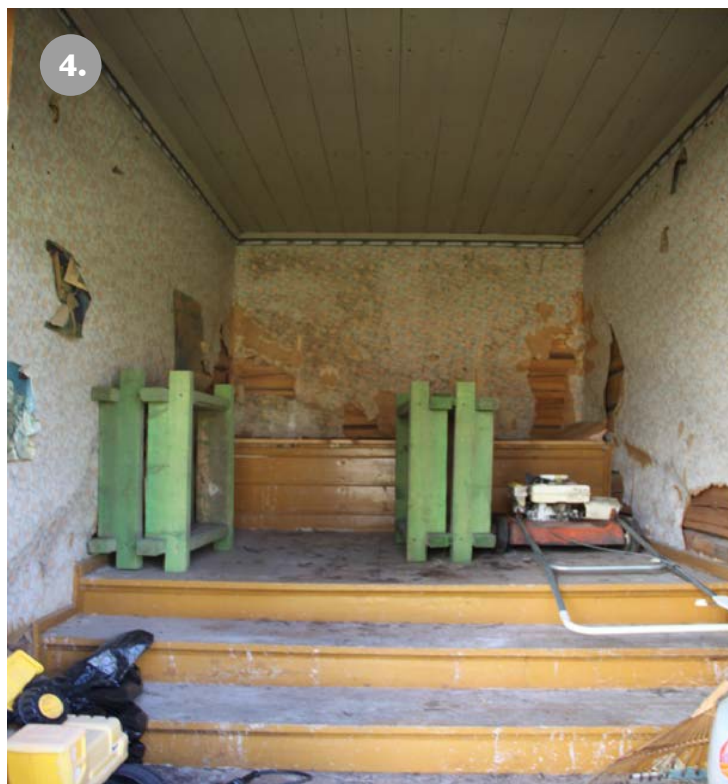
1.

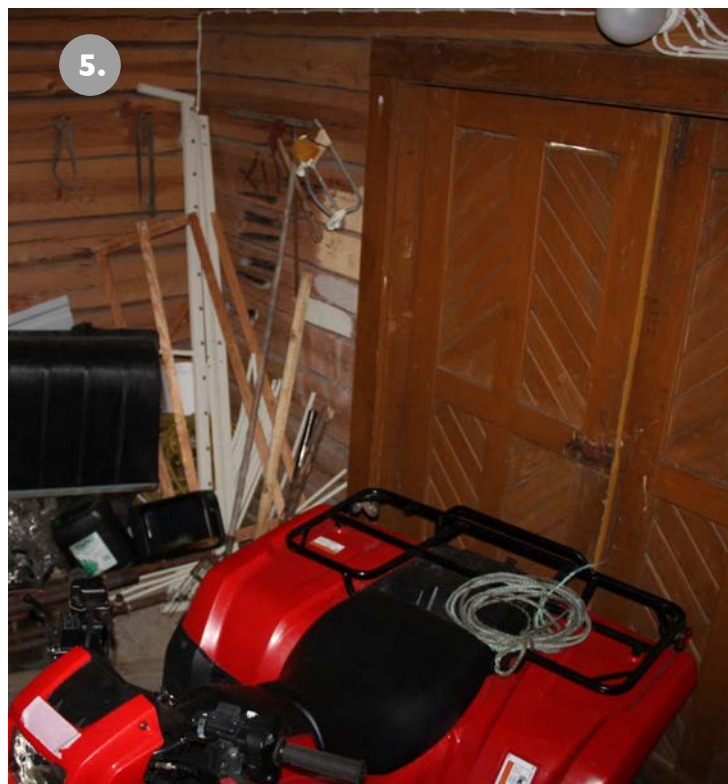
2.

3.

4.

5.

Tallin interiööri

1. **Kuva I 13.** Tallin hevosten heinäkaukalo ensimmäisessä kerroksessa, hyvin säilynyt.
2. **Kuva I 14.** Tallin takaosan ulkovessa.
3. **Kuva I 15.** Portaat, jotka johtavat tallin ullakkokerrokseen.
4. **Kuva I 16.** Tallin etuosan ulkovessa, joka oli aikoinaan tarkoitettu arvovaltaisille henkilöille.
5. **Kuva I 17.** Tallin länsipäätty, joka on nykyään varasto käytössä sekä mönkijän säilytyspaikka.
6. **Kuva I 18.** Näkymä tallin ullakkokerroksen itäpäättyyn päin. Tallin itäpäätty on lautarakenteinen kun taas loppuosa tallista on hirsirakenteinen.
7. **Kuva I 19.** Ullakkokerroksen länsipäätty, seinällä on ulkoluukku.

6.

7.

4.3.3 Aittarakennus

"Tässä oli mahtavat varastot, siellä on ollut mullakin hirvenlihoja paljonkin tuolla. En tiedä näkykö vielä verijalkia seinillä." (Ilmari Tolonen)

"Minä asuin kymmenkunta vuotta, tuossa päädyssä." (Jouko Hiltunen)

Aittarakennus rakennettiin vuonna 1917. Rakennuksessa asuttiin etenkin alkuvaiheessa, kun asutuspala oli suuri ja aittaa pidettiin myös varastotilana. Esimerkiksi hirvenlihaa säilytettiin aitassa aiemmin, ainakin Tolosen aikoina. Pohjoispäädyn huoneen seinällä on vielä nähtävillä haaleita verijalkia hirvenlihan säilytyksen jäljiltä.²²⁶ Nykyään aitta on vähäisellä käytöllä varastotiloina. Siellä on muun muassa puutavaraa säilössä.²²⁷

Aittarakennus sijaitsee tallin ja autotallin vieressä, puustellia vastapäätä. Rakennus reunustaa vanhan pihan länsisivua. Aitan päätyosat ovat hirsirakenteisia ja keskiosa on lautarakenteinen. Katemateriaali on vaihdettu muutamaa otteeseen. Alun perin katemateriaali on ollut päre ja nykyään siinä on peltikate. Rakennus on säilynyt hyvin alkuperäisessä asussa kuten viereinen talli rakennuskin. Aitta on suojeltu vuodesta 1994 lähtien ympäristöministeriön päätöksellä.²²⁸

²²⁶ Tolonen, Hiltunen, 2018

²²⁷ Karttunen Unto 2018

²²⁸ Museovirasto lausunto 2019

Edellinen sivu. Kuva 120. Piirustus Salmilehdon aitasta.

Ylä. Kuva 121. Aitta vuonna 2018.

Suunnittelija: ei tiedossa, rakennusmestari G.Y. Haapaoja

Valmistumisvuosi: 1917

Alkuperäinen käyttötarkoitus: varasto, asuminen

Nykyinen käyttötarkoitus: varasto

Suojelumerkintä asemakaavassa: sr-2

Aikakausi ja ominaispiirteet: 1900-luvun perinteistä hirsistä rakentamista

Ulkohahmo: lähes alkuperäisessä asussa, punainen hirsinen julkisivu, peltikate

Interiööri: lähes alkuperäisessä asussa

Rakenne: päädyt hirsirakenteisia ja keskiosa on lautarakenteinen, peltikate

1.

2.

Aitan julkisivut ja interiööri

1. **Kuva 122.** Aitan pääjulkisivu itään.
2. **Kuva 123.** Päätyjulkisivu etelään.
3. **Kuva 124.** Takajulkisivu länteen.
4. **Kuva 125.** Päätyjulkisivu pohjoiseen.
5. **Kuva 126.** Kuva aitasta noin vuodelta 1985, katto oli erilainen tuolloin.
6. **Kuva 127.** Aitan yläosaan johtavat portaat pohjoispäädyssä. Portaiden takana olevassa seinässä on vielä hentoja verijälkiä niiltä ajoilta kun aitassa säilytettiin muun muassa hirvenlihoja.
7. **Kuva 128.** Aitan oven alkuperäinen lukko, hyvin säilynyt.
8. **Kuva 129.** Aitan eteläpäädyssä sijaitseva tila, jossa säilytetään puutavaraa.

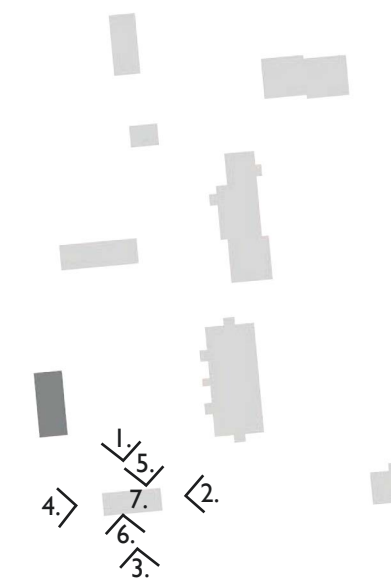
5.

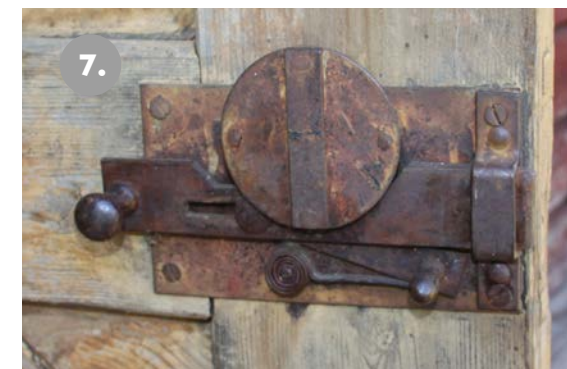
3.

4.

6.

7.

8.

4.3.4 Käpyaita

Käpyaita rakennettiin samoihin aikoihin kuin puustelli noin vuonna 1911. Käpyaitassa säilytettiin nimensä mukaisesti puun siemennykseen tarkoitettuja käpyjä. Pihapiirillä on ollut aiemmin myös kaksi kerroksinen käpykaristamo ilmeisesti lähellä käpyaittaa. Käpykaristamossa kävyt vietiin ylälaareihin ja kovalla lämmityksellä sekä laatikoita liikuttamalla varistettiin siemenet kävyistä.²²⁹ Käpyaitta on ollut jo pidemmän aikaan pihan varastotilana sen jälkeen, kun käpyaittaa ei tarvittu enää käpyjen säilytykseen. Vuonna 2018 käpyaitan kylkeen rakennettiin pieni puinen jätekatosa.²³⁰

Käpyaita sijaitsee toimiston edustalla ja autotallia vastapäätä pihan pohjoispuolella. Alun perin käpyaitta oli muista rakennuksista selvästi erillään Salmilehtoon johtavan tien varrella, kunnes sen ympärille rakennettiin toimistorakennus, varasto sekä autotalli. Käpyaitan katemateriaali on uusittu pariin otteeseen jossain vaiheessa. Alkujaan katemateriaali on ollut päre ja nykyään siinä on peltikate. Käpyaitta on säilynyt hyvin ajan saatossa ja pysynyt hyvässä kunnossa. Käpy-

²²⁹ Pulju 2018

²³⁰ Karttunen Unto 2018

aitan sisäpuolelle on tehty puusta ylätasanne ja sinne johtavat tikkaat jälkikäteen. Käpyaitta on suojeltu vuodesta 1994 lähtien ympäristöministeriön päätöksellä.²³¹

²³¹ Museovirasto lausunto 2019

Suunnittelija: ei tiedossa, rakennusmestari G.Y. Haapaoja
Valmistumisvuosi: 1911
Alkuperäinen käyttötarkoitus: käpyjen kuivatus
Nykyinen käyttötarkoitus: varasto
Suojelumerkintä asemakaavassa: sr-2
Aikakausi ja ominaispiirteet: 1900-luvun perinteistä hirsistä rakentamista
Ulkohahmo: lähes alkuperäisessä asussa, punainen hirsinen julkisivu, peltikate
Interiööri: lähes alkuperäisessä asussa
Rakenne: hirsirakenne, peltikate

Edellinen sivu. Kuva 130. Piirustus Salmilehdon käpyaitasta.

Ylä. Kuva 131. Käpyaita vuonna 2018.

1.

2.

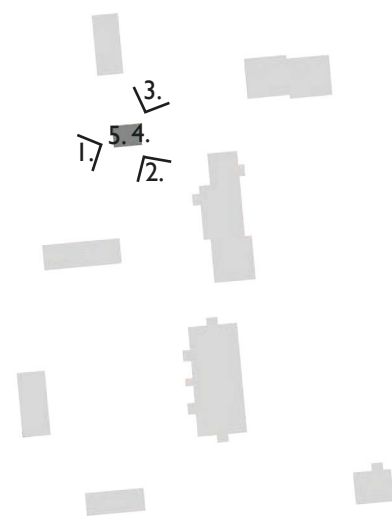
3.

4.

Käpyaitan julkisivut ja interiööri

1. **Kuva I 32.** Käpyaitan kylkeen rakennettiin vuoden 2018 syksyllä pieni jätekatososa.
2. **Kuva I 33.** Eteläinen julkisivu.
3. **Kuva I 34.** Pohjoinen julkisivu.
4. **Kuva I 35.** Käpyaitan katto sisäpuolelta, hirret ovat hyväkuntoiset.
5. **Kuva I 36.** Käpyaitan interiööri, tällä hetkellä käpyaitta toimii varastona.

5.

4.3.5 Sauna

*”Emme unohda tämän ikioman koulun kahta vuotta, jol-
loin opettajamme Eine luotsasi meitä taiten ja oikeamie-
lisesti kannustaen ja ohjaten, jonka suurella kiitollisuudella
aina mainitsemme.” (Kalevi Hakasalo, 1993)*

Sauna rakennettiin samoihin aikoihin kuin puustelli eli noin vuonna 1911. Saunarakennuksessa toimi saunakoulu jatkosodan alkuvuosina 1941–1943.²³² Saunan ulkoseinälle on kiinnitetty muistolaatta saunakoulun aikojen muistoksi vuonna 1993. Yksi entisistä saunakoululaisista Kalevi Hakasalo piti puheen tuolloin 50-vuotisluokkakouksessa Salmilehdossa saunan edustalla muistolaatan paljastamistilaisuudessa. Saunakoulu jouduttiin lopettamaan aikoinaan sotatoimien laajentuessa. Kuparinen laatta on kehystetty punahongalla Metsänhallituksen rakennuksen arvon mukaisesti. Puheessa muisteltiin saunakouluaikoja sekä rankkoja sotavuosia ja toivottiin että saunarakennus säilytettäisiin ja korjattaisiin asianmukaisella tavalla.²³³

Saunarakennuksen lähetyville rakennettiin lisäksi toinen hirsinen pienempi sauna. Tarkasta rakennusajankohdasta ei ole tietoa, mutta se oli ennen 1950-lukua. Ennen uuden toimiston rakentamista pienempää ulkosaunaa käytettiin etenkin arkisin, sillä suurempi saunarakennus oli epäkäytännöllinen suuri arkikäyttöön. Lopulta 1950-luvun lopulla rakennetun toimistorakennuksen sisäsauna korvasi ulkosaunat, jolloin saunat jäivät vähälle käytölle ja lopulta pienempi sauna purettiin pois huono kuntoisena ennen 1980-lukua.²³⁴ Sauna on ollut pitkään hyvin vähäisellä käytöllä, mutta silti säilynyt hyvässä kunnossa. Tällä hetkellä sauna pyritään korjaamaan jälleen takaisin käyttöön ja siihen on tehty kunnostussuunnitelmia. Tarkoituksena on säilyttää saunan ominainen ilme ja tehdä löylytilasta vastaava kuin se aikoinaan oli. Kaikki suunnitelmat täytyy hyväksyttää Museovirastolla, koska sauna rakennus kuuluu Salmilehdon suojeltuihin rakennuksiin.²³⁵

Saunarakennus sijaitsee muista rakennuksista erillään Ranuanjärven rannalla puustellin takana. Saunarakennukset yleensä rakennettiin muista rakennuksista erilleen. Saunan julkisivut ovat lähes alkuperäisessä kunnossa ainoastaan katemateriaali ja osa ikkunoista on vaihdettu. Saunassa on säilynyt alkuperäinen huonejako. Rakennus on suojeltu vuodesta 1994 lähtien ympäristöministeriön päätöksellä.²³⁶

²³² Muistolaatta 1993

²³³ Hakasalo 1993

²³⁴ Luukkonen 2019

²³⁵ Museovirasto lausunto 2019

²³⁶ Museovirasto lausunto 2019

Edellinen sivu. Kuva 137. Piirustus Salmilehdon saunarakennuksesta.

Ylä. Kuva 138. Saunarakennus vuonna 2018.

Suunnittelija: ei tiedossa, rakennusmestari G.Y. Haapaoja

Valmistumisvuosi: 1911

Alkuperäinen käyttötarkoitus: sauna, saunakoulu

Nykyinen käyttötarkoitus: tyhjiällä

Suojelumerkintä asemakaavassa: sr-2

Aikakausi ja ominaispiirteet: 1900-luvun perinteistä hirsistä rakentamista

Ulkohahmo: 1900-luvun punainen hirsinen rakennus

Interiööri: lähes alkuperäisessä asussa

Rakenne: hirsirakenteinen

Saunan julkisivut

1. **Kuva 139.** Saunan pääjulkisivu pohjoiseen.
2. **Kuva 140.** Julkisivu itään, rannan puolelle.
3. **Kuva 141.** Takajulkisivu etelään.
4. **Kuva 142.** Julkisivu länteen.
- 5a. **Kuva 143.** Saunakoululaisia koulun takapihalla vuonna 1942. Kolmas vasemmalta on Iiris Kuha, neljäs vasemmalta Kaarina Erkkilä, kuudes vasemmalta on Anja Hukari.
- 5b. **Kuva 144.** Saunan takapiha nykyään. Rakennus on säilynyt lähes alkuperäisessä asussa. Kattomateriaali ja osa ikkunoista on vaihtunut. Ympäristö on jonkun verran muuttunut. Taustalla näkyy paritalo, joka rakennettiin 1950- ja 1960-luvun taitteessa. Puusto on myös muuttunut kun 1940-luvulla oli ympärillä lähinnä kuusistoa ja nykyään on enemmän myös muitakin puulajeja kuten koivuja. Viime vuosina on harvennettu vuosien saatossa tiheäksi kasvanutta puustoa.

1.

2.

3.

4.

5.

Saunan interiööri

1. **Kuva 145.** Saunakoulun muistolaatta saunan pohjoisjulkisivun seinustalla sisäänkäynnin vieressä oikealla. Kuparinen laatta on kehystetty punahongalla.
2. **Kuva 146.** Saunan tuvanpuolen kattovalaisin, peräisin luotavasti 1960-luvulta.
3. **Kuva 147.** Saunan eteinen, säilynyt hyvin lähes alkuperäisessä asussaan. Vasemmalla seinustalla on saunan sisääntulo. Päädyn vasemman puoleinen ovi vie ullakolle ja viereinen on komeron ovi. Oikealla seinustalla oleva ovi johtaa saunan tupaan.
4. **Kuva 148.** Saunatilän tulisijat alkuperäisessä asussaan, vaatii kunnostusta käyttöönottoon.
5. **Kuva 149.** Saunan tuvan tulisija.
6. **Kuva 150.** Saunatilassa on tallella alkuperäisiä ulkoikkunoita.
7. **Kuva 151.** Saunan eteisen kakluuni, vähän ruostunut pinnalta.
8. **Kuva 152.** Näkymä eteisestä saunatilaan.
9. **Kuva 153.** Saunan ullakkotila.
10. **Kuva 154.** Portaat ullakolle.

9.

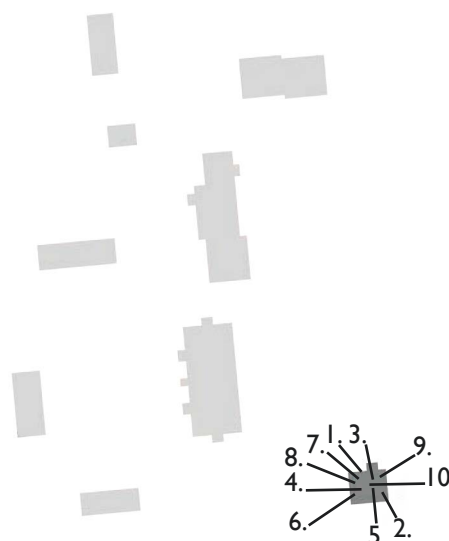
6.

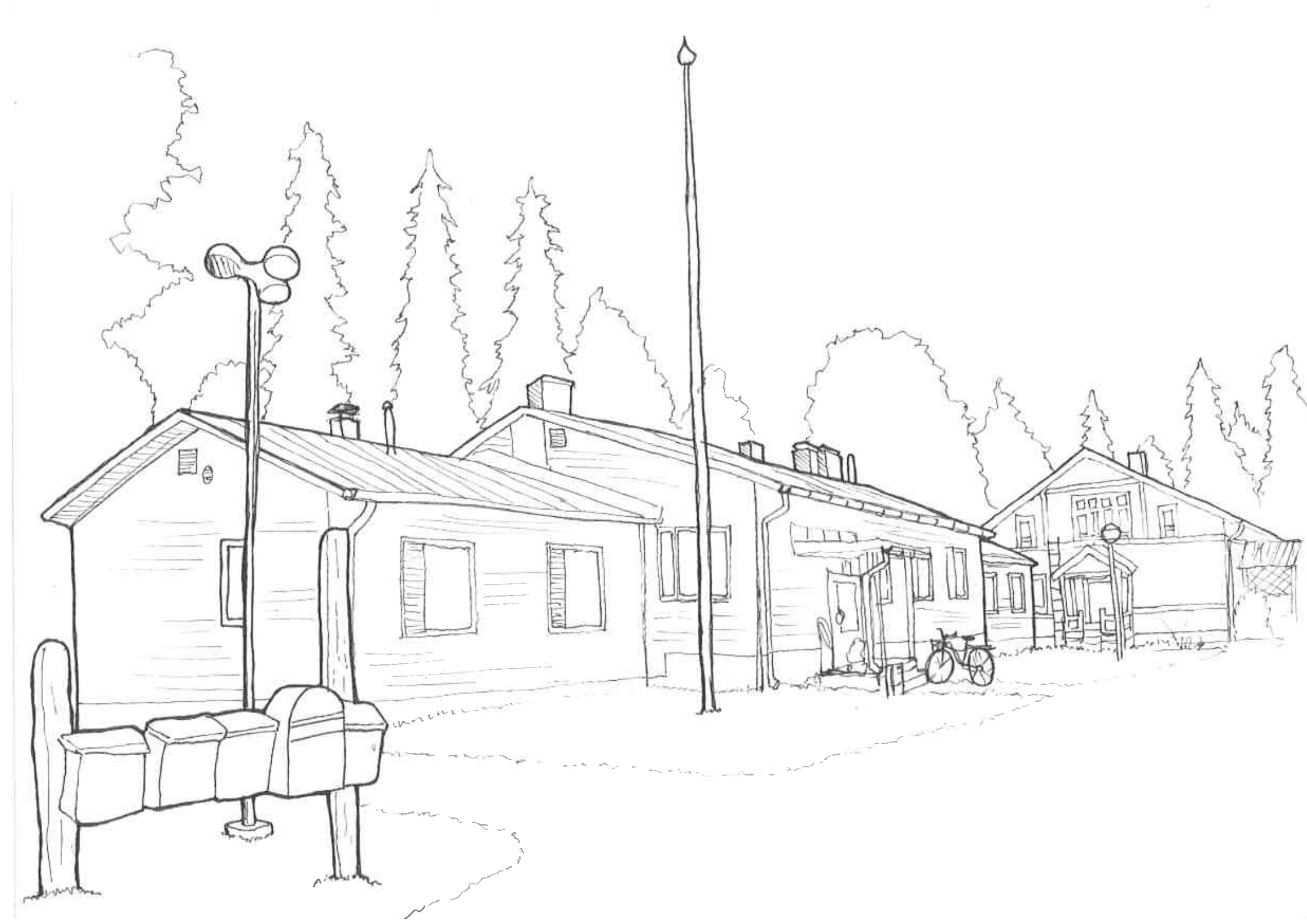
7.

8.

10.

4.3.6 Toimistorakennus

"Toimistossa ja työnjohdossa oli pitkästi 30 työntekijää parhaimmillaan." (Jouko Hiltunen)

"Ahdasta oli silloin, kun oli paljon työntekijöitä. Vuonna 1987 tämä oli ihan täynnä." (Antero Ahonen)

"Kaikki poltti tupakkia minä, sinä ja Jussi." (Jouko Hiltunen)

"Näitä muutoksia on tehty tosi paljon tässä." (Unto Karttunen)

Uusi toimistorakennus valmistui vuonna 1959 ja sen suunnitteli Kyllikki Syväranta.²³⁷ Vuoden sisään toimisto oli ollut kolmessa eri paikassa.²³⁸ Samana vuonna valmistui Salmilehtoon myös paritalo ja sen varasto. Rakennukset olivat alun perin puulämmitteisiä.²³⁹ Mahdollisesti Kittilässä on rakennettu vastaavanlainen paritalo samoihin aikoihin kuin Salmilehtoon, sillä siitä löytyi samanlaiset piirustukset.²⁴⁰ Toimistorakennus edustaa eräänlaista muutosvaihetta, jossa omavaraisaloudesta siirryttiin enemmässä määrin kohti ansiotyötä.²⁴¹ Toimistorakennus oli valmistuessaan ajan ihanteiden mukainen.²⁴²

- 237 Varistorakennuksen piirustukset 1958
- 238 Taulukko 32. Suorasanainen kertomus 1959
- 239 Karttunen Unto 2018
- 240 Kittilän piirustus
- 241 Valve, 10
- 242 Taulukko 32. Suorasanainen kertomus 1959

Suunnittelija: Kyllikki Syväranta
Valmistumisvuosi: 1959
Alkuperäinen käyttötarkoitus: toimisto, autotalli
Nykyinen käyttötarkoitus: matkailutoimintaa, majoitus
Suojelumerkintä asemakaavassa: -
Aikakausi ja ominaispiirteet: tyypillinen jälleenrakennuskauden toimistorakennus
Ulkohahmo: puujulkisivu
Interiööri: ajallista kerrostumaa sisätiloissa, 1950–90-luvun toimistomiljöö
Rakenne: puurunkoinen

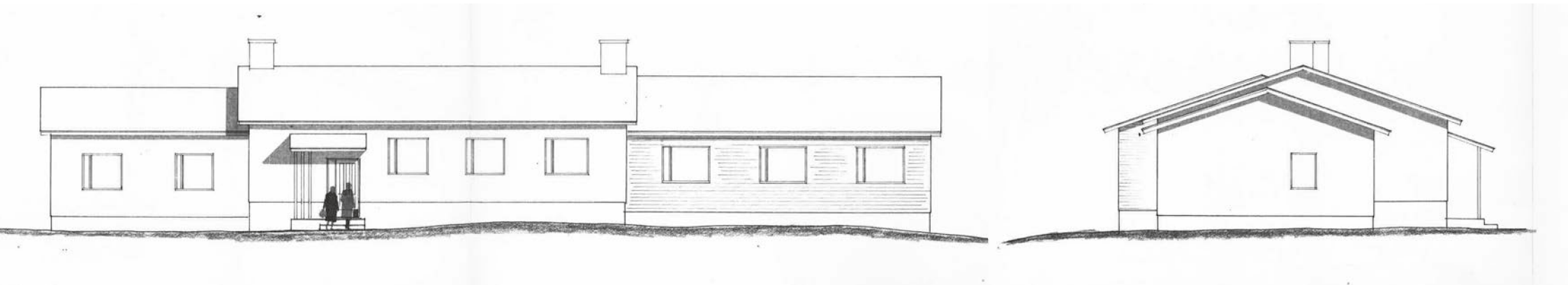
Rakennuksen historia
1959 Rakennettiin
1961 Pistorasioiden asennus kaivoon ja moottorin suojakytkimen vaihto
1964 Lämminvesiboilerin aukaiseminen
1970 Ulkomaalaukset
1976 Rakennusten lämmitysmuoto muuttuu puulämmitteisestä öljylämmitteiseksi

1979 Laajennusosa autotallin tilalle ja peruskorjaukset.
(Pääsuunnittelija: Lapin Suunnittelu Oy
LVI-suunnittelija: LVI-suunnittelutoimisto Paavo Kaijalainen
Sähkösuunnittelija: Sähköinsinööritoimisto Esko Laakso Oy)
1980 Aiemmat mahdolliset kosteusvauriot / vesivahingot: vesivahinko kellaritilassa 1980 luvulla sekä yläkerran käytävässä 1990-luvulla putkivesivuotoja
1992 Ilmanvaihtolaitteet uusitaan, tulee koneellinen ilmanvaihto (LVI-insinööritoimisto Viden Ky)
1995–2015 ilmastointiin liittyvää ongelmaa, jääpuikot
2000 Yläpohjan eristystyö
2005 Rakennukset liitetään kaukolämpöön ja öljylämmitys loppuu
2017 Toimistorakennuksen peltikatto tarvitsisi maalausta ja lisäksi piiput tulisi pellittää. Lisäksi talo tulisi maalata ulkoapäin.
2018 Suoritettiin homekartoitus homekoirien avulla

Edellinen sivu. Kuva 155. Piirustus Salmilehdon toimistorakennuksesta.

Ylä. Kuva 156. Toimistorakennus vuonna 2018.

Julkisivu länteen 1:200

Julkisivu pohjoiseen 1:200

Julkisivu itään 1:200

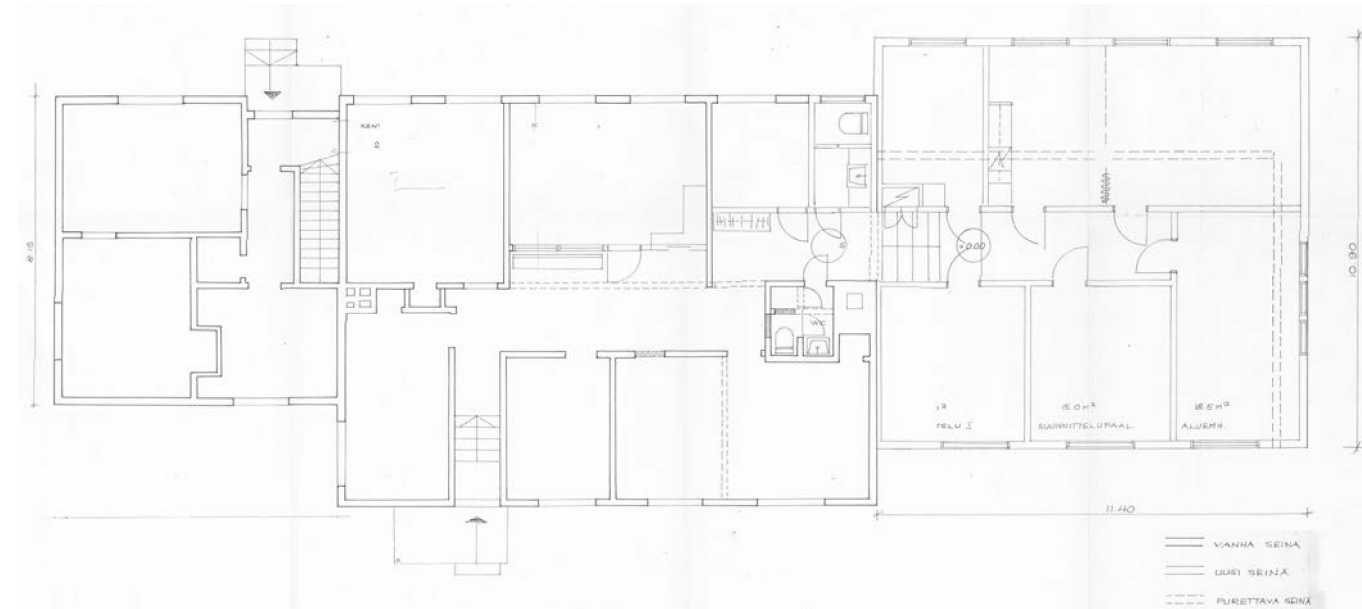
Julkisivu etelään 1:200

Kuva 157. Toimistorakennuksen julkisivut, Lapin suunnittelu Oy:n laajennusosan suunnitelma vuodelta 1979, mittakaavassa 1:200.

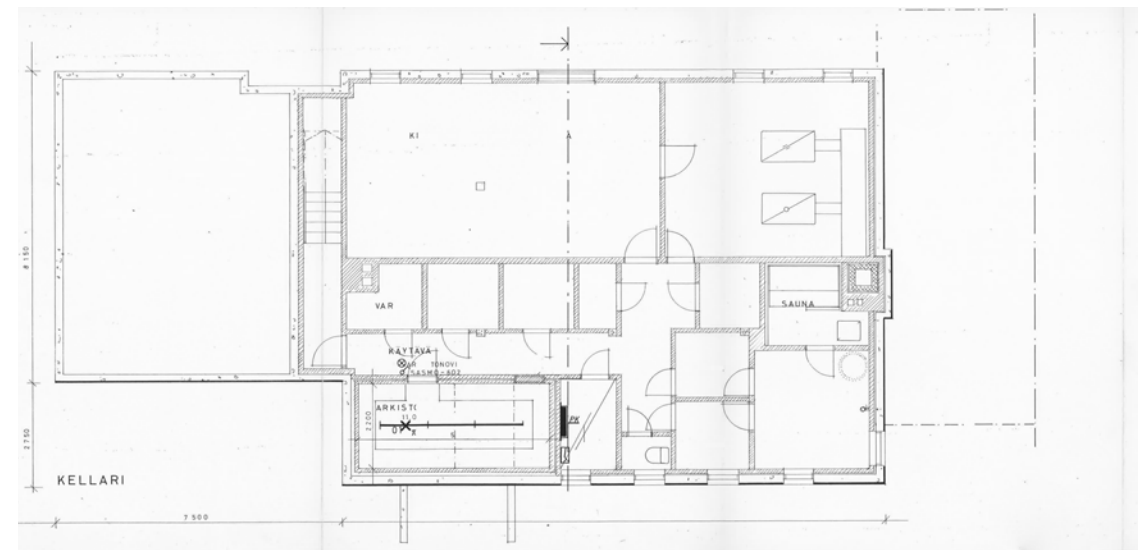
Alun perin toimiston eteläpäädyssä oli autotalli. Autot yleistyivät tuohon aikaan ja syrjäyttivät lopulta hevoset. Toimiston pohjoispäädyssä asui aikanaan talonmies.²⁴³ Toimiston lämmitysmuoto muutettiin vuonna 1976 puulämmitteisestä öljylämmitteiseksi.²⁴⁴ Toimistohenkilökunnan määrä kasvoi Salmilehdossa ja lopulta vuonna 1979 purettiin toimiston autotalli ja tilalle rakennettiin toimiston laajennusosa, jonka suunnitteli Lapin Suunnittelu Oy. Samaan aikaan toimistoon tehtiin myös peruskorjaus.^{245,246}

Toimistossa oli noin 1980-luvulla jo mahdollisesti kosteusvaurioita kellaritilassa aiheutuneesta vesivaurioista. Yläkerran käytävässä 1990-luvulla oli putkivesivuotoja.²⁴⁷ Vuonna 1992 toimistoon tehtiin laaja korjaus minkä yhteydessä lisättiin koneellinen ilmanvaihto.²⁴⁸ Ilmanvaihdon asennuksen jälkeen toimistossa ilmeni sisäilmaongelmia ja oirehdintaa henkilökunnassa. Talvisin toimiston räystäälle tuli jääpuikkoja, jotka viittaavat myös ilmanvaihdon ongelmiin.²⁴⁹ Monesti

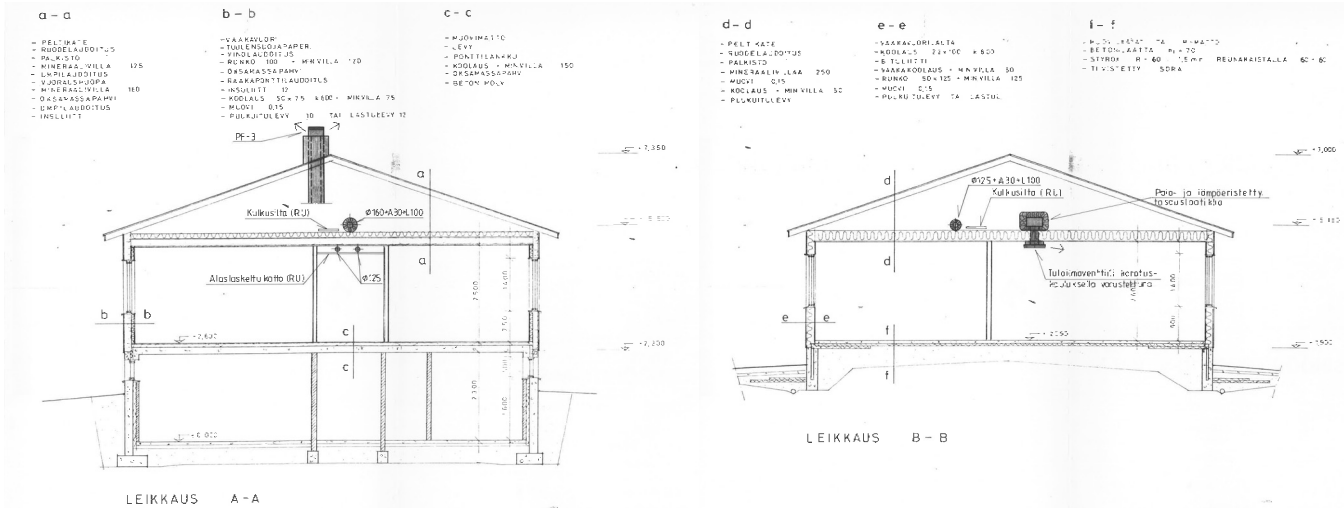
- 243 Ryhmähaastattelu 2018
- 244 Wärmen konepaja 1976
- 245 Lapin suunnittelu Oy 1979, Toimiston piirustukset
- 246 Kaijainen 1979, LVI-työselitys, I
- 247 Homenokka ky 2018
- 248 LVI-insinööritoimisto Viden Ky 1992, LVI-piirustukset
- 249 Karttunen Unto 2018

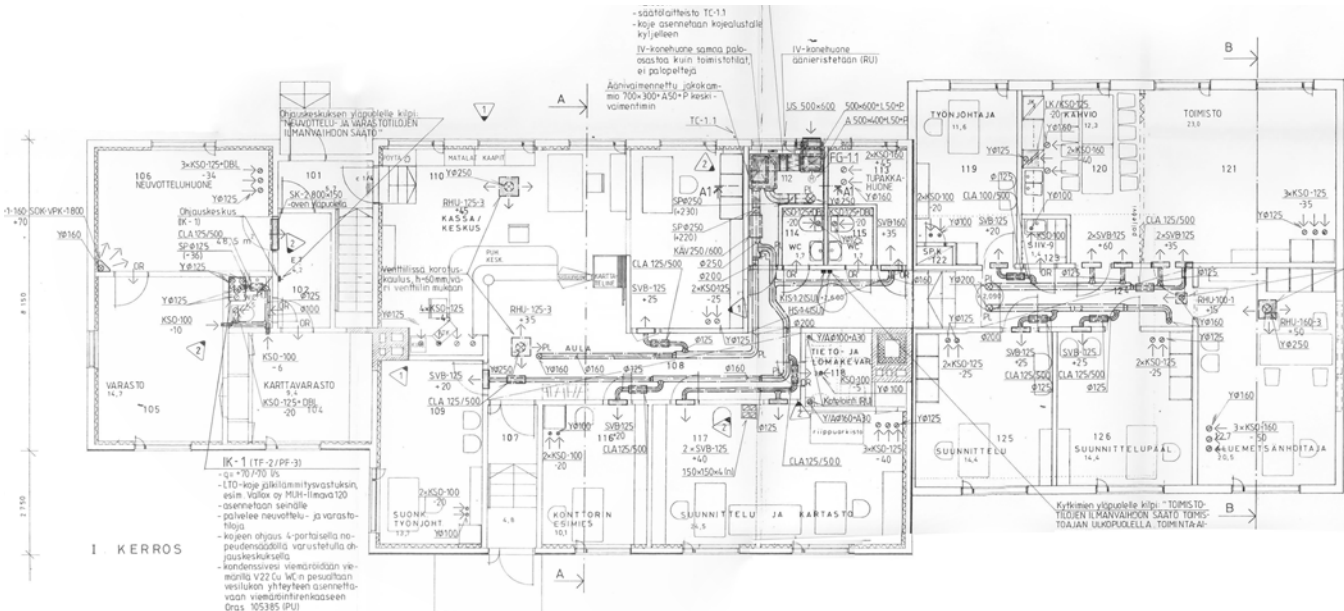
Kuva 158. Toimistorakennuksen pohjapiirustus I. krs, vuodelta 1979, mittakaavassa 1:200.

Kuva 159. Toimistorakennuksen pohjapiirustus kellar, vuodelta 1979, mittakaavassa 1:200.

Kuva 160. Toimistorakennuksen leikkaukset A-A ja B-B, LVI-insinööri-toimisto Vidèn RY:n LVI-suunnitelma vuodelta 1992, mittakaavassa 1:200.

Kuva 161. Toimistorakennuksen pohjapiirustus I. krs., LVI-insinööri-toimisto Vidèn RY:n LVI-suunnitelma vuodelta 1992, mittakaavassa 1:200.

90

jälkikäte asennettu koneellinen ilmastointi aiheuttaa ongelmia vanhassa rakennuksessa. Haittavaikutukset perustuvat koneellisessa ilmastoinnissa poistoilman sisätiloihin synnyttämään imupaineeseen, joka aiheuttaa haitallisia mikrobiesiintymiä rakenteiden kautta huoneilmaan.²⁵⁰ Tämän kaltainen ongelma on ollut toimistorakennuksessa koneellisen ilmastoinnin käyttöönoton jälkeen.²⁵¹

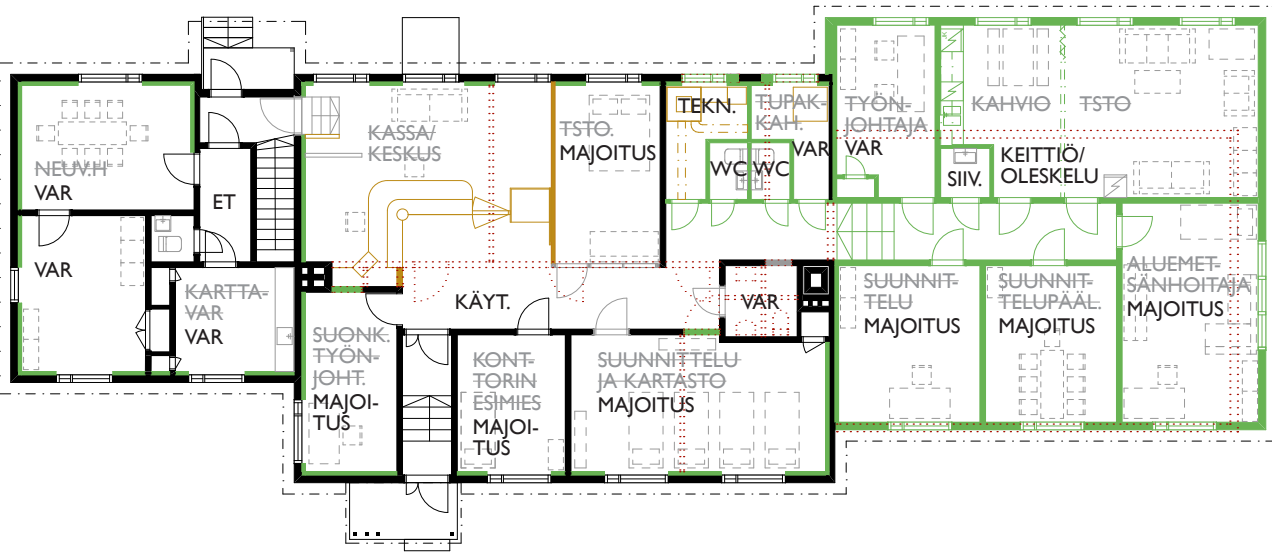
Vuonna 2005 kiinteistö siirtyi kaukolämpöön ja öljylämmitys loppui.²⁵² Lopulta vuonna 2011 Metsähallitus muutti Virastotielle toimiston sisäilmaongelmien vuoksi.²⁵³ Kun Karttuset ostivat Salmilehdon, he pistivät koneellisen ilmanvaihdon kiinni, minkä jälkeen jääpuikkojen muodostus ja sisäilmaongelmat loppuivat. Unto Karttunen kertoi, ettei kukaan ole enää sen koommin valittanut sisäilmasta.²⁵⁴

Toimisto rakennus sijaitsee pihan pohjoispuolella puustellin, käpyaitan ja autotallin vieressä. Puustelli on toimiston eteläpuolella. Toimistorakennus muodostaa autotallin kanssa oman uuden pihan, jossa myös kä-

- 250 Ollila 2016
- 251 Karttunen Unto 2018
- 252 Ranuan lämpö Oy 2005
- 253 Kuriiri 2015, 6-7
- 254 Karttunen Unto 2018

pyäittä sijaitsee. Toimistoon on tehty jonkin verran muutoksia vuosien varrella, etenkin sisätiloihin. Suurin muutos on laajennuksen rakentaminen. Nykyään toimisto on ollut välillä matkailijoiden ja vieraiden käytössä.²⁵⁵

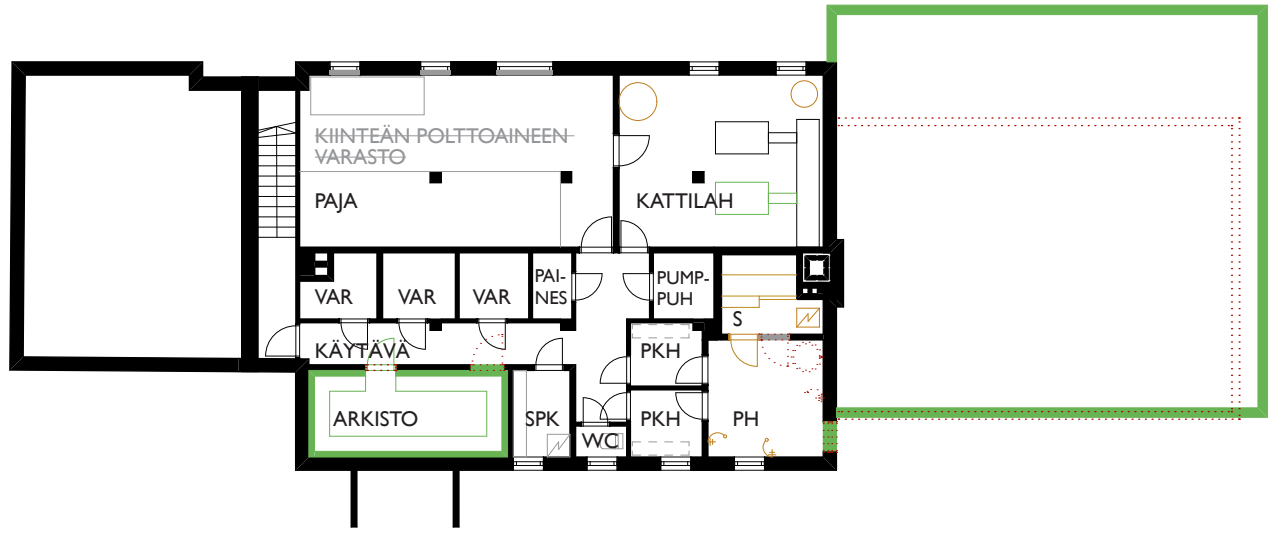
255 Karttunen Unto 2018

Kuva 162. Toimistorakennuksen I. krs:n pohjapiirustus, ajoituskaavio, mittakaavassa 1:200.

Piirustuksien värien selitykset:

- alkuperäinen rakenne
- 1970–80-luvulla tehty rakenne
- 1990–2000-luvulla tehty rakenne
- ajoittamaton rakenne
- ajoittamaton rakenne
- VAR nykyinen käyttötarkoitus
- VAR entinen käyttötarkoitus

Kuva 163. Toimistorakennuksen kellarin pohjapiirustus, ajoituskaavio, mittakaavassa 1:200.

91

1.

2.

Toimistorakennuksen julkisivut

1. **Kuva 164.** Toimistorakennuksen julkisivu länteen.
2. **Kuva 165.** Vanhan osan päätyjulkisivu pohjoiseen.
3. **Kuva 166.** Itäinen julkisivu ja toimiston toinen sisäänkäynti.
4. **Kuva 167.** Laajennuspuolen päätyjulkisivu etelään.
5. **Kuva 168.** Toimiston 1970-luvulla tehty laajennusosa.
6. **Kuva 169.** Pääsisäänkäynti länsipuolella.
7. **Kuva 170.** Metsähallituksen aluemetsänhoitajan kilpi pääsisäänkäynnillä.

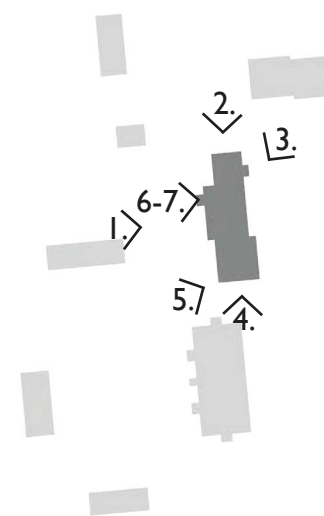
5.

3.

4.

6.

7.

1.

2.

3.

Toimistorakennuksen ensimmäisen kerroksen interiööri

1. **Kuva 171.** Toimiston pääaula toimiston vanhalla puolella, joka on viimeksi remontoitu 1990-luvulla.
2. **Kuva 172.** Pääsisäänkäynnin eteinen vanhalla puolella.
3. **Kuva 173.** Käytävä, jonka päässä on toimistorakennuksen 1970-luvulla tehty laajennusosa.
4. **Kuva 174.** Laajennusosan eteläpäädyn entinen toimistohuone.
5. **Kuva 175.** 1990-luvulla lisätty koneellisen ilmastoinnin ilmanvaihtolaite.
6. **Kuva 176.** Vanhan puolen käytävä.
7. **Kuva 177.** Laajennusosassa oleva entinen neuvottelutila, jonka yhteydessä on keittiö.
8. **Kuva 178.** Laajennusosassa oleva keittiö.

7.

4.

5.

6.

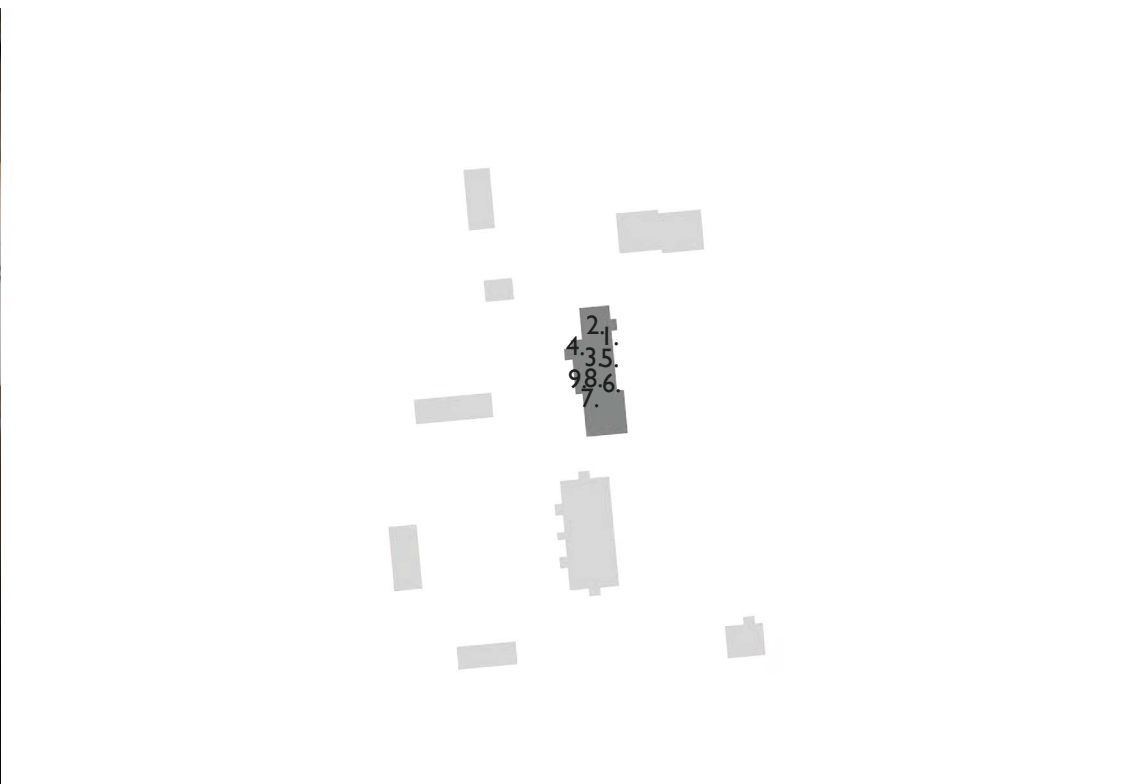

8.

Toimistorakennuksen kellarikerroksen interiööri

1. **Kuva 179.** Kellarikerrokseen vievä ovi.
2. **Kuva 180.** Portaat kellarikerrokseen.
3. **Kuva 181.** Kellarin käytävä kohti saunatiloja.
4. **Kuva 182.** Toimiston entinen arkistohuone, tilassa on vielä jotain vanhoja asiakirjoja jäljellä.
5. **Kuva 183.** Kellarin pajatila.
6. **Kuva 184.** Toimiston lämmityskonehuone. Tilassa on nähtävillä kaikki eri lämmitysmuodot mitä toimistossa on käytetty. Alunperin toimisto oli puulämmitteinen ja 1970-luvulla siirryttiin öljylämmitykseen ja vuonna 2005 liitettiin kaukolämpöön.
7. **Kuva 185.** Kellarin saunan kiuas, sauna on puulämmitteinen.
8. **Kuva 186.** Kellarin sauna on vasta korjattu.
9. **Kuva 187.** Kellarin suihkutilat.

4.3.7 Paritalon varastorakennus

Varastorakennus rakennettiin yhtä aikaa toimiston ja paritalon kanssa vuonna 1959.²⁵⁶ Suunnittelija on Kyllikki Syväranta, joka on suunnitellut myös pihapiirin toimistorakennuksen ja paritalon. Rakennus on saman tyylinen kuin toimistorakennus. Varastoon ei ole tehty merkittäviä muutoksia vuosien varrella. Varasto on väriykseltään samanlainen kuin toimisto tai paritalo. Varaston itäisellä sivulla on sisäänulosyvennys, jossa on kulku neljään erilliseen varastotilaan. Lisäksi rakennuksen sivuilla on kulku puuvajoihin. Varasto sijaitsee pihan pohjoispuolella muista rakennuksista erillään lähempänä paritaloa.

256 Syväranta 1958, Talousrakennuksen pohjapiirustus

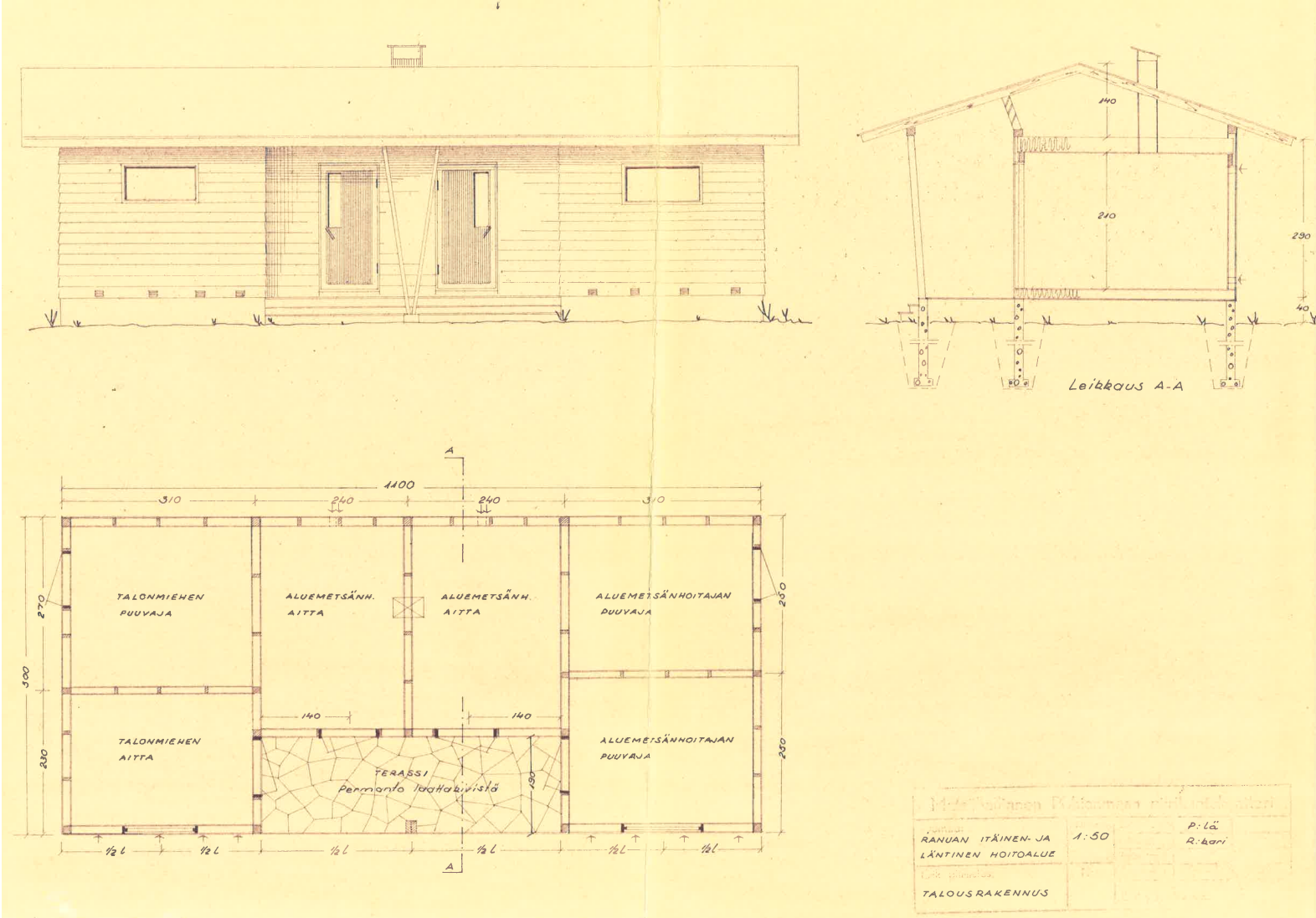
Edellinen sivu. Kuva 188. Piirustus Salmilehdon varastorakennuksesta.

Ylä. Kuva 189. Varastorakennus vuonna 2018.

Suunnittelija: Kyllikki Syväranta
Valmistumisvuosi: 1959
Alkuperäinen käyttötarkoitus: varasto
Nykyinen käyttötarkoitus: varasto
Suojelumerkintä asemakaavassa: -
Aikakausi ja ominaispiirteet: jälleenrakennuskausi, vastaava kuin paritalo ja toimistorakennus
Ulkohahmo: harjakattoinen, vaalea lautaverhous
Rakenne: lautarakenteinen

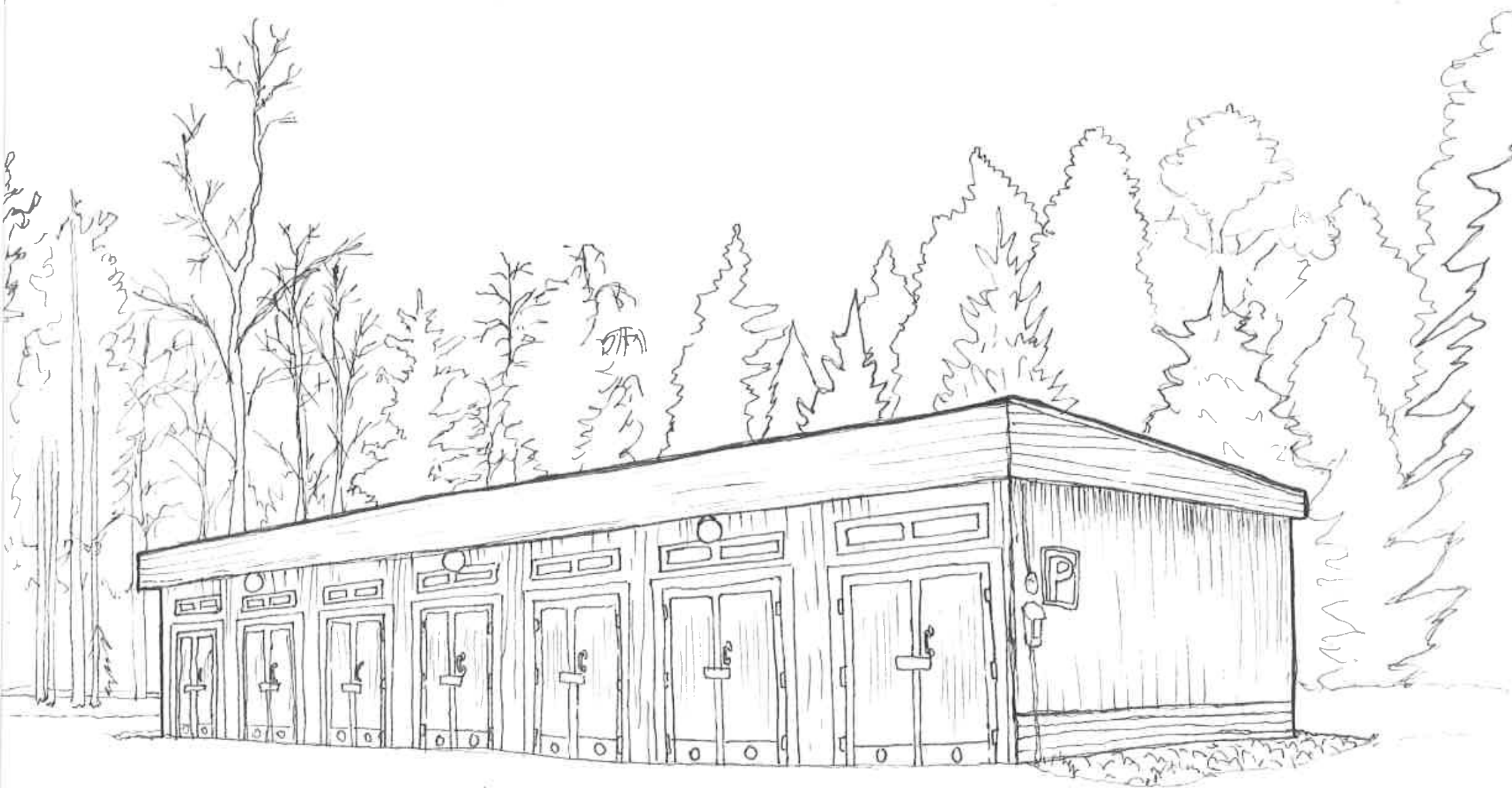

Kuva 190. Varastorakennuksen alkuperäinen pohjapiirustus, julkisivu ja leikkaus vuodelta 1958, mittakaavassa 1:100.

Varastorakennus

1. **Kuva 191.** Varaston julkisivu itään päin.
2. **Kuva 192.** Sinäntulosyvennys.
3. **Kuva 193.** Varasto sisältä päin.

4.3.8 Autotalli

"Tämä oli hirveän viihtyisä pihapiiri, ainut tuo mikä on sairastanut, on tuo autotalli. Ei sovi yhtään tähän kun, on keskellä pihaa, purettaisi pois." (Antero Ahonen)

Autotalli rakennettiin vuonna 1975 kun autojen käyttö kasvoi voimakkaasti.²⁵⁷ Autotalli on tasakattoinen ja on ollut punainen väritykseltään luultavasti alusta asti. 1990-luvun korjauksen suunnittelussa pohdittiin, jos autotalli muutettaisiin harjakattoiseksi, jotta se sointuisi paremmin ympäristöön. Lopulta sitä ei muutettu koska siihen ei järjestynyt rahoitusta eikä koettu tarpeelliseksi.²⁵⁸ Autotalli maalattiin vuonna 2018 ja se on tällä hetkellä Salmilehdon vuokralaisten käytössä.²⁵⁹ Autotalli sijaitsee tallia vastapäätä ja toimiston edessä. Autotalli muistuttaa 1970-luvulla tehtyjä kerrostalon pihalla olevia autotalleja.

-
- 257 Autotallin urakkasopimus 1975
 258 Luukkonen 2019
 259 Karttunen Unto 2018

Kuva 196. Autotallin länsipuolen ulkoseinällä oleva Salmilehdon kartta.

Suunnittelija: rakennusmestari Arvi Nuojua
 Valmistumisvuosi: 1975
 Alkuperäinen käyttötarkoitus: autotalli
 Nykyinen käyttötarkoitus: autotalli
 Suojelumerkintä asemakaavassa: -
 Aikakausi ja ominaispiirteet: tyypillinen 1970-luvun tasakattoinen autotallirakennus
 Ulkohahmo: tasakattoinen, puinen punainen rakennus
 Rakenne: lautarakenteinen, peltikattoinen

Edellinen sivu. Kuva 194. Piirustus Salmilehdon autotallista.

Ylä. vas. Kuva 195. Autotalli vuonna 2018.

5 Suunnitteluosio

5.1 Suunnittelun periaatteet

Salmilehto on ihmisten kertomusten ja lehtien artikkeleiden mukaan ollut aina hyvin yhteisöllinen, siellä on järjestetty erilaisia tapahtumia, juhlittu, eletty ja työskennelty yhdessä. Suunnitelmalla on keskeisenä tavoitteena säilyttää pihapiirin yhteisöllinen henki ja pyrkiä vahvistamaan sitä myös tulevaisuudessa.

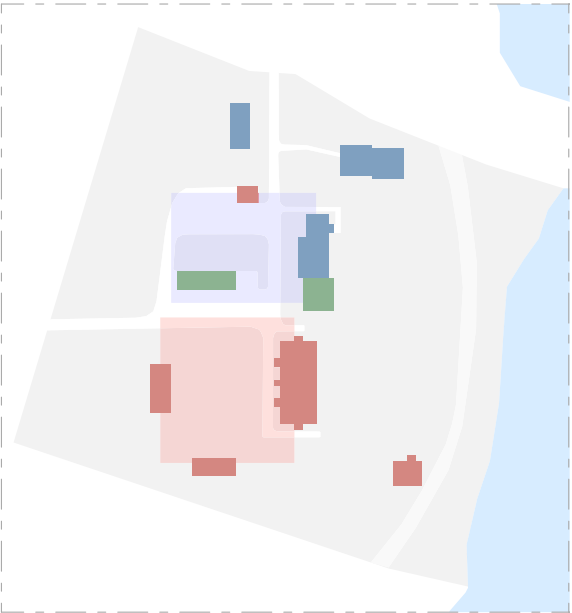
Salmilehto voi vastata nykyajan matkailun tarpeisiin tarjoamalla täysin uniikin, historiallisen vaihtoehdon matkailijoille. Salmilehtoon voi tulla esimerkiksi poikkeamaan, juhlimaan tai majoittumaan. Majoitusmahdollisuuksia tulee monipuolisesti erilaisia, pienemmille ja suuremmille ryhmille. Lisäksi Salmilehto voi tarjota erilaisia aktiviteetteja esimerkiksi vesistön äärellä sekä miellyttävässä vanhassa miljöössä ja pihalla.

Suunnittelussa puunkäyttö on keskeisessä roolissa, mikä sopii Metsähallitukseen teemaan hyvin. Keskeistä on myös mahdollisimman paljon hyödyntää jo olemassa olevia resursseja. Esimerkiksi puustellin korjauksessa hyödynnetään olemassa olevia peiliovia ja aitassa olevaa puumateriaalia.

Salmilehdossa on nähtävillä ajallista kerrostumaa, vanhat rakennukset muodostavat oman piha-alueen ja uudemmat omansa. Suunnittelussa otan huomioon tämän kerroksellisuuden ja vanhat piha-alueet puustellin ympäriltä palautettaisiin 1920-luvun pihapiirustuksen tyyliiseksi. Uudempi piha-alue on pelkistetympi verrattuna vanhaan.

Suunnittelussa keskeistä on muuntojoustavuus niin erilaisia tapahtumia varten kuin erilaisia käyttäjiä varten. Suojelluissa rakennuksissa tärkeää on rakennuksen helppo palautettavuus takaisin vastaavaksi kuin mitä oli ennen korjausta. Muutoksien ei tule turmella rakennuksia vaan mahdollistaa niiden käytön mahdollisimman kevein muutoksin.

Pihapiirin pitäminen avoinna matkailijoille sekä kyläläisille erilaisten tapahtumien ja matkailun muodossa mahdollistaisi sen, että halukkaat voivat tutustua Salmilehtoon. Eri-laiset tapahtumat voisivat pitää yllä ihmisten tietoisuutta alueen historiasta. Ranuanjärvelä voisi järjestää esimerkiksi tukkiuittokisoja ja pitää nykyisiä ”Tappauksia” tapahtumien jatkossakin Salmilehdossa. Rakennuksissa voisi kaiken muun ohella tutustua paikan historiaan erilaisten tietois-kujen ja aktiviteettien muodossa.

Kuva 197. Pihapiirin piha-alueet:

Piirustuksen merkinnät:

Salmilehdon piha-alueet:

vanha piha-alue

uudempi piha-alue

Salmilehdon rakennukset:

1900-luvun alun rakennukset

1950-luvun lopun rakennukset

1970-luvun rakennukset

Salmilehdossa voidaan järjestää myös erilaisia kursseja, johon voi osallistua paikalliset sekä matkailijat. Kursseilla voidaan opettaa paikallista osaamista, kuten esimerkiksi erä-taitoja, puusepäntaitoja ja puutarhanhoitoa. Vesistön äärellä voi olla soutu- ja kalastusmahdollisuuksia. Salmilehdon pihapiiriä voi vuokrata juhla-, konferenssi- tai yritysten virkistyspäiväkäyttöön. Samasta pihapiiristä löytyy kätevästi juhla- sekä majoitustilat.

Luonnonrauha on myös olennainen osa sekä Ranuaa että Salmilehtoa. Pitämällä Salmilehto käytössä pystytään säilyttämään siellä rauhallinen tunnelma. Tällöin vältetään pihapiirin joutumasta heitteelle, ilkeväen ja asiattoman käytön kohteeksi.

Tavoitteena on mahdollistaa Salmilehdon käyttö mahdollisimman laajalle yleisölle, niin paikallisille kuin matkailijoille. Salmilehdossa järjestettävät tapahtumat lisääisivät paikallisten kohtaamisia, kylän eloisuutta sekä kohot-taisi ranualaisten identiteettiä.

Salmilehdon pihapiirin keskeisimmät elementit ovat:

- Kuva 198.** Luonnonläheisyys. Näkymä Salmilehdolta Ranuanjärvelle.
- Kuva 199.** Puumateriaali. Kuvassa tallin yläkerran hirsiliitos.
- Kuva 200.** Yhteisöllisyys. Näkymä puustellin takapuolella vuodelta 1942. Kuvassa on saunakoululaisia.

5.2 Matkailu Ranualla

Lappiin kohdistuva kansainvälinen mielenkiinto on lisännyt matkailua myös Ranualla viime vuosina. Matkailu on muuttunut pelkästä kesäturismista ympärivuotiseksi. Ranuan eläinpuisto on tärkeä vetovoimatekijä Ranuan matkailussa. Paikkakunnalle tarvitaan lisää laadukasta majoituskapasiteettia, jotta matkailijat viipyisivät pidempään siellä.²⁶⁰ Vuonna 2019 on tehty selvitys ”Matkailun välittömät talousvaikutukset Ranualla”, jossa käy ilmi, että matkailu on kehittynyt voimakkaasti Ranualla.²⁶¹

Ranua tarjoaa matkailijoille erilaisia majoitus- ja toimintamahdollisuuksia. Esimerkiksi Ranua Villages tarjoaa erilaisia kylämatkailupalveluita, joihin kuuluu muun muassa hevostuokioita, venesafareita, arktisia luontopalveluita sekä majoitusta. Matkailijoita tulee Ranualle hillastamaan, kokemaan Lapin eksotiikkaa, katsomaan eläintarhaa sekä nauttimaan luonnonrauhasta. Talvisin Ranualla voi hiihtää ja tutustua arktisiin luontopalveluihin, jotka ovat lumen ja jään innoittamia. Kesäisin voi mennä marjastamaan, kalastamaan ja patikoimaan. Lisäksi

kyläpalvelut tarjoavat kulttuurielämyksiä kuten kulttuuripolku ja erilaisia näyttelyitä.²⁶²

Nykyään matkailijat arvostavat erityisesti hiljaisuutta. Nykyaajan matkailutrendi on maailmalla, että halutaan nähdä aitoutta ja paikallista kulttuuria eikä niinkään isoja turistiryksiä.²⁶³ Tähän Ranualla on hyvät puitteet ja juuri paikallisuus sekä aitous ovat Ranuan matkailun vetovoimatekijä. Matkailu lisää Ranuan elinvoimaisuutta merkittävästi nykyään.

Tällä hetkellä Ranualla on jonkun verran olemassa erilaisia majoitusmahdollisuuksia erilaisilla varustuksilla. Löytyy muun muassa hotellimajoitusta, majataloja, mökkejä, huiloita sekä autiotupia. Ranuanjärven rannalla sijaitsee Arctic Guesthouse & Igloos majatalo, jossa voi majoittua perinteisissä huoneissa tai lasi-igluissa. Igluissa aukeaa näkymä taivaalle ja Ranuanjärvelle. Hotelli Ilveslinna sijaitsee Salmilehdon lähellä. Lomakylä Gulo Gulo on vuonna 2012 avattu moderni hirsirakenteinen majapaikka, joka sijaitsee eläinpuiston vieressä.²⁶⁴

Tulevaisuudessa matkailun määrän noustessa Salmilehto toisi hyvän lisän nykyiseen matkailutarjontaan ja Salmilehdon majoituspalveluille on ollut kysyntää silloin kun sitä oli tarjolla, etenkin hilla-aikaan. Salmilehto sijaitsee juuri hyvällä sijainnilla lähellä eläintarhaa ja maisemallisesti kauniilla paikalla Ranuanjärven rannalla. Pihapiiri tarjoaisi juuri sitä mitä nykyaajan matkailijat haluavat, kuten aitoutta, luonnonrauhaa sekä paikallistakulttuuria. Salmilehto voi tarjota matkailijoille hyvät puitteet majoittumiselle sijaintinsa ja mahdollisten aktiviteettien puolesta. Lisäksi matkailijoita kiehtoo paikan omintakeiset tarinat.

Oik. Kuva 201. Ranuan keskusta-alueen kartta, mittakaavassa 1:20 000.

260 "Ranuan matkailu kovassa kasvussa"

261 "Matkailun välittömät talousvaikutukset Ranualla"

262 "Ranua Villages"

263 "Hiljaisuus on nyt kuumiin matkailutrendi"

264 "Ranua, Suomi – 10 parasta majoituspaikkaa"

5.3 Pihapiirin kehityssuunnitelma

Yleisesti parannetaan Salmilehdon tarjontaa ja lisätään rakennusten ja pihan käyttöä, mikä tukee matkailutoimintaa ja asumista kokonaisuudessa. Pihalle lisätään virikkeitä ja aktivoidaan etenkin rakennusten ympäröimää piha-aluetta sekä saunan ja rannan seutua. Mahdollisimman paljon hyödynnetään pihan ja rakennusten jo olemassa olevia materiaaleja.

Jossain määrin palautetaan vanhan pihapiirin ilmettä sellaiseksi kuin mitä se oli alun perin. Vanhan piha-alueen puustellin ympärille polut palautetaan 1920-luvun pihapiirroksen mukaisesti, jotka jäsentävät aluetta luontevasti. Pihan etuosaan eli puustellin edustalle tulee lasten leikkivälineet ja yleinen oleskelupaikka. Pihalle jätetään tilaa erilaisille tapahtumille, jotta siihen voidaan tarvittaessa pystyttää esimerkiksi katos. Lasten leikkivälineet tehdään hirrestä pihan yleisilmeeseen sopivaksi. Tällä hetkellä pihalla löytyy vain hiekkalaatikko. Purettu kaivon puinen tasanne palautetaan vastaavan näköiseksi istumapaikaksi pihalle. Tallin viereen voisi tulla keppihevosille suunnattu juoksurata esteineen.

Puustellin taakse, rannan puolelle palautetaan myös 1920-luvun pihapiirroksen kaltaiset polut ja sinne lisätään istutuksia. Ranta-aluetta kunnostetaan, jotta rantaa voitaisiin hyödyntää paremmin vesilajeihin kuten uintiin ja soutamiseen. Saunan lähelle rakennettaisiin laituri veneitä, uintia ja yleistä oleskelua varten. Hirsinen grillikatos tulee rannan lähetyville suunnilleen sinne missä nykyinen nuotiopaikka sijaitsee.

Seuraavalla sivulla on ideakuvia pihan kehittämistä varten:

- Kuva 202.** Esimerkki rannan tuntumaan tulevasta grillikatoksesta. Avarasta grillikatoksesta käsin voi ihailla Ranuanjärveä.
- Kuva 203.** Vene- ja uimalaituri saunarakennuksen ja grillikatoksen yhteyteen.
- Kuva 204.** Puisia keinoja piha-alueelle.
- Kuva 205.** Vanhan valokuvan mukaan ennallistetaan vanhan kaivon kansi, jota voi käyttää istuskelutasanteena.
- Kuva 206.** Tallin vierustalle voi tulla keppihevosille oma laidun.
- Kuva 207.** Pihapiiriin valaistusta lisätään erilaisilla puuaiheisilla valaisimilla.
- Kuva 208.** Valokuva 1900-luvun pihasta, minkä tyyliseksi puustellin takana olevan piha-alueen voi tehdä.
- Kuva 209.** Pihan tärkeimpiä puita voidaan korostaa lisäämällä niihin valaistusta.
- Kuva 210.** Lasten leikkivälineet, kuten hiekkalaatikko ovat hirrestä tehtyjä.
- Kuva 211.** Hirrestä tehty pihapenkki.

1.

2.

3.

4.

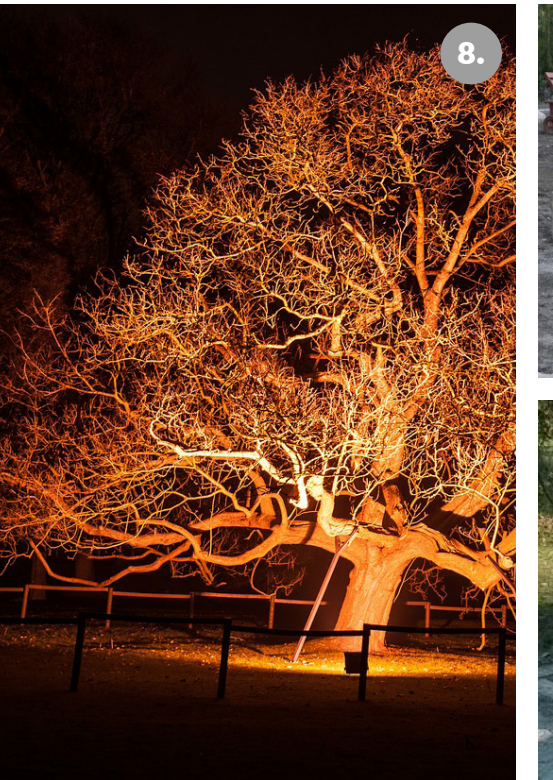
5.

6.

7.

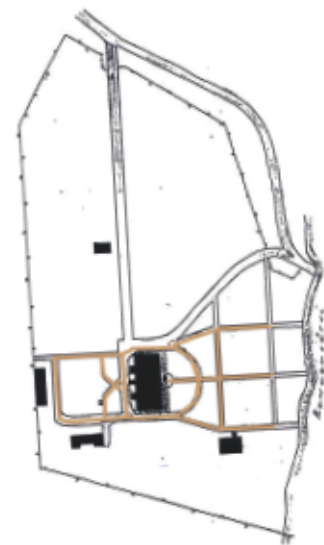
8.

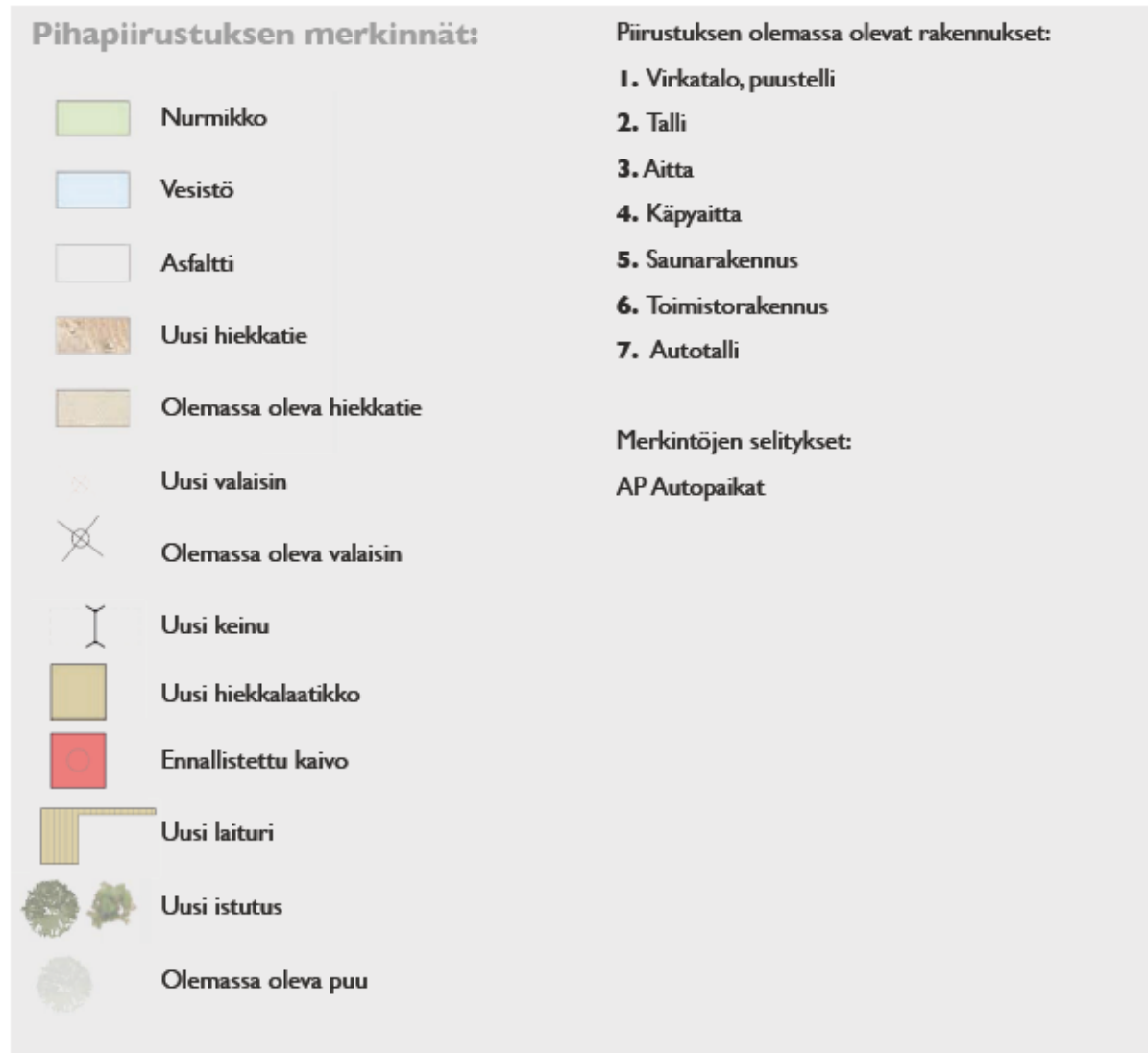
9.

10.

Kuva 212. Salmilehdon pihapiirustus 1920-luvulta. Pihapiirustuksen mukaan palautetaan polkuja pihalle. Piirustus on mittakaavassa 1:4000. Piirustukseen ruskealla väritetyt kohdat ovat suunnitelman palautettavia polkuja.

Oik. Kuva 213. Salmilehdon pihasuunnitelma vuoden 1979 laaditun asemapiiroksen pohjalta, mittakaavassa 1:500.

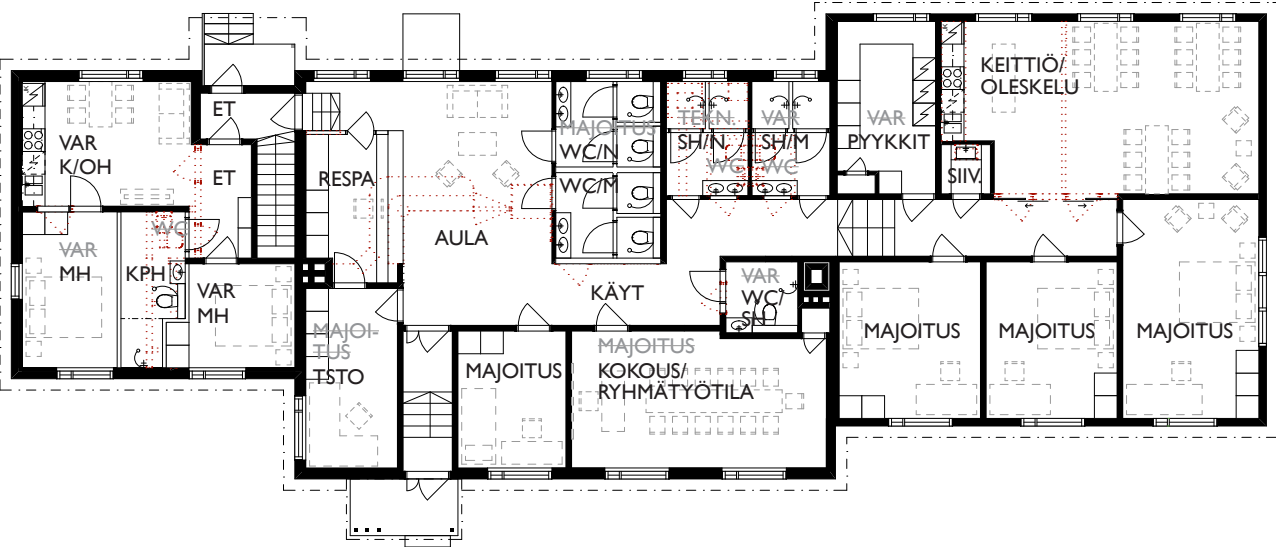
5.4 Toimistorakennuksen uudelleenkäyttösuunnitelma

Toimistorakennukseen tulee majoitustilaa matkailijoille. Tavoitteena on selkeyttää toimiston moneen otteeseen muokattua tilanjakoa, kuitenkin säilyttämällä toimistolle ominainen henki. Salmilehdon vierailijoiden ja matkailijoiden vastaanotto toimii toimiston tiloissa. Rakennuksessa on tällä hetkellä keittiö sekä sauna matkailijoiden tarpeisiin, ja ne on suunnitelmassa esitetty uudistettaviksi. Toimiston majoitustiloista tulee ympärivuotiset.

Ensimmäiseen kerrokseen tulee majoitus-huoneita erilaisiin tarpeisiin. Pohjoispäätyyn tulee huoneisto, jossa on oma keittiö sekä pesutilat. Muut majoitustilat jakavat yhteiset pesutilat sekä keittiön. Isoimpaan huonetilaan toimiston länsipuolelle tulee kokoontumistila, jossa voi järjestää erilaisia tilaisuuksia. Nykyinen koneellinen ilmanvaihtolaitteisto puretaan pois ja se korvataan tehostetulla painovoimaisella ilmanvaihdolla. Saniteettitiloja uudistetaan ja lisätään sekä pesutiloja lisätään myös ensimmäiseen kerrokseen.

Kellarikerroksen tilajakoa selkeytetään hie-man ja pesutilojen yhteyteen tulee pieni oleskelu-aula. Nykyiseen pajatilaan tulee lisää puukäsityölaitteita ja pari peitettyä ikkunaa palautetaan sinne. Pajatiloissa voisi pitää esi-

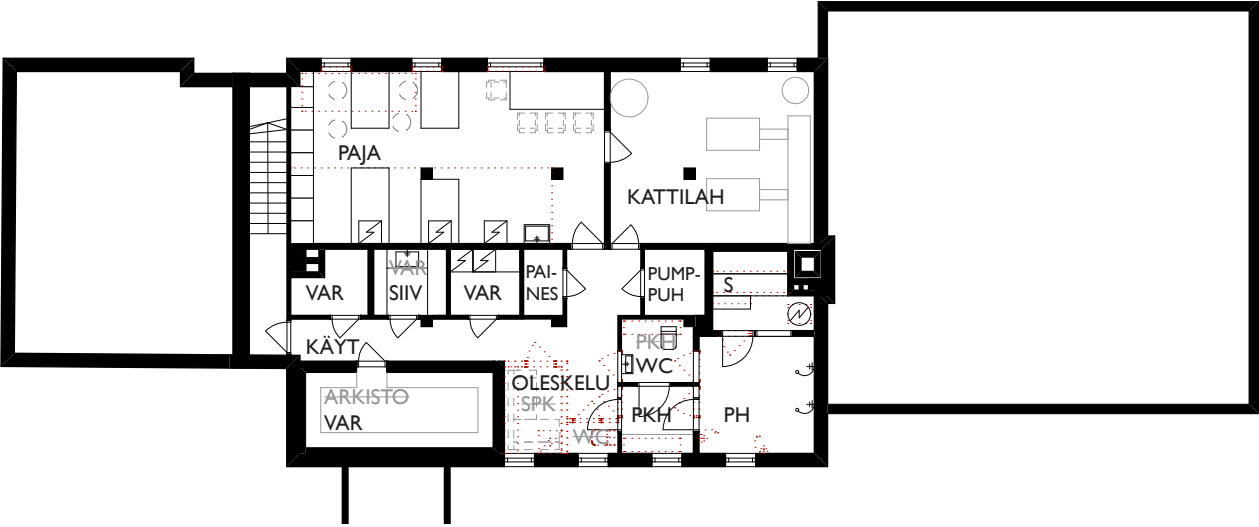
merkiksi erilaisia puukäsityökursseja tai tilaa voisi vuokrata. Pesutiloja uusitaan ja toinen pukuhuone puretaan pois.

Kuva 214. Toimistorakennuksen suunnitelman pohjapiirustus 1. krs, mittakaavassa 1:200.

Piirustuksien selitykset:

- Alkuperäinen rakenne
- Uusi seinä
- Purettava rakenne
- VAR nykyinen käyttötarkoitus
- VAR entinen käyttötarkoitus

Kuva 215. Toimistorakennuksen suunnitelman pohjapiirustus kellari, mittakaavassa 1:200.

5.5 Puustellin korjaussuunnitelma

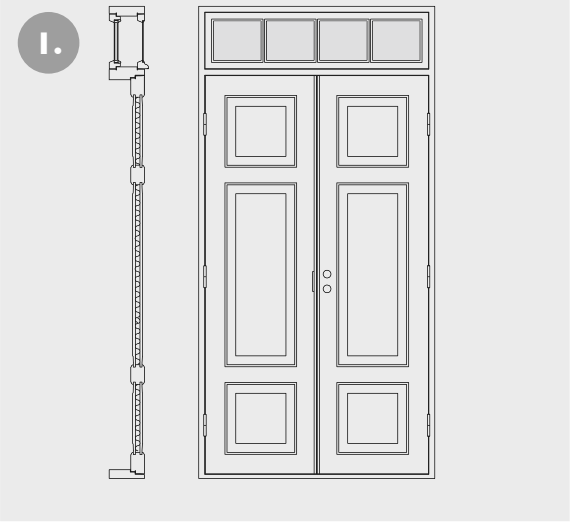
Puustellin korjaamisessa tavoitteena on mahdollisimman kevyillä muutoksilla palauttaa rakennusta alkuperäiseen suuntaan. Rakennuksessa säilyy pääosin nykyinen käyttö asuintiloina tai majoituskäytössä. Nykyisellään lähinnä tyhjiään ja varastotilana oleva kylmä ullakko voitaisiin hyödyntää vuokratavana tapahtuma tai juhlatilana, ainakin kesäisin. Etenkin pienillä muutoksilla rakennuksen julkisivuun saataisiin palautettua rakennuksen jugend aikakauden henkeä.

Julkisivut

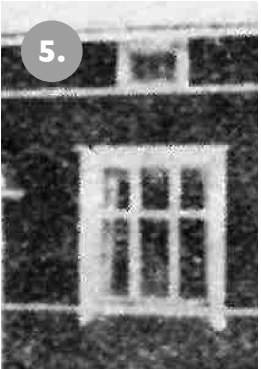
Ulkoapäin puustelli on parhaiten säilynyt ja osin jo 1990-luvun korjauksen yhteydessä palautettu alkuperäiseen suuntaan. Kuistit ja väritys ovat alkuperäistä vastaavat. Päätyjulkisivujen katokset olivat alun perin hieman pienempiä, mutta sitä ei ole tarkoituksenmukaista muuttaa, kun muotokieli on muuten vastaavanlainen. Katto oli alun perin pärekatto, mutta nykyinen katto on hyväkuntoinen ja helpompi huoltaa, joten se kannattaa pitää nykyisellään. Julkisivuissa lähinnä ikkunoiden ja ovien palautus alkuperäisen kaltaiseksi vaikuttaisi merkittävästi rakennuksen henkeen.

Ovet ja ikkunat

Ulko-ovet palautetaan mahdollisimman alkuperäisen kaltaiseksi valokuvien avulla mittatilaustyönä puusepällä. Sisäovet löytyvät ullakolta hyväkuntoisina, jolloin nykyiset ovet voi korvata alkuperäisillä. Alkuperäisiä ikkunoita ei ole enää olemassa muuta kuin osa ikkunoista ullakolla. Ullakon alkuperäisten ikkunoiden mukaan tehdään ikkunaprofiilit ja ikkunat teetetään mittatilaustyönä puusepällä. Ovien ja ikkunoiden uusimisessa voidaan hyödyntää paikallista osaamista.

1. **Kuva 216.** Läntisen julkisivun ulko-ovet olivat alunperin peilipari-ovet. Pari-ovet voi teettää puusepällä alkuperäistä vastaavaksi.
2. **Kuva 217.** Puustellin sisätilojen alkuperäiset väli-ovet löytyvät ullakolta. Ne voidaan kunnostaa tarpeen mukaan ja palauttaa takaisin sisätiloihin.

3. **Kuva 218.** Puustellin eteläpäädyn alkuperäisten yläikkunoiden mukaan tehdään vastaavat ikkunat pohjoispäätyyn.
4. **Kuva 219.** Itäisen julkisivun suuret ikkunat olivat tämän tyyppisiä.
5. **Kuva 220.** Läntisen julkisivun ensimmäisen kerroksen ikkunat uusitaan vastaavaksi kuin mitä ne olivat vielä 1940-luvun valokuvassa.

Sisätilat

Ensimmäiseen kerrokseen 1970-luvun korjauksen yhteydessä rakennettu sisäkatto poistetaan ja palautetaan tilojen alkuperäinen huonekorkeus, joka oli 3200 mm kun nykyinen on madallettu 2800 mm. Tilalle tulee joko, alla oleva alkuperäinen katto mikäli se on hyväkuntoinen tai uusitaan vastaava katto tilalle. Ullakolla säilössä olevat sisäovet palautetaan nykyisten tilalle. Sisätilojen nykyinen lattia puretaan ja hyödynnetään alla olevaa lautalattiaa, mikäli se on hyödynnettävissä. Muutoin tehdään uusi lautalattia. Aiemmin poistetut kakluunit voidaan palauttaa tunnelmanluojiksi. Nykyään valmistetaan tuon aikakauden tyyllisiä kakluuneja myös Suomessa.²⁶⁵

265 ”Pönttöuunit palasivat värikkäinä”

6. **Kuva 221.** Aitassa säilössä oleva puutavara, jota voidaan käyttää esimerkiksi puustellin ullakon juhlatilan pöytien rakentamiseen.
7. **Kuva 222.** Puustellin tulisijat ovat olleet vastaavia kuin saunarakennuksen olemassa olevat tulisijat. Puustellin ennallistamisen yhteydessä kakluuneja palautetaan puustelliin.

Ullakolle johtava porrashuone uusitaan. Portaatt muutetaan puuportaiksi ja seinät paneroidaan puupaneelilla. Nykyinen 1970-luvun ilme poikkeaa suuresti talon hengestä. Ullakolla oleva asuinhuoneisto kunnostetaan vastaavalla tavalla kuin alakerran asuinhuoneistot, sinne palautetaan alkuperäiset ovet sekä pinnat ennallistetaan.

Ullakkotilaa selkeytetään, nykyiset häkki-varastot puretaan pois. Ullakkotilan lattiaa nostetaan sen verran, että lattian alahirret saadaan peittoon eikä niihin kompastu. Eteläpäädyssä sijaitsevan huoneen tapetin jäänteet kerätään talteen. Tapetin paloista voidaan tehdä esimerkiksi taulu huoneeseen, muistuttamaan paikan historiasta. Tila voisi toimia hyvin juhlien ja tapahtumien pitopaikkana. Alkuperäisen hengen säilyttämisen kannalta tilaa ei kannata lämmöneristää, jolloin se on käytössä lähinnä kesäisin. Infrapunalampuilla voidaan tilapäisesti lämmittää tilaa, jolloin sen käyttöaika pitenee syksyyn ja kevääseen. Aittarakennuksessa säilytyksessä olevasta hyväkuntoisesta puusta voi tehdä esimerkiksi ullakolle pöydät.

1. **Kuva 223.** Puustellin porrastila nykyään.
2. **Kuva 224.** Havainnekuva puustellin porrastilasta.

3. **Kuva 225.** Puustellin ullakkotila havainnekuva.
4. **Kuva 226.** Puustellin ullakkotila nykyään.

5.6 Muut rakennukset

Talli

Tallissa voisi olla esimerkiksi pakohuonepelejä tai keppihevostalli. Nykyään pakohuonepelit ovat suosittuja ja talli tarjoisi erilaiset hyvät puitteet sille. Keppihevosharrastus on myös viime vuosina nostanut päätään ja oikea talli antaisi hyvät puitteet harrastajille. Pihalla tallin lähettävillä voisi ratsastaa keppihevosilla. Talli on säilynyt hyvin alkuperäisessä asussaan, joten kaikki muutokset mitä sinne tehdään, pitäisi olla helposti poistettavissa.

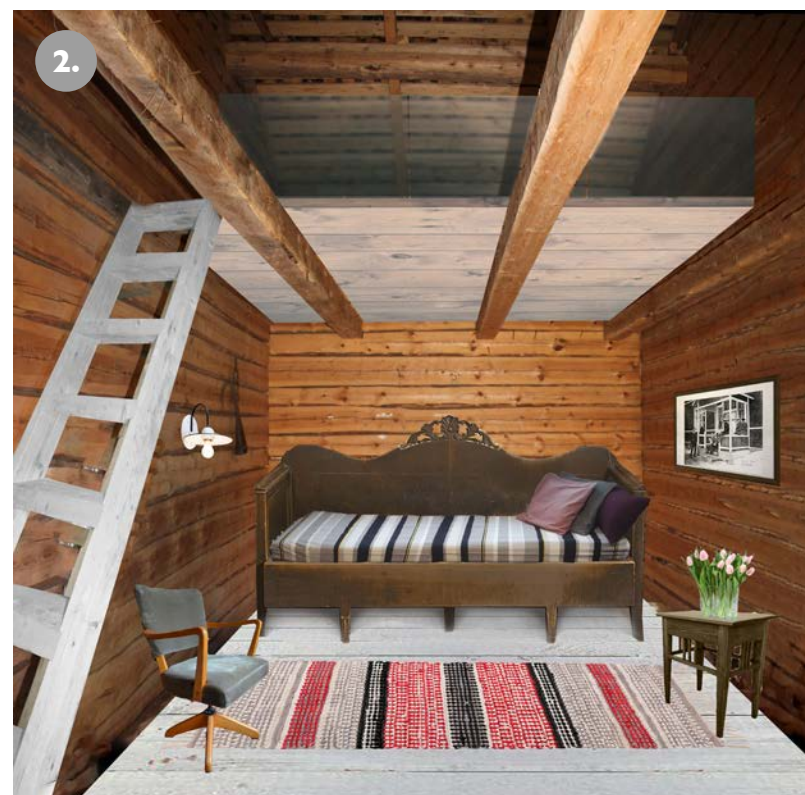
Aitta

Aittarakennukseen tulee luontevasti kesällä käytettäviä majoitustiloja. Tiloihin saa kätevästi rakennettua parven, jotta saa lisää tilaa huoneisiin. Aitassa majoittuvat käyttäisivät toimistorakennuksen keittiö ja saniteettitiloja. Lämmitykseen ja tarvittaessa jäähdytykseen voi asentaa ilmanlämpöpumput aittaan. Aitta olisi tunnelmallinen majoituspaikka kesäisin. Muutosten tulisi olla niin kevyitä, että aitta olisi palautettavissa alkuperäiseen asuun helposti ja nykyinen henki säilyisi tiloissa.

1. **Kuva 227.** Aitan pohjoispäädyyn huonetila nykyään.
2. **Kuva 228.** Havainnekuva aitan pohjoispäädyyn huoneen majoitustilasta.

Sauna

Saunarakennukseen on tehty jo aiemmin erillinen suunnitelma sen palauttamiseksi takaisin käyttöön. Tästä johtuen saunarakennuksen suunnittelu ei kuulu tämän työn piiriin. Haasteita tuo saunan yläkerran matala tila sillä suojelumääräysten mukaan kattoa ei saa korottaa eikä julkisivuihin saa tehdä muitakaan muutoksia ilman Museoviraston suostumusta. Saunasta tulisi ainutlaatuinen perinteinen suomalainen sauna, jollaista ei monta ole. Sauna rakennus on poikkeuksellisen suuri mikä mahdollistaa tilojen monipuolisen käytön esimerkiksi erilaisien tapahtumien järjestämiseen tai tilojen vuokraamisen isommallekin seurueelle.

Autotalli

Autotalliin oli jo 1980–90-luvun taitteessa ajatus tehdä katosta harjakatto, jotta se sointuisi pihapiirin muihin rakennuksiin.²⁶⁶ Käytön kannalta autotallia ei kannata purkaa kokonaan sillä se on tälläkin hetkellä kovassa käytössä.²⁶⁷ Autotallin katon voi muuttaa harjakattoiseksi, vastaavanlaiseksi kuin mitä on talli- ja aittarakennuksessa tällä hetkellä. Sijaintinsa puolesta autotalli asettuu hyvin rajaamaan pihan vanhaa ja uutta osaa.

266 Luukkonen 2019
267 Karttunen Unto 2018

3. **Kuva 229.** Autotallirakennus nykyään.
4. **Kuva 230.** Havainnekuva harjakattoisesta autotallista.

6 Pohdintaa

Tavoitteenani on kartoittaa Salmilehdon historiaa mahdollisimman hyvin ja luoda siihen perustuva käyttökelpoinen suunnitelma. Työssäni historiankartoitus nousi merkittävimpään rooliin myös asiakkaan toiveesta ja se sopi työn luonteeseen hyvin. Tarkoituksena oli koota hajanaiset tiedonmuruset eheäksi kokonaisuudeksi. Suunnitelman on tarkoitus luoda mielikuvia Salmilehdon tulevaisuudesta ja antaa suuntaa suunnitelman jatkojalostamiselle lopulta toteutukseen asti. Yleisesti diplomityön keskeinen tavoite on vastata asiakkaan tarpeisiin ja sen lisäksi lisätä ihmisten tietämystä Salmilehdosta ja Metsähallituksen rakennuskannasta yleisesti.

Alussa ensimmäinen haaste oli aihepiirin rajaaminen mielekkääksi ja sopivaksi kokonaisuudeksi. Lopulta työtä tehdessä eteenpäin työnrajaus alkoi hahmottua selvemmin. Rajaukseen vaikutti oleellisesti aiheesta löydetty materiaali sekä asiakkaan toiveet. Pyrin pitämään aihepiirin kasassa, että työn pääpaino on juuri Salmilehdossa eikä niinkään Metsähallituksen historiassa yleisellä tasolla. Metsähallituksen historia osuuden tarkoituksena on lähinnä antaa pohjaa Salmilehdon historian tarkastelulle.

Haastavinta ja lopulta palkitsevinta työssäni oli aineistonkeruu. Diplomityötä tehdessäni onnistuin kehittämään merkittävästi etenkin tiedonhakutaitojani. Koen että jatkossa on huomattavasti helpompi lähteä tutkimaan rakennusten taustaa, kun tietää selvemmin mistä kannattaa lähteä hakemaan ja mihin kannattaa keskittyä. Haastavinta juuri Salmilehdossa oli sen aineiston vähyyks ja hajanaisuus. Ilmeni, että arkistoissa oli tapahtunut viime vuosina isoja rakenteellisia muutoksia, mitkä vaikeuttivat aineistonkeruuta huomattavasti. Ilmeisesti osa merkittävästä aineistosta oli kadonnut jäljettömiin. Onneksi löysin ihmisten yksityisarkistoista sekä Metsähallituksen omasta arkistosta paljon tarpeellista materiaalia työhöni. Olen kiitollinen kaikille niille henkilöille, jotka avuliaasti jakoivat tietoa ja materiaalia työtäni varten. Historian tutkiminen oli pitkäjänteistä salapoliisityötä, jossa jokainen uusi tiedonmuruinen ilahdutti suuresti useampien vesiperien jälkeen.

Salmilehdon virkatalon, kuten Metsähallituksen rakennuskannan arvot yleisestikin, ovat ensisijaisesti kulttuurihistorialliset eikä niinkään arkkitehtoniset. Varmaan myös osin tästä syystä oli vaikea löytää aineistoa juuri Salmilehdosta. Vaikka aineistoa löytyi

lopulta suhteellisen hyvin, niin historiankartoituksessa jäi aukkoja. Esimerkiksi puustellin ja toimiston sisätilojen osalta tiedot jäivät aika suppeaksi. Puustellin pohjapiirustuksien, yhden valokuvan sekä muiden aikalaisten rakennuksien perusteella voi vain päätellä millaisia muutoksia sisätilat ovat kokeneet ajan saatossa ja millainen oli alkuperäiset sisätilat.

Arvokkainta pihapiirissä on ehjänä säilynyt kokonaisuus ja etenkin 1900-luvulla rakennetut rakennukset. Puustelli on kokenut paljon muutoksia, mutta se on säilynyt hyväkuntoisena ja sen arvoa voidaan nostaa ennallistavilla palautuksilla. Tietyssä mielessä erilaiset ajalliset kerrostumat voivat hyvin toteutettuna tuoda lisä arvoa rakennukselle tai alueelle. Salmilehdossa toimistorakennus sopii pihan miljööseen hyvin täydentäen pihapiiriä ja luoden oman kerroksen ja piha-alueen, kuitenkin pilaamatta vanhaa piha-aluetta.

Ainoa mikä poikkeaa suuresti pihapiirissä, on autotallirakennus. Osa haastattelemistani henkilöistä valitti autotallin ulkonäköä ja toivoi jopa, että se purettaisiin pois kokonaan. Alun perin mietin itsekin autotallin purkamista, mutta Karttunen kertoi, että se on vasta maalattu ja kovalla käyttöasteella. Sitten mietitytti, että onko tarkoituksenmukais-

ta purkaa rakennus, joka toimii hyvin ja jolle on tarvetta sen tähden, että se on esteettisesti epämiellyttävä. Lopulta päädyin muuttamaan autotallin ympäristöön sopivamman näköiseksi vaihtamalla rakennuksen katon pulpettikaton harjakattoiseksi. Muutokselle on myös historialliset perusteet, kun aikaisemmin on pohdittu samaa muutosta. Yleisesti ottaen rakentamisessa esteettisyyden lisäksi on tärkeää ottaa huomioon rakentamisen ekologisuus sekä tarkoituksenmukaisuus.

Suunnitelmassa haasteita tuli siitä, että mihin halutaan keskittyä. Uuteen toimistorakennukseen vai puustelliin. Lopulta toimistorakennus oli sopivampi vaihtoehto asiakkaan ja itseni kannalta sillä se on tällä hetkellä vähemmällä käytöllä. Lisäksi puustellin suunnittelua olisi hankaloittanut se, etten päässyt kiertelemään rakennuksen kaikkiin tiloihin.

Salmilehdon rakennusten arvoa on ylläpitänyt se, että niistä on pidetty aina hyvää huolta ja ne ovat pysyneet käytössä tähän päivään asti. Tärkeitä korjaustoimenpiteitä kuten katon uusimista ei ole laiminlyöty. Rakennuksille parempi vaihtoehto on lähes aina se, että ne pysyvät käytössä. Tällöin rakennus ei pääse rapistumaan. Yleisesti yksi

rakennustensuojelun haasteita on kuinka paljon voi rajoittaa ja ohjata suunnittelua, että rakennuksen arvot säilyisivät, mutta se pysyisi käytössä myös tulevaisuudessa. Toisinaan liian tiukka suojele voi pahimmassa tapauksessa johtaa arvokkaan rakennuksen rapistumiseen, koska monet eivät uskalla lähteä korjaamaan kohdetta, joka voi tulla liian kalliiksi tai hankalaksi. Tärkeää on löytää hyvä balanssi tarkoituksenmukaisuuden ja suojeltavien arvojen välillä.

6.1 Lopuksi

Kaiken kaikkiaan projekti on ollut erittäin opettavainen ja antoisa. Diplomityötä on ollut mielekästä tehdä ja yhteistyö Unto Karttusen kanssa on sujunut hyvin. Kohdekäynnit Ranualla ovat olleet erittäin mielenkiintoisia ja kohde on erittäin mieleenpainuva ainutlaatuinen kokonaisuus. Tulevaisuudessa näkisin, että Salmilehtoon syntyy uusia hienoja tarinoita.

Kiitos kaikille teille, jotka olette olleet tukena ja auttaneet minua diplomityöni loppuun saattamisesta. Kiitos Unto Karttuselle tämän työn mahdollistamisesta ja Anu Soikkelille kannustavasta ohjauksesta. Kiitos Ranuan Metsähallituksen työntekijöille ja ranualaisille, jotka olette jakaneet arvokasta tietoa sekä aineistoa työtä varten. Kiitos puolisololleni Ari Himangalle. Kiitos perheelleni ja ystävilleni tuestanne.

7 Lähteet

I. Painamattomat lähteet:

ARKISTOT

Metsähallituksen arkisto

Vanha valokuva Salmilehdosta, v. 1986

Metsänhoitaja V. Hyhkö, Salmilehdon asemapiirustus, v. 1924

Tekijä tuntematon noin 1910-luvulta, Puustellin alku-peräinen pohjapiirustus 1. krs

Oulun kansallisarkisto

Metsähallituksen Iin tarkastuspiirin arkisto, Taivalkosken, Ranuan ja Ylisimon metsänhoitajien virkatalojen rakennusurakkasopimukset, rakennustarkastukset ja muut asiakirjat 1909–1915, Urakkatarjous, v. 1910, G. Y. Haapaoja

Metsähallituksen Iin tarkastuspiirin arkisto, Taivalkosken, Ranuan ja Ylisimon metsänhoitajien virkatalojen rakennusurakkasopimukset, rakennustarkastukset ja muut asiakirjat 1909–1915, Urakkakontrakti, v. 1911, G. Y. Haapaoja

Metsähallituksen Ranuan hoitoalueen arkisto, Alue-metsänhoitajan kirjetositteet 1916–1919, Ylimetsänhoitajalle, v. 1918

Metsähallituksen Ranuan läntisen hoitoalueen arkisto, Vuosiseloste 1957–1964, Ranuan läntinen hoitoalue, Taulukko 32. Suorasanainen kertomus v. 1957

Metsähallituksen Ranuan läntisen hoitoalueen arkisto, Vuosiseloste 1957–1964, Ranuan läntinen hoitoalue, Ranuan läntinen hoitoalueen aluemetsänhoitaja, v. 1959

Metsähallituksen Ranuan läntisen hoitoalueen arkisto, Vuosiseloste 1957–1964, Ranuan läntinen hoitoalue, Ranuan läntinen hoitoalue, Taulukko 32. Suorasanainen kertomus, v. 1959

Metsähallituksen Ranuan läntisen hoitoalueen arkisto, Kirjetositteet 1957–1964, Metsähallituksen kirje 14.2.1964, Metsähallituksen huoneisto Ranuan virastossa

Metsähallituksen Ranuan läntisen hoitoalueen arkisto, Kirjetositteet 1957–1964, Metsähallinnon Pohjanmaan piirikuntakonttorin kirje 27.8.1963, Kantatien N:o 78 rakentaminen Ranuan kirkonkylän kohdalta

Metsähallituksen Ranuan läntisen hoitoalueen arkisto, Lähteneet kirjeet 1957–1964, Koillis-Pohjan Sähkö Oy:n anomus, Piirikuntakonttorille 23.11.1963

Unto Karttusen arkisto

Kyllikki Syväranta 1958, Talousrakennuksen pohjapiirustus, julkisivu ja leikkaus, Metsähallituksen pohjanmaan piirikuntakonttori, Ranuan itäinen- ja läntinen hoitoalue

Puustellin korjauksen julkisivupiirustus pohjoiseen ja leikkauspiirustus 1970-luvulta, Salmilehto, Metsähallinnon pohjanmaan piirikuntakonttori

Autotallin urakkasopimus 1975, Urakan antajat: Eino Kämä, Veikko Kämä ja Lauri Kämä, Metsähallinnon Ranuan hoitoalue

Öljysäiliöntarkastuspöytäkirja 1976, Felix Wärme, Wärmen konepaja

Lapin suunnittelu Oy 1979, Asemapiirustus Salmilehdosta, Metsähallinnon peräpohjolan piirikuntakonttori Ranuan toimitalo

Lapin suunnittelu Oy 1979, Toimiston julkisivut, laajennusosan suunnitelma, Salmilehto, Metsähallinnon peräpohjolan piirikuntakonttori Ranuan toimitalo

Paavo Kaijainen 1979, Toimiston LVI-työselitys Metsähallinnon Perä-Pohjolan piirikuntakonttori

Lapin Suunnittelu Oy 1992, Toimiston LVI-suunnitelmat, Salmilehto, Metsähallitus Ranuan toimitalo

LVI-insinööritoimisto Viden Ky 1992, Toimiston LVI-piirustus, Ilmanvaihto Ullakko/vesikatto, Salmilehto, Metsähallitus Ranuan toimitalo

Kalevi Hakasalon puhe 1993, Muistolaatan kiinnittäminen seinään 22.5.1993 50-vuotis luokkakokouksessa

Ranuan lämpö Oy 2005, Sirpa Hakala, Tiedustelu kaukolämpöön siirtyville kiinteistöille, Metsähallitus, Metsätie 1, Ranua

Kuha Tero 6.10.2017, Vauriokartoitus, Salmilehdon pihapiiri

Homenokka ky 2018, Metsätie 1, Ranua, Toimiston kosteusvauriokartoitus

HAASTATTELUT

Ryhmähaastattelu Salmilehdossa, Ranual-la, 12.10.2018

Ahonen Antero, Metsähallituksen entinen työntekijä Ranuan hoitoalueella. Vuonna 1978 valmistui Hervaalta Metsätalousinsinööriksi. Vuonna 1987 tuli Metsähallitukseen Ranualle töihin suunnittelijaksi Simon puolelle. Vuodesta 1994 lähtien oli piiriesimies 17 vuotta. Jäi eläkkeelle pari vuotta sitten ja oli yhteensä 29 vuotta Ranuan hoitoalueella töissä. Kotoisin Pudasjärveltä.

Hiltunen Jouko, Metsähallituksen entinen työntekijä Ranuan hoitoalueella. Vuonna 1974 tuli Metsähallitukselle suopuolelle töihin, tekemään linjoja suoperän kankaalle. Vuodesta 1983 lähtien työnjohtajana, monia vaiheita työelämässä. 1990-luvulla halvaantui ja jäi eläkkeelle.

Karttunen Unto, Salmilehdon omistaja. Metsähallituksen entinen työntekijä Ranuan hoitoalueella. Syntyi Simossa vuonna 1951. Piti veljesten kanssa autokorjaamoa muutaman vuoden, jonka jälkeen oli metsäkoneen kuljettajana pari vuotta. Kävi Kemissä ammattikoulun metallialalle. Vuonna 1985 kävi met-

säntyöjohtajankoulun ja sen jälkeen pääsi Metsähallitukseen töihin. Metsähallituksella oli murrosvaihe, jolloin työllistytminen metsäalalle oli vaikeaa. Aluksi työt liittyivät virkistyspalveluihin kuten erilaisten virkistysrakennusten rakentamismaiseen ja kunnostamiseen. Vuonna 2002 siirtyi takaisin metsätalouspuolelle työnjohtajaksi Ranualle. Oli 10 vuotta metsänhoidon esimiehenä. Maanmuokkaus urakoinnit olivat Karttusen vastuulla Rovaniemen alueella. Jäi eläkkeelle vuonna 2015 ja samana vuonna osti Salmilehdon.

Karttunen Leila, Salmilehdon omistaja. Unto Karttusen vaimo.

Pulju Juhani, Metsähallituksen entinen työntekijä Ranuan hoitoalueella. Vuodesta 1965 lähtien oli säännöllisesti töissä Metsähallituksella. Viimeiset vuodet hän oli töissä Rovaniemellä ja Kemissä kuljetustiimissä. Istutustöissä 1960-luvulta lähtien ja 1974 työjohtajakoulussa. Kotoisin Simojoen varrelta.

Puolakanaho Veikko, Metsähallituksen entinen työntekijä Ranuan hoitoalueella. Tuli työelämään vuonna 1959 kotikylälle hevossavottaan. Työ oli alkuun hyvin fyysistä. On kokenut metsätyön kehityksen alkulähteiltä aina konekauteen saakka. Ilmari Tolonen otti hänet aikanaan metsuriksi. Jäi varhaiseläkkeelle vuonna 1997 selän vioittumisen vuoksi. Kotoisin Ranualta, Kuukasjärveltä.

Tolonen Ilmari, Metsähallituksen entinen työntekijä Ranuan hoitoalueella. Tuli Ranuan läntiseen hoitoalueeseen töihin. Teki paljon erilaisia töitä uransa aikana Metsähallituksessa. Oli aikanaan pystymittaus ekspertti. Asuin Salmilehdossa, puustellissa aikanaan. Kotoisin Simosta, jonne palasi takaisin asumaan.

Ranuan Metsähallitus, Virastotie 8, Ranua, 4.7.2019

Erkki Luukkonen, Ranuan Metsähallituksen nykyinen työntekijä.

SALMILEHTO

Muistolaatta Salmilehdon saunarakennuksen seinällä 1993, osoitteessa: Metsätie 1, Ranua

II. Painetut lähteet:

Artikkelit ja julkaisut

Elo Tiina – Seppälä, Sirkka-Liisa 1/2013: Isojen pirttien kylät, Pelkosenniemen kulttuuriympäristöohjelma. Haettu osoitteesta: https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/41083/SY_1_2013.pdf?sequence=1&isAllowed=y (viitattu 3.3.2020)

Putkisto Kalle 1959: Puun korjuutöiden koneellistuminen ja metsätalouden työvoiman tarve, Metsätaloudellinen Aikakausilehti, Helsinki. Haettu osoitteesta: http://www.metsateho.fi/wp-content/uploads/tiedotus-1959_161.pdf (viitattu 3.3.2020)

Tervonen Päivi 2003: Vuolijoen kulttuurimaiseman kerroksia, Alueelliset ympäristöjulkaisut, Kainuun ympäristökeskus. Haettu osoitteesta: <https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/134463/AY316.pdf?sequence=2> (viitattu 3.3.2020)

Satokangas Pasi 2019: Matkailun välittömät talousvaikutukset Ranualla, matkailupalvelut, Lapin ammattikorkeakoulu, artikkeli Lumen 1/2019. Haettu osoitteesta: <https://www.lapinamk.fi/loader.aspx?id=55d41033-6b26-47e1-be99-feeb22ca2a57> (viitattu 15.4.2020)

Sikanen Anna-Maija 1992: Metsävirtajoiden, -hoitajien ja metsätyönjohtajien virkatalot esimerkkeinä Kuijärven, Hannukkalanniemen ja Kariniemen tilat, Museovirasto. Haettu osoitteesta: https://www.kyppi.fi/palveluikkuna/raportti/read/asp/hae_liite.aspx?id=106143&ttvyppi=pdf&kansio_id=0 (viitattu 16.4.2020)

Valve Paavo 1982: Virkataloista eli puustelleista (boställe, asumatila, virkatalo), Lapin metsämuseo 1982, s.7–11

Lähdekirjallisuus

Hiltunen Mauno 1990: Ranuan historia, Ranuan kunta ja seurakunta, Pohjolan Sanomat Oy Kemi

Hiltunen Sointu 1994: Kemijärven puustelli, Lapin Painotuote Oy

Lohi Susanna 2018: ”Voi hyvänen aika...Se oli aivan eri maailma!”. Ranualaisten elämänkaari sodan jälkeisinä vuosikymmeninä -lapsuus, nuoruus, aikuis-tuminen, Ranuan kansalaisopiston Lähihistoria tarinoiksi-ryhmän keskusteluiden pohjalta koonnut ja toimitannut Susanna Lohi, Ranuan kunta

Parpola Antti – Åberg, Veijo 2009: Metsävaltio. Metsähallitus ja Suomi 1859–2009

Peltonen Matti 1993: Uiton historia. Tukinuitosta Suomessa 1800-luvun puolivälistä 1980-luvulle, Tam-misaari

Petäjä Marjatta 1984: Meidän kylämme. Ranuan kirkonkylä, Ranuan kk:n maatalousnaisosasto opintokerho, Mattilan kirjapaino Ky

Ranuan perinnekirjatoimikunta 1979: Tappauksia Ranualta

Salo Timo 1985: Metsähallitus 125 vuotta. 1859–1984. Kirjapaino Karprint, Huhmari

Vauramo Anu 1995: Kämpiltä kelokyliin. Metsähallituksen suojellut rakennukset. Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja, Vantaa

Metsähallitus 1993: Metsähallituksen esitys suojeltavis-

ta rakennuksista. kohteiden esittely

Opinnäytetyöt

Impiö Ville 2013: Metsähallintoa korven kansan paris-sa. Metsähallituksen Ranuan hoitoalue vuosina 1905–1939. Suomen ja Skandinavian historian pro gradu -tutkielma, Oulun yliopisto

Kokko Marika 2018: pohjalaistalon korjausrakentamisen monet haasteet, Museologia Musiikin, taiteen ja kulttuurintutkimuksen laitos Pro gradu –tutkielma, Jyväskylän Yliopisto

Luoma Oskari 2017: Kymijoen vesistön uitto tehostuu ja päättyy Keiteleen-Päijänteen kanavan viivästymisen ja sen seuraukset uitolle, Historian ja etnologian laitos Taloushistoria Pro gradu –tutkielma, Jyväskylän yliopisto

Syri Saara 2017: Asunnonvuokraus Salmilehdon matkailupalveluliiketoiminnan kehittäminen palvelumuotoilun avulla, Lepaa, maisemasuunnittelun koulutus-ohjelma, Ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö, Hämeen ammattikorkeakoulu

Lehdet

Kaiku N:o 166 22.7.1913: Pudasjärven Ranualta, s.3

Kuriiri 12.8.2015: Salmilehto sittenkin uudelle omistajalle, Pasi Haarahiltunen, s.6–7

Kuriiri 12.7.2017: Historiaa metsävarkauksista metsien virkistyskäyttöön, Eero Österberg, s.4

lansi-savo.fi 3.12.2016: ”Pöntöuunit palasivat värikäinä -kakluunnin saa halutessaan vaikka kultaisena” Haettu osoitteesta: https://ita-savo.fi/uutiset/lahe-la/61858c94-49c5-492e-a104-d3eefc7b82f9?qt-popular_1=0&qt-commented_news=0

Lapin kansa nro:45 19.4.1941: Ranualla on maataloudellinen innostus suuri, s.6

Lapin Kansa 15.4.2015: Ranuan metsähäijt, Reino Hämeenniemi, s.6-7

Rakennuslehti 2.4.2016: Ilmastoitu painajainen, Matti Ollila

Viralliset asiakirjat

Airix Ympäristö FMC Group 2008: Jukola ja Harjutie-Laaksotie Oravi, Teeritie ja Kolomaa sekä kolomäki ja Riistamaa, Asemakaavan muutos, Ranuan kunta

Museoviraston lausunto 11.03.2019: Ranua, Salmilehdon saunarakennuksen kunnostaminen ja muutokset, kiinteistö 683-402-2-566 os. Metsätie 1

Sweco 15.3.2018: Kirkonkylän osayleiskaava. kaavase-lostus, Ranuan kunta

III. Verkkosivut:

”Metsähallituksen 150-vuotinen historia lyhyesti”, Metsähallitus. Haettu osoitteesta: <https://www.metsa.fi/-/150-vuotinen-historia-lyhyesti> (viitattu 3.2.2020)

”Metsähallituksen 160-vuotisjuhluvuosi”, 160 vuotta Suomen metsien ja vesien asialla, Metsähallitus, 10.01.2019. Haettu osoitteesta: <http://www.metsa.fi/160-vuotisjuhluvuosi> (viitattu 3.2.2020)

”Metsähallituksen historia”, Metsähallitus, 08.05.2015. Haettu osoitteesta: <https://www.metsa.fi/metsahallituksenhistoria> (viitattu 3.2.2020)

”Metsähallitus täyttää 160 vuotta”, Metsähallitus, 16.01.2019. Haettu osoitteesta: <http://www.metsa.fi/metsahallitus-tayttaa-160vuotta> (viitattu 3.2.2020)

”Villi Pohjola”, Lomarengas. Haettu osoitteesta: <https://www.lomarengas.fi/info/suomeksi/Kampanjat/Villi-Pohjola> (viitattu 30.3.2020)

”Maailman parhaat metsäkoneet ovat yhteistyön tulos”, Juha Vidgrén, Metsä Group. Haettu osoitteesta:

<https://www.metsagroup.com/fi/Media/Pages/Ca-se-Juha-Vidgrenin-kolumni.aspx> (viitattu 10.3.2020)

”Usko tai älä-kymmenen yllättävää faktaa konekorjuusta”, 18.11.2016, artikkeli, forest.fi. Suomen Metsäyhdistys. Haettu osoitteesta: <https://forest.fi/fi/artikkeli/usko-tai-ala-kymmenen-yllattavaa-faktaa-konekorjuusta/> (viitattu 10.3.2020)

”Tupatyypit”, Metsähallitus, luontoon.fi sivustolla. Haettu osoitteesta: <https://www.luontoon.fi/tuvat/tupatyypit> (viitattu 10.3.2020)

”Metsähallitus hoitaa rakennusperintöä metsissä, tunteilla ja saaristossa”, Valtiolla rakennettu, Aino Lai-ne Museovirasto (toim.). Haettu osoitteesta: <http://www.valtiollerakennettu.fi/valtiorakennukset/valtiorakennuskiinteistoomistuksen-haltijat> (viitattu 3.2.2020)

”Virkatalojärjestelmä ja asutushallitus”, Asutushallituksen virkataloasiakirjat, Arkistojen portti, 26.7.2019. Haettu osoitteesta: http://wiki.narc.fi/portti/index.php/Asutushallituksen_virkataloasiakirjat (viitattu 18.11.2019)

”Karoliininen pohjakaava/ keskussalipohjakaava”, Tieteen termipankki, 26.8.2019. Haettu osoitteesta: https://tieteentermipankki.fi/wiki/Taidehistoria:karoliininen_pohjakaava (viitattu 10.3.2020)

”Ranuan-info”, Rohkea Ranua, Ranuan kunta. Haettu osoitteesta: <http://www.ranua.fi/fi/Ranua-info> (viitattu 18.11.2019)

”Tukkilaidoissa kisataan joka kesä: ”Vaikka on urheilutausta, ei tukin päällä välttämättä pysy”, Maria Latokartano, Aarrelehti, 29.06.2018. Haettu osoitteesta: <https://www.aarrelehti.fi/jutut/artikkeli-1.244895> (viitattu 10.3.2020)

”Ranuan matkailu kovassa kasvussa: Eläinpuistoon kaavaillaan Aasia-osastoa, leirintäalueelle tulee lasi-igluja”, Kalevala.fi, 31.3.2018. Haettu osoitteesta:

<https://www.kaleva.fi/uutiset/pohjois-suomi/ranuan-matkailu-kovassa-kasvussa-elainpuistoon-kaa-vaillaan-aasia-osastoa-leirintaalueelle-tulee-lasi-igluja/789297/> (viitattu 18.11.2019)

”Eräkämpä”, Ranua, lomarengas.fi. Haettu osoitteesta: <https://www.lomarengas.fi/mokit/ranua-rosa-mo-erakamppa-10730> (viitattu 10.3.2020)

”Lieksan entinen aluemetsänhoitajan virkatalo” Kulttuuriympäristön palveluikkuna, Museovirasto, 23.1.2014. Haettu osoitteesta: https://www.kyppi.fi/palveluikkuna/rapea/read/asp/r_kohde_det.aspx?-KOHDE_ID=200145 (viitattu 18.11.2019)

”Ranua Salmilehdon aluemetsänhoitajan virkatalo”, Kulttuuriympäristön palveluikkuna, Museovirasto, 9.11.2009. Haettu osoitteesta: https://www.kyppi.fi/palveluikkuna/rapea/read/asp/r_kohde_det.aspx?-KOHDE_ID=200163 (viitattu 18.11.2019)

”Vuosisata suomalaista autoilua”, Tilastokeskus, 16.10.2007. Haettu osoitteesta: <https://www.stat.fi/tup/suomi90/lokakuu.html> (viitattu 10.3.2020)

”Metsähallitus, Ranua”, Fonecta.fi. Haettu osoitteesta: <https://www.fonecta.fi/profiili/metsahallitus-ranua/278409> (viitattu 10.3.2020)

”Visit Ranua, Tourism and Tips -Ranuan matkailuvin-ki” Haettu osoitteesta: <https://visitrانua.fi/majoitus/hotellit-ja-huoneistot/> (viitattu 3.3.2020)

Salmilehto, Facebook-päivitys 6.8.2018. Haettu osoitteesta: <https://www.facebook.com/salmilehto/> (viitattu 10.3.2020)

”Rakentamisen historiaa. Talonpoikainen rakentaminen”, Kirjastovirma. Haettu osoitteesta: <http://www.kirjastovirma.fi/kulttuuri-identiteetti/10> (viitattu 15.3.2020)

”Uitto kannattaa kun matka on pitkä ja puuta on paljon”, Aarrelehti.fi. 10.11.2016. Haettu osoitteesta:

<https://www.aarrelehti.fi/jutut/uitto-kannattaa-kun-matka-on-pitka-ja-puuta-paljon-1.168011> (viitattu 15.3.2020)

”Ranua, Suomi – 10 parasta majoituspaikkaa”. Haettu osoitteesta: https://www.booking.com/accommodation/city/fi/ranua.fi.html?aid=373425;label=ranua-NHodia_QWiElW%2A-QCf9zgOAS408298995349%3Apl%3A-ta%3Ap1%3Ap2%3Aac%3Aap%3Aneg%3Afi%3A-tiaud-285284111686%3Akwd-29846609679%3Alp9072483%3Ali%3Adec%3Adm%3Appccp%3DU-mFuZG9tSVYkc2Rllyh9Ye7BFAsTyVd65nS3pZT3U0l;-sid=1b31d7ed51eed9f872937554f3f312c (viitattu 14.4.2020)

”Ranua Villages- Ranuan kylämatkailu”. Haettu osoitteesta: <https://www.ranua.fi/fi/Matkailijalle/Kylamatkailu> (viitattu 15.4.2020)

”Hiljaisuus on nyt kuumin matkailutrendi- matkailu yrityksille se tarjoaa uusia mahdollisuuksia”, 9.3.2017 Yle.fi. Haettu osoitteesta: <https://yle.fi/uutiset/3-9424862>

IV. Kuvalähteet:

Kansi: Tekijän maalaus Salmilehdon pihapiiristä, v. 2020.

Sisäkansi: Tekijän piirustus Salmilehdon pihapiiristä, v. 2018.

Kuva 1. Kuvaaja: Pietinen Aarne Oy, v. 1937–38, Helsingkuvia.fi. Haettu osoitteesta: <https://www.helsingkuvia.fi/search/record/?search=metsä%201937&page=1>

Kuva 2. Kuvaaja: Rosenberg, Helsingkuvia.fi. Haettu osoitteesta: <https://www.helsingkuvia.fi/search/record/?search=Rosenberg&page=1>

Kuva 3. Kuvaaja: Kannisto Väinö, 1940-luku, Helsingkuvia.fi. Haettu osoitteesta: <https://www.helsingkuvia.fi/search/record/?search=Kannisto%20Väinö%20miehet%20metsätöissä&page=2>

Kuva 4. Kuvaaja: ei tiedossa, Helsingkuvia.fi. Haettu osoitteesta:

Kuva 5. Ponsse cobra, ponsse.com. Haettu osoitteesta: <https://www.ponsse.com/fi/company/media/images/products/harvesters/ponsse-cobra#/>

Kuva 6. Kuvaaja: Allan Niva, Metsähallitus. Haettu osoitteesta: <https://www.luontoon.fi/kivipaaautiotupa>

Kuva 7. Metsähallitus 1993: Metsähallituksen esitys suojeltavista rakennuksista. kohteiden esittely, s. 7.

Kuva 8. Vauramo Anu 1995: Kämpiltä kelokyläin. Metsähallituksen suojellut rakennukset. Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja, Vantaa, s.37, Kuva 21.

Kuva 9. Vauramo Anu 1995: Kämpiltä kelokyläin. Metsähallituksen suojellut rakennukset. Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja, Vantaa, s.16, Kuva 2.

Kuva 10. Oulun kansallisarkisto, Metsähallituksen Pohjanmaan piirikuntakonttorin arkisto, Iijoen vesistön uittopato- ja säästöpatosuunnitelmat Iin, Pudasjärven, Taivalkosken, Kuusamon, Suomussalmen ja Ranuan kunnan alueelta (1956–1984), patokämpäpiirustukset, v. 1943.

Kuva 11. Oulun kansallisarkisto, Metsähallituksen Pohjanmaan piirikuntakonttorin arkisto, Iijoen vesistön uittopato- ja säästöpatosuunnitelmat Iin, Pudasjärven, Taivalkosken, Kuusamon, Suomussalmen ja Ranuan kunnan alueelta (1956–1984), patokämpäpiirustukset, v. 1961.

Kuva 12. Vauramo Anu 1995: Kämpiltä kelokyltiin. Metsähallituksen suojellut rakennukset. Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja, Vantaa, s.48, Kuva 32.

Kuva 13. Vauramo Anu 1995: Kämpiltä kelokyltiin. Metsähallituksen suojellut rakennukset. Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja, Vantaa, s.35, Kuva 20.

Kuva 14. Vauramo Anu 1995: Kämpiltä kelokyltiin. Metsähallituksen suojellut rakennukset. Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja, Vantaa, s.20, Kuva 8.

Kuva 15. Vauramo Anu 1995: Kämpiltä kelokyltiin. Metsähallituksen suojellut rakennukset. Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja, Vantaa, s.52, Kuva 36.

Kuva 16. Vauramo Anu 1995: Kämpiltä kelokyltiin. Metsähallituksen suojellut rakennukset. Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja, Vantaa, s.18, Kuva 5.

Kuva 17. Hiltunen Sointu 1994: Kemijärven puustelli, Lapin Painotuote Oy, Kirjan kansikuva.

Kuva 18. Vauramo Anu 1995: Kämpiltä kelokyltiin. Metsähallituksen suojellut rakennukset. Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja, Vantaa, s.17, Kuva 3.

Kuva 19. Salmilehto Apartments. Haettu osoitteesta: <https://www.facebook.com/salmilehto/>

Kuva 20. Elo Tiina – Seppälä, Sirkka-Liisa 1/2013: Isojen pirttien kylät, Pelkosenniemen kulttuuriympäristöohjelma. s. 56. Haettu osoitteesta: https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/41083/SY_1_2013.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Kuva 21. Metsähallitus 1993: Metsähallituksen esitys suojeltavista rakennuksista. kohteiden esittely, s. 38.

Kuva 22. Vauramo Anu 1995: Kämpiltä kelokyltiin. Metsähallituksen suojellut rakennukset. Metsähallituksen luonnonsuojelujulkaisuja, Vantaa, s.29, Kuva 15.

Kuva 23. Oulun kansallisarkisto, Metsähallituksen his-

torialliset kartat. 1. Ranuan hoitoalue. Vartiopiiri-jakoesitys 25S 09/10.

Kuva 24. Oulun kansallisarkisto, Metsähallituksen Ranuan hoitoalueen arkisto, Pienois kartta metsätyönjohdajapiiriasta (1938–1938), Ranuan hoitoalue.

Kuva 25. Ranuan kunnan arkisto, v. 1930.

Kuva 26. Oulun kansallisarkisto, Metsähallituksen Iin tarkastuspiiriin arkisto, Taivalkosken, Ranuan ja Ylisimon metsänhoitajien virkatalojen rakennusurakkasopimukset, rakennustarkastukset ja muut asiakirjat 1909–1915, Urakkakontrakti, G. Y. Haapaoja, v. 1911.

Kuva 27. Ranuan perinnekirjatoimikunta 1979: Tappauksia Ranualta, s.95.

Kuva 28. Valokuvan omistaa Maija Impiö.

Kuva 29. Kaiku lehti N:o 166, 22.7.1913, s.3.

Kuva 30. Lusto, Evon kokoelma, Metsäkirjasto, kuvaaja: Olga Oksanen.

Kuva 31. Tekijän ottama valokuva Ranualla, v. 2019.

Kuva 32. Metsähallituksen arkisto, Metsänhoitaja V. Hyhkön asemapiirustus, v. 1924.

Kuva 33. Valokuvan omistaa Pentti Erkkilä, valokuva on otettu v. 1942.

Kuva 34. Valokuvan omistaa Pentti Erkkilä, valokuva on otettu v. 1942.

Kuva 35. Valokuvan omistaa Anja Sotaniemi, valokuva on otettu v. 1942.

Kuva 36. Metsähallituksen arkisto, valokuva puustellista, 1980-luku.

Kuva 37. Metsähallituksen arkisto, valokuva puustellista, 1980-luku.

Kuva 38. Unto Karttusen arkisto, Lapin suunnittelu

Oy, v. 1979.

Kuva 39. Metsähallituksen arkisto, valokuva aitasta, 1980-luku.

Kuva 40. Metsähallituksen arkisto, valokuva käpyaitasta, 1980-luku.

Kuva 41. Metsähallituksen arkisto, valokuva puustellista, 1980-luku.

Kuva 42. Tekijän laatima asemapiirustus Salmilehdon nykytilanteesta vuoden 1979 laaditun asemapiirustuksen pohjalta (Lapin suunnittelu Oy), v. 2019.

Kuvat 43–44. Tekijän ottamia valokuvia Salmilehdosta, v. 2018.

Kuva 45. Googlemaps, Metsätie 1, Ranua, v. 2019. Haettu osoitteesta: <https://www.google.com/maps/place/Metsätie+1,+97700+-Ranua/@65.9263068,26.5152448,724m/data=!3m1!1e3!4m5!3m4!1s0x442b0116a-22d8c63:0x8fdbf635efa1972f!8m2!3d65.9262227!4d26.5183655>

Kuva 46. Googlemaps, Virastotie 8, Ranua, v. 2019. Haettu osoitteesta: https://www.google.com/maps/@65.9281547,26.5182698,3a,75y,140.4h,81.63t/data=!3m7!1e1!3m5!1sRbT-Ud-Piw-4NuA-q2cbaXA!2e0!6s%2F%2Fgeo1.ggpht.com%2Fcbk%3Fpanoid%3DRbT-UdPiw-4NuA-q2cba-XA%26output%3Dthumbnail%26cb_client%3Dmaps_sv.tactile.gps%26thumb%3D2%26w%3D203%26h%3D100%26yaw%3D255.5258%26pitch%3D0%26t_humbfov%3D100!7i13312!8i6656

Kuva 47. Tekijän ottama valokuva Salmilehdosta, v. 2018.

Kuva 48. Tekijän ottama valokuva Salmilehdosta, v. 2018.

Kuva 49. Kuriiri 12.8.2015: Salmilehto sittenkin uudelle omistajalle, Pasi Haarahiltunen, s.6.

Kuva 50. Kuriiri 12.7.2017: Historiaa metsävarkauksista metsien virkistyskäyttöön, Eero Österberg, s.4.

Kuva 51. Tekijän ottama valokuva ”Tappauksia II” tahtumasta Salmilehdon puustellin ullakolla, v. 2019.

Kuva 52. Tekijän ottama valokuva ”Tappauksia II” tahtumasta Salmilehdon puustellin ullakolla, v. 2019.

Kuva 53. Airix Ympäristö FMC Group 2008: Jukola ja Harjutie- Laaksotie Oravi, Teeritie ja Kolomaa sekä kolomäki ja Riistamaa, Asemakaavan muutos, Ranuan kunta.

Kuva 54. Tekijän ottama valokuva Salmilehdosta, v. 2018.

Kuva 55. Salmilehto Apartment. Haettu osoitteesta: <https://www.facebook.com/salmilehto/>

Kuvat 56–66. Tekijän ottamia valokuvia Salmilehdosta, v. 2018.

Kuvat 67–70. Tekijän laatimia kaavioita Salmilehdosta v. 2019.

Kuva 71. Tekijän piirustus Salmilehdon puustellista, v. 2018.

Kuva 72. Tekijän ottama valokuva Salmilehdon puustellista v. 2018.

Kuva 73. Metsähallituksen arkisto, puustellin alkupe- räispiirustus, 1910-luku.

Kuva 74. Tekijän Salmilehdon puustellin rekonstruktioimat alkuperäisjulkisivut nykyisen puustellin, vanhojen valokuvien ja pohjapiirustuksien pohjalta, v. 2020.

Kuva 75. Unto Karttusen arkisto, puustellin korjauksen julkisivupiirustus pohjoiseen ja leikkauspiirustus 1970-luvulta.

Kuva 76. Unto Karttusen arkisto, puustellin pohjapiirustus, v. 1987.

Kuva 77. Unto Karttusen arkisto, puustellin muutos julkisivupiirustus pohjoiseen, 1980-luku.

Kuva 78. Metsähallituksen arkisto, valokuva Salmilehdon puustellista, 1980-luku.

Kuva 79. Petäjä Marjatta 1984: Meidän kylämme. Ranuan kirkonkylä, Ranuan kk:n maatalousnaisosasto opintokerho, Mattilan kirjapaino Ky, s. 60.

Kuva 80. Hiltunen Sointu 1994: Kemijärven puustelli, Lapin Painotuote Oy, s. 8.

Kuva 81. Lohi Susanna 2018: ”Voi hyvänen aika... Se oli aivan eri maailma!”. Ranualaisten elämäkkaari sodan jälkeisinä vuosikymmeninä -lapsuus, nuoruus, aikuistuminen, Ranuan kunta, takakansi.

Kuva 82. Salmilehto Apartment, Haettu osoitteesta: <http://hikersbay.com/europe/finland/hotel/fi/salmilehto-apartment.html?lang=fi>

Kuvat 83–84. Metsähallituksen arkisto, valokuvia Salmilehdon puustellista, 1980-luku.

Kuva 85. Ranuan kunnan arkisto, v. 1930.

Kuva 86. Salmilehto Apartment, Haettu osoitteesta: <https://www.facebook.com/salmilehto/>

Kuva 87. Lapin kansa nro:45 19.4.1941: Ranualla on maataloudellinen innostus suuri, valokuva puustellista, s.6.

Kuvat 88–103. Tekijän ottamia valokuvia Salmilehdon puustellista, v. 2018.

Kuva 104. Tekijän piirustus Salmilehdon tallista, 2018.

Kuvat 105–119. Tekijän ottamia valokuvia Salmilehdon tallista, v. 2018.

Kuva 120. Tekijän piirustus Salmilehdon aitasta, 2018.

Kuvat 121–125. Tekijän ottamia valokuvia Salmilehdon aitasta, v. 2018.

Kuva 126. Metsähallituksen arkisto, valokuva Salmilehdon aitasta, 1980-luku.

Kuvat 127–129. Tekijän ottamia valokuvia Salmilehdon aitasta, v. 2018.

Kuva 130. Tekijän piirustus Salmilehdon käpyaitasta, 2018.

Kuvat 131–136. Tekijän ottamia valokuvia Salmilehdon käpyaitasta, v. 2018.

Kuva 137. Tekijän piirustus Salmilehdon saunarakennuksesta, 2018.

Kuvat 138–142. Tekijän ottamia valokuvia Salmilehdon saunarakennuksesta, v. 2018.

Kuva 143. Valokuvan omistaa Anja Sotaniemi, valokuva on otettu v. 1942.

Kuvat 144–154. Tekijän ottamia valokuvia Salmilehdon saunarakennuksesta, v. 2018.

Kuva 155. Tekijän piirustus Salmilehdon toimistorakennuksesta, 2018.

Kuva 156. Tekijän ottama valokuva Salmilehdon toimistorakennuksesta, v. 2018.

Kuva 157. Unto Karttusen arkisto, toimistorakennuksen julkisivut, Lapin suunnittelu Oy:n laajennusosan suunnitelma, v. 1979.

Kuva 158. Unto Karttusen arkisto, toimistorakennuksen 1 krs:n pohjapiirustus, Lapin suunnittelu Oy:n laajennusosan suunnitelma, v. 1979.

Kuva 159. Unto Karttusen arkisto, toimistorakennuksen kellarin pohjapiirustus, Lapin suunnittelu Oy:n laajennusosan suunnitelma, v. 1979.

Kuva 160. Unto Karttusen arkisto, toimistorakennuksen leikkaukset A-A ja B-B, LVI-insinööritoimisto Viðèn RY:n LVI-suunnitelma, v. 1992.

Kuva 161. Unto Karttusen arkisto, toimistorakennuksen 1. krs:n pohjapiirustus, LVI-insinööritoimisto Viðèn RY:n LVI-suunnitelma, v. 1992.

Kuva 162. Tekijän laatima toimistorakennuksen 1. krs:n pohjapiirustuksen ajoituskaavio, v. 2020.

Kuva 163. Tekijän laatima toimistorakennuksen kellarin pohjapiirustuksen ajoituskaavio, v. 2020.

Kuvat 164–187. Tekijän ottamia valokuvia Salmilehdon toimistorakennuksesta, v. 2018.

Kuva 188. Tekijän piirustus Salmilehdon varastorakennuksesta, 2018.

Kuva 189. Tekijän ottama valokuva Salmilehdon varastorakennuksesta, v. 2018.

Kuva 190. Unto Karttusen arkisto, varastorakennuksen alkuperäinen pohjapiirustus, julkisivu ja leikkaus, v. 1958.

Kuvat 191–193. Tekijän ottamia valokuvia Salmilehdon varastorakennuksesta, v. 2018.

Kuva 194. Tekijän piirustus Salmilehdon autotallista, v. 2018.

Kuvat 195–196. Tekijän ottamia valokuvia Salmilehdon autotallista, v. 2018.

Kuva 197. Tekijän laatima kaavio Salmilehdosta v. 2020.

Kuva 198. Salmilehto Apartment, Haettu osoitteesta: <https://www.facebook.com/salmilehto/>

Kuva 199. Tekijän ottama valokuva Salmilehdon tallirakennuksesta, v. 2018.

Kuva 200. Valokuvan omistaa Pentti Erkkilä, valokuva

on otettu v. 1942.

Kuva 201. Tekijän laatima kartta Ranuan keskusta-alueesta Ranuan karttojen pohjalta, v. 2020.

Kuva 202. Tekijän laatima kartta Ranuan keskusta-alueesta Ranuan karttojen pohjalta, v. 2020.

Kuva 201. Tekijän laatima kartta Ranuan keskusta-alueesta Ranuan karttojen pohjalta, v. 2020.

Kuva 202. ”Plushuvilat: Moderni kesämökki- ja talomallisto - Honkatalot.fi” Haettu osoitteesta: <https://www.pinterest.com.mx/pin/439312138643216377/>

Kuva 203. ”PxHere”. Haettu osoitteesta: <https://px-here.com/fi/photos?q=laituri>

Kuva 204. ”PxHere”. Haettu osoitteesta: <https://px-here.com/fi/photo/1366196>

Kuva 205. Metsähallituksen arkisto, valokuva Salmilehdon kaivosta, 1980-luku.

Kuva 206. ”KHT Semina” Haettu osoitteesta: https://khtsemina.weebly.com/uploads/2/6/7/8/26788076/img-0605_orig.jpg

Kuva 207. “These Incredible Log Lamps Are Made From Old Salvaged Logs” Haettu osoitteesta: <https://odditymall.com/stump-light-cracked-log-lamp>

Kuva 208. Tammissalon piha. Villa Edishemin takapihaa kuvattuna rantaan päin, Kuvaaja: tuntematon, v. 1800–1900-luvun vaihde, Helsinkiuvia.fi. Haettu osoitteesta: <https://www.helsinkiuvia.fi/search/record/?search=tammissalon%20piha&page=4>

Kuva 209. Pixabay.com. Haettu osoitteesta: <https://pixabay.com/fi/photos/puu-valo-valaistus-ilmakehän-1794567/>

Kuva 210. ”Tapion hirsituote”, Haettu osoitteesta: <http://www.hirsituote.fi/muut-hirsituotteet/>

Kuva 211. ”Hirsipenkit, Hämeenlinnan Seurakunnan muistolehto” Hongos. Haettu osoitteesta: <https://hongos.fi/galleria/galleria-sekalaiset-tyokuvat/penkit/>

Kuva 212. Metsähallituksen arkisto, Metsänhoitaja V. Hyhkön asemapiirustus, v. 1924.

Kuva 213. Tekijän laatima pihasuunnitelma Salmilehdon nykytilanteesta vuoden 1979 laaditun asemapiirustuksen pohjalta (Lapin suunnittelu Oy), v. 2020.

Kuva 214. Tekijän laatima toimistorakennuksen suunnitelma, pohjapiirustus 1 krs, v. 2020.

Kuva 215. Tekijän laatima toimistorakennuksen suunnitelma, pohjapiirustuksen kellari, v. 2020.

Kuva 216. Puusepänilike Hannes Oy, Haettu osoitteesta: <https://www.puusepanliikehannes.fi/ovet/hannes-ulko-ovi-u302-12x24/>

Kuva 217. Tekijän ottama valokuva Salmilehdon puustellista, v. 2018.

Kuva 218. Tekijän ottama valokuva Salmilehdon puustellista, v. 2018.

Kuva 219. Tehtaankatu 19, Kuvaaja: Similä Matti, v. 2018, Helsinkiuvia.fi. Haettu sivustolta: <https://www.helsinkiuvia.fi/search/record/?search=tehtaankatu%2019&page=7>

Kuva 220. Lapin kansa nro:45 19.4.1941: Ranualla on maataloudellinen innostus suuri, valokuva puustellista, s.6.

Kuva 221. Tekijän ottama valokuva Salmilehdon aitasta, v. 2018.

Kuva 222. Tekijän ottama valokuva Salmilehdon saunarakennuksesta, v. 2018.

Kuva 223. Tekijän ottama valokuva Salmilehdon puustellin ullakon portaikosta, v. 2018.

Kuva 224. Valokuvan pohjalta tekijän tekemä havainnekuva Salmilehdon puustellin ullakon portaikosta, v. 2020.

Kuva 225. Tekijän ottama valokuva Salmilehdon puustellin ullakkotilasta, v. 2018.

Kuva 226. Valokuvan pohjalta tekijän tekemä havainnekuva Salmilehdon puustellin ullakkotilasta, v. 2020.

Kuva 227. Tekijän ottama valokuva Salmilehdon aitasta, v. 2018.

Kuva 228. Valokuvan pohjalta tekijän tekemä havainnekuva Salmilehdon aitasta, v. 2020.

Kuva 229. Tekijän ottama valokuva Salmilehdon autotallista, v. 2018.

Kuva 230. Valokuvan pohjalta tekijän tekemä havainnekuva Salmilehdon autotallista, v. 2020.

